

LEA PULKKINEN, TIMO AHONEN JA ISTO RUOPPILA (TOIM.)

IHMISEN PSYKOLOGINEN KEHITYS

KAIKKI LÄHTEET

SANTALAHTI

Lähteet¹

- Aalberg, V. (2016). Nuoruusiän psyykinen kehitys. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 35–41). Helsinki: Duodecim.
- Aapola-Kari, S. & Vehkalahti, K. (2020). Jatkuvuutta, resursseja ja neuvottelua: Nuoret puhuvat perheestä. Teoksessa T. Valkendorff & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perheet ja läheisyydet: Nuorten elinolot -vuosikirja 2020* (s. 67–86). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Aapola-Kari, S. & Vehkalahti, K. (2021). Epilogi. Teoksessa K. Vehkalahti, S. Aapola-Kari & P. Armila (toim.), *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen: Laadullinen seurantalutkimus Nuoret ajassa* (s. 271–275). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 235.
- Abbassi, V. (1998). Growth and normal puberty. *Pediatrics*, 102(3), 507–511.
- Abraham, A. (2018). The wandering mind: Where imagination meets consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, 25(11–12), 34–52.
- Achenbach, T. M., Ivanova, M. Y., Rescorla, L. A., Turner, L. V. & Althoff, R. R. (2016). Internalizing/externalizing problems: Review and recommendations for clinical and research applications. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 55(8), 647–656.
- Adan, A., Forero, D. A. & Navarro, J. F. (2017). Personality traits related to binge drinking: A systematic review. *Frontiers of Psychiatry*, 8, 134.
- Agnati, L. F., Guidolin, D., Battistin, L., Pagnoni, G. & Fuxe, K. (2013). The neurobiology of imagination: Possible role of interaction-dominant dynamics and default mode network. *Frontiers in psychology*, 296.
- Ahlman, E. (1939/1992). *Kulttuurin perustekijöitä: Kulttuurifilosofiaa tarkastelua*. (Teokset V.) Uusintapainos, 1992. Jyväskylän yliopisto. Filosofian laitos. (Alkuperäinen julkaisu Jyväskylä–Helsinki: Gummerus, 1939.)
- Ahonen, T. (1990). *Lasten motoriset koordinaatiohäiriöt. Kehitysneuropsykologinen seurantalutkimus*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 78.

1 Lähdeluettelossa saman kirjoittajan julkaisut on jaoteltu seuraavalla tavalla: Ensin ovat julkaisut, joissa on yksi kirjoittaja. Sen jälkeen tulevat sukunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä julkaisut, joissa on mukana toinenkin kirjoittaja. Lopuksi tulevat julkaisut, joissa kirjoittajia on kolme tai enemmän. Näin tekstissä olevan lähdeviitteen (esim. Aunola ym., 2013) perusteella on helpompi löytää luettelosta oikea teos, kun voi keskittyä silmäilemään julkaisuja, joissa kirjoittajia on kolme tai enemmän. Apuna voi käyttää myös hakutoimintoa painamalla yhtä aikaa ctrl + f (Mac-koneissa cmd + f) ja kirjoittamalla hakukenttään kirjoittajan tai julkaisun nimen.

- Ahonen, T. (2019). Kehityksen yksilöllisyyden ymmärtäminen ja oppimisvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 22–39). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Ahonen, T., Aro, M., Aro, T., Lerkkanen, M. K. & Siiskonen, T. (toim.). (2019). *Oppimisen vaikeudet*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Ahonen, T., Asunta, P. & Viholainen, H. (2019). Motoriset oppimisvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 392–406). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Ahonen, T., Kere, J. & Parviainen, T. (2019). Oppimisvaikeuksien perinnöllinen ja neurokognitiivinen tausta. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen. (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s.102–127). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Ahonen, T., Torppa, M., Määttä, S. & Eklund, K. (2013). Ovatko oppimisvaikeudet uhka hyvinvoinnille? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.), *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen* (s. 97–110). Helsinki: Gaudeamus.
- Aiken, L. R. (1998). *Human development in adulthood*. New York: Plenum Press.
- Ainsworth, M. D. S. & Bell, S. M. (1970). Attachment, exploration, and separation: Illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation. *Child Development*, 41, 49–67.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Aira, A., Turpeinen, S. & Laine, K. (2019). *Valtakunnallinen verkosto koulujen toiminnan tukena. Liikkuva koulu -ohjelman kehittyminen ja kärkihankkeen toteutus*. Jyväskylä: Likes.
- A-klinikkasäätiö. Asiaa nuorten päihteiden käytöstä. Viitattu 17.3.2023 <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/vanhemmille/kun-kotona-puhutaan-paihteista/asiaa-nuorten-paihteidenkaytosta>
- Alanen, L., Luolaja, M., Pölkki, P. & Takala, M. (1978). *Tutkimusprojekti lasten sosiaaliset taidot ja niiden kehittymisedellytykset. Tietoja menetelmistä, otannasta sekä perheiden ajankäytöstä ja toiminnasta*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 211.
- Alatupa, S. (toim.), Karppinen, K., Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. (2007). *Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma: Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta?* Sitran raportteja 75. Helsinki.
- Alberini, C. M. & Travaglia, A. (2017). Infantile amnesia: A critical period of learning to learn and remember. *Journal of Neuroscience*, 37(24), 5783–5795.
- Alderson, P. (1995). *Listening to children: Children, ethics and social research*. Lontoo: Barnados.
- Aldwin, C. (2009). Gender and wisdom: A brief overview. *Research In Human Development*, 6, 1–8.
- Alessandroni, N. & Rodríguez, C. (2020). The development of categorisation and conceptual thinking in early childhood: Methods and limitations. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 33.

- Alink, L. R., Mesman, J., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Koot, H. M. ... Van IJzendoorn, M. H. (2006). The early childhood aggression curve: Development of physical aggression in 10- to 50-month-old children. *Child Development, 77*(4), 954–966.
- Alkuportaati-seurantatutkimus. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 9.3.2023 <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/tutkimus/tutkimusalueet/motivaatio-ja-oppiminen/alkuportaati>
- Allemand, M., Amberg, I. & Zimprich, D. (2007). The role of trait forgiveness and relationship satisfaction in episodic forgiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology, 26*, 199–217.
- Allemand, M., Zimprich, D. & Hendricks, A. A. J. (2008). Age differences in five personality domains across the life span. *Developmental Psychology, 44*, 758–770.
- Allen, J. P., Loeb, E. L., Tan, J. S., Narr, R. K. & Uchino, B. N. (2018). The body remembers: Adolescent conflict struggles predict adult interleukin-6 levels. *Development and Psychopathology, 30*(4), 1435–1445.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Altermatt, E. R. & Pomerantz, E. M. (2005). The implications of having high-achieving versus low-achieving friends: A longitudinal analysis. *Social Development, 14*, 61–81.
- Amnell, G. (1966). Suomen vajaamieliset ja heidän huollontarpeensa 1962. I Lääketieteellinen osa. *Suomen virallinen tilasto, sosiaalisia erityistutkimuksia XXXII*:26. Helsinki: Valtion Painatuskeskus.
- Annevirta, T. & Vauras, M. (2006). Developmental changes of metacognitive skill in elementary school children. *The Journal of Experimental Education, 74*(3), 195–226.
- Antonicelli, R., Spazzafumo, L., Scalvini, S., Olivieri, F., Matassini, M. V., Parati, G. ... Lattanzio, F. (2016). Exercise: A "new drug" for elderly patients with chronic heart failure. *Aging, 8*, 860–872.
- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Antonucci, T. C., Ajrouch, K. J. & Birditt, K. S. (2014). The Convoy Model: Explaining social relations from a multidisciplinary perspective. *The Gerontologist, 54*(1), 82–92.
- Anttila, E. (2010). Taiteen tieto ja kohtaamisen pedagogiikka. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki: Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 151–173). Teatterikorkeakoulun julkaisuja, 40. Helsinki.
- Anttila, E. (toim.). (2011). *Taiteen jälki: Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Teatterikorkeakoulun julkaisuja, 40. Helsinki.

- Anttila, E. (2018). Art education promotes the development of the child and society. Teoksessa M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder & B. Heys (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe* (vol. 7, s. 60–72). Bryssel: The Alliance for Childhood European Network Group. Avoin tieto: allianceforchildhood.eu/publications
- Anttila, H. & Sirola, P. (2013). *Sähköpyörätuoli ja sähkömopedi osallisuutta edistämässä: NOMO-tutkimuksen (2011–2013) tuloksia*. Tutkimuksesta tiiviisti, 6. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Anttila, S., Lindfors, H., Hirvonen, R., Määttä, S. & Kiuru, N. (2022). Dropout intentions in upper secondary education: Student temperament and achievement motivation as antecedents. *Journal of Adolescence*. doi: 10.1002/jad.12110
- APA. (2020). *Publication manual of the American psychological association* (7. painos). Washington, DC: American Psychological Association.
- Appel, M., Marker, C. & Gnambs, T. (2019). Are social media ruining our lives? A review of meta-analytic evidence. *Review of General Psychology*, 24(1), 60–74.
- Ardelt, M. (1997). Wisdom and life satisfaction in old age. *Journal of Gerontology*, 52B, 15–27.
- Ardelt, M. (2003). Development and empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on Aging*, 25, 275–324.
- Ardelt, M. (2009). How similar are wise men and women? Comparison across two age cohorts. *Research on Human Development*, 6, 9–26.
- Ardelt, M. (2010). Are older adults wiser than college students? A comparison of two age cohorts. *Journal of Adult Development*, 17, 193–207.
- Aries, P. (1962). *Centuries of childhood: A social history of family life*. New York: Vintage.
- Armah, A. & Landers-Potts, M. (2021). A review of imaginary companions and their implications for development. *Imagination, Cognition and Personality*, 41(1), 31–53.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480.
- Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133–143.
- Arnett, J. J. (2016). Emerging adults in Europe: Common themes, diverse paths, and future directions. Teoksessa R. Žukauskiene (toim.), *Emerging adulthood in a European context* (s. 205–215). Lontoo: Routledge.
- Arnett, J. J., Robinson, O. & Lachman, M. E. (2020). Rethinking of adult development: Introduction to the special issue. *American Psychologist*, 75(4), 425–430.
- Arnett, J. J., Žukauskiene, R. & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *Lancet Psychiatry*, 1, 569–576.
- Aro, M. (2004). *Learning to read. The effect of orthography*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 237. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

- Aro, M. & Lerkkanen, M.-K. (2019). Lukutaidon kehitys ja lukemisvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 252–289). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Aro, S. (1981). Stress, morbidity, and health-related behaviour. A five-year follow-up study among metal industry employees. *Scandinavian Journal of Social Medicine, suppl. 25*.
- Aro, T. & Laakso, M.-L. (toim.). (2011). *Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Aro, T. & Nurmi, J.-E. (2019). Motivaatio, tunteet ja oppiminen. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 128–147). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Aronen, E. & Lindberg, N. (2016). Lasten ja nuorten käytöshäiriöt. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 254–263). Helsinki: Duodecim.
- Ashton, M. & Lee, K. (2007). Empirical, theoretical and practical advantages of the HEXACO Model of Personality Structure. *Personality and Social Psychology Review, 11*(2), 150–166.
- Ashton, M. & Lee, K. (2020). Objections to the HEXACO Model of Personality Structure – and why those objections fail. *European Journal of Personality, 34*, 492–510.
- Asiaa tietosuojasta*. (2008). Tietosuoja ja tieteellinen tutkimus henkilötietolain kannalta. Tietosuojavaltutetun toimisto 2/2008. Helsinki.
- Askari, M. S., Rutherford, C. G., Mauro, P. M., Kreski, N. T. & Keyes, K. M. (2022). Structure and trends of externalizing and internalizing psychiatric symptoms and gender differences among adolescents in the US from 1991 to 2018. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 57*(4), 737–748.
- Assary, E. & Pluess, M. (2017). Differential susceptibility in minority children: Individual differences in environmental sensitivity. Teoksessa N. J. Cabrera & B. Leyendecker (toim.), *Handbook on positive development of minority children and youth* (s. 139–152). New York: Springer Science + Business Media.
- Astle, D. E., Holmes, J., Kievit, R. & Gathercole, S. E. (2022). Annual research review: The transdiagnostic revolution in neurodevelopmental disorders. *Journal of Child Psychology & Psychiatry, 63*(4), 397–417.
- Atkinson, R. C. & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. Teoksessa K. W. Spence & J. T. Spence (toim.), *Advances in the psychology of learning and motivation* (vol. 2, s. 89–195). New York: Academic Press.
- Aunola, K. (2000). Miksi lapsi menestyy heikosti koulussa? Perhe ja koulu suoritusstrategioiden kehitysympäristöinä. *Psykologia, 35*, 271–279.
- Aunola, K. (2002). Motivaation kehitys ja merkitys kouluiässä. Teoksessa K. Salmela-Aro & J.-E. Nurmi (toim.), *Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet* (s. 105–126). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Aunola, K. (2005). Muutoksen mallintaminen latentin kasvukäyrän avulla: Menetelmä kehityksellisten ilmiöiden parempaan ymmärtämiseen. *Psykologia*, 40(5), 356–369.
- Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2004). Maternal affection moderates the impact of psychological control on a child's mathematical performance. *Developmental Psychology*, 40, 965–978.
- Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76, 1144–1159.
- Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2019). Matemaattisten taitojen kehitys kouluiässä. Teoksessa J. Joutsenlahti, H. Silfverberg & P. Räsänen (toim.), *Matematiikan opetus ja oppiminen* (s. 54–68). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Aunola, K., Heinonen, J. & Leppänen, U. (2019). Vanhempien ja kodin merkitys oppimisessa. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 148–159). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Aunola, K., Ruusunen, A. K., Viljaranta, J. & Nurmi, J. E. (2015). Parental affection and psychological control as mediators between parents' depressive symptoms and child distress. *Journal of Family Issues*, 36(8), 1022–1042.
- Aunola, K., Tolvanen, A., Kiuru, N., Kaila, S., Mullola, S. & Nurmi, J.-E. (2015). A person-oriented approach to diary data: Children's temperamental negative emotionality increases susceptibility to emotion transmission in father-child dyads. *Journal for Person-Oriented Research*, 1(1–2), 72–86.
- Aunola, K., Viljaranta, J., Lehtinen, E. & Nurmi, J.-E. (2013). The role of maternal support of competence, autonomy and relatedness in children's interests and mastery orientation. *Learning and Individual Differences*, 25, 171–177.
- Aunola, K., Viljaranta, J. & Tolvanen, A. (2017). Does daily distress make parents prone to using psychologically controlling parenting? *International Journal of Behavioral Development*, 41(3), 405–414.
- Aurelius, L. (2011). Learning to play music early may help to stay sharp in old age. Viitattu 14.3.2023 <http://voices.yahoo.com/learning-play-music-early-may-help-stay-sharp>
- Avlund, K., Rantanen, T. & Schroll, M. (2006). Tiredness and subsequent disability in older adults. The role of walking limitations. *Journal of Gerontology. Series A: Biological and Medical Sciences*, 61A, 1201–1205.
- Avlund, K., Rantanen, T. & Schroll, M. (2007). Factors underlying tiredness in older adults. *Aging Clinical and Experimental Research*, 19, 16–25.
- Baas, S., Kucsera, C., Mollenkopf, H. & Széman, S. (2005). Social relations and mobility. Teoksessa H. Mollenkopf, F. Marcellini, I. Ruoppila, Z. Széman & M. Tacken (toim.), *Enhancing mobility in later life. Personal coping, environmental resources and technical support. The out-of-home mobility in urban and rural regions of five European countries* (s. 195–220). Amsterdam: IOS Press.
- Bachem, R., Levin, Y. & Solomon, Z. (2019). Trajectories of attachment in older age: Interpersonal trauma and its consequences. *Attachment & Human Development*, 21(4), 352–371.

- Baer, M. & Oldham, G. R. (2006). The curvilinear relation between experienced creative time pressure and creativity: Moderating effects of openness to experience and support for creativity. *Journal of Applied Psychology*, *91*, 963–970.
- Bailen, N. H., Green, L. M. & Thompson, R. J. (2019). Understanding emotion in adolescents: A review of emotional frequency, intensity, instability, and clarity. *Emotion Review*, *11*(1), 63–73.
- Baldwin, J. M. (1895). *Mental development in the child and the race: Methods and processes*. New York: Macmillan.
- Baldwin, J. M. (1897). *Social and ethical interpretations in mental development: A study in social psychology*. New York: Macmillan.
- Baldwin, J. M. (1915). *Genetic theory of reality, being the outcome of genetic logic, as issuing in the aesthetic theory of reality called pancalism*. New York: Putnam.
- Baltes, M. & Carstensen, L. (1996). The process of successful ageing. *Ageing and Society*, *16*, 397–422.
- Baltes, P. B. (1979). Life-span developmental psychology: Some converging observations in history and theory. Teoksessa P. B. Baltes & O. G. Brim, Jr. (toim.), *Life-span development and behavior* (s. 256–279). Lontoo: Academic Press.
- Baltes, P. B. (1991). The many faces of human ageing: Toward a psychological culture of old age. *Psychological Medicine*, *21*, 837–854.
- Baltes, P. B. (1997). On the incomplete architecture of human ontogeny: Selection, optimization and compensation as foundation of developmental theory. *American Psychologist*, *52*, 366–380.
- Baltes, P. B. (2004). Wisdom as orchestration of mind and virtue. Viitattu 14.3.2023 www.library.mpib-berlin.mpg.de/ft/pb/PB_wisdom_2004.pdf
- Baltes, P. B. & Baltes, M. M. (1989). Optimierung durch Selektion und Kompensation: Ein psychologisches Modell erfolgreichen Alterns. *Zeitschrift für Pädagogik*, *35*, 85–105.
- Baltes, P. B. & Baltes, M. M. (toim.). (1990). *Successful aging. Perspectives from the behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baltes, P. B. & Brim, G. O. Jr. (toim.). (1979). *Life-span development and behavior* (vol. 2). New York: Academic Press.
- Baltes, P. B. & Freund, A. M. (2003). The intermarriage of wisdom and selective optimization with compensation: Two metaheuristics guiding the conduct of life. Teoksessa C. Keyes & J. Haidt (toim.), *Flourishing positive psychology and the life well-lived* (s. 249–273). Washington, DC: American Psychological Association.
- Baltes, P. B. & Lindenberger, U. (1997). Emergence of a powerful connection between sensory and cognitive functions across the adult life span: A new window to the study of cognitive aging. *Psychology and Aging*, *12*, 12–21.

- Baltes, P. B. & Mayer, K. U. (toim.). (1999). *The Berlin Aging Study: Aging from 70 to 100*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baltes, P. B. & Schaie, K. W. (toim.). (1973). *Life-span developmental psychology: Personality and socialization*. New York: Academic Press.
- Baltes, P. B. & Smith, J. (2008). The fascination of wisdom: Its nature, ontogeny, and function. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 56–64.
- Baltes, P. B. & Staudinger, U. M. (2000). Wisdom: A metaheuristic to orchestrate mind and virtue towards excellence. *American Psychologist*, 55, 122–136.
- Baltes, P. B., Lindenberger, U. & Staudinger, U. M. (1998). Life-span theory in developmental psychology. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology* (vol 1, s. 1029–1143). New York: Wiley.
- Baltes, P. B., Reese, H. W. & Lippsitt, L. P. (1980). Life-span developmental psychology. *Annual Review of Psychology*, 31, 65–100.
- Baltes, P. B., Staudinger, U. & Lindenberger, U. (1999). Lifespan psychology: Theory and application to intellectual functioning. *Annual Review of Psychology*, 50(1), 471–507.
- Bandura, A. (1965). Influence of models' reinforcement contingencies on the acquisition of imitative responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 589–595.
- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84, 191–215.
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 248–287.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: A genetic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1–26.
- Bandura, A. (2017). Social learning theory of aggression. Teoksessa J. F. Knutson (toim.), *The control of aggression* (s. 201–252). Lontoo: Routledge.
- Bandura, A. & Walters, R. H. (1963). *Social learning and personality development*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Barker, R., Dembo, T. & Lewin, K. (1941). Studies in topological and vector psychology, II: *Frustration and regression: An experiment with young children*. University of Iowa Studies in Child Welfare, 18, 1.
- Barreto-Zarza, F. & Arranz-Freijo, E. B. (2022). Family context, parenting and child development: An epigenetic approach. *Social Sciences*, 11, 113. <https://doi.org/10.3390/socsci11030113>
- Barry, E. S. (2022). Infant sleep: Impacts on cognitive, social, and physical development. *Infant Behavior and Development*, 69, 101777.

- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*, 226–244.
- Barzilai, N., Crandall, J., Kritschewsky, S. & Espeland, M. (2016). Metformin as a tool to target aging. *Cell Metabolism*, *23*, 1060–1065.
- Bates, E. & Goodman, J. C. (2001). On the inseparability of grammar and the lexicon: Evidence from acquisition. Teoksessa M. Tomasello & E. Bates (toim.), *Language development. The essential readings* (s. 134–162). Oxford, UK: Blackwell.
- Batey, M. & Furnham, A. (2006). Creativity, intelligence, and personality: A critical review of the scattered literature. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, *132*, 355–429.
- Bauman, Z. (2001). *The individualized society* (1. painos). Malden, MA: Polity Press.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs, Part 2*, *4*, 1–103.
- Bauserman, R. (2002). Child adjustment in joint-custody versus sole-custody arrangements: A meta-analytic review. *Journal of Family Psychology*, *16*, 91–102.
- Bayley, N. (1963). The life-span as a frame of reference in psychological research. *Vita Humana*, *6*, 1235–1239.
- Beauchamp, M. H. & Anderson, V. (2010). SOCIAL: An integrative framework for the development of social skills. *Psychological Bulletin*, *136*(1), 39.
- Behan, S., Belton, S., Peers, C., O'Connor, N. E. & Issartel, J. (2019). Moving well-being well: Investigating the maturation of fundamental movement skill proficiency across sex in Irish children aged five to twelve. *Journal of Sports Sciences*, *37*(22), 2604–2612.
- Bell, R. Q. (1968). A reinterpretation of the direction of effects in studies of socialization. *Psychological Review*, *75*, 81–95.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, *55*(1), 83–96.
- Belsky, J. & Most, R. K. (1981). From exploration to play: A cross-sectional study of infant free play behavior. *Developmental Psychology*, *17*, 630–639.
- Belsky, J. & Pluess, M. (2009). Beyond diathesis stress: Differential susceptibility to environmental influences. *Psychological Bulletin*, *135*(6), 885–908.
- Bengtson, V., Gans, D., Putnay, N. & Silverstein, M. (toim.). (2009). *Handbook of theories of aging*. New York: Springer.
- Bereiter, C. & Engelmann, S. (1966). *Teaching disadvantaged children in preschool*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Berko, J. (1958). The child's learning of English morphology. *Word*, *14*, 150–177.
- Best, J. R. & Miller, P. H. (2010). A developmental perspective on executive function. *Child Development*, *81*, 1641–1660.

- Bethlehem, R. A. I., Seidlitz, J., White, S. R., Vogel, J. W., Anderson, K. M., Adamson, C. ... Alexander-Bloch, A. F. (2022). Brain charts for the human lifespan. *Nature*, 604(7906), 525–533. *Erratum in: Nature*, 610(7931), E6.
- Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. New York: Cambridge University Press.
- Bialystok, E. (2007). Cognitive effects of bilingualism: How linguistic experience leads to cognitive change. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(3), 210–223.
- Bigozzi, L., Di Cosimo, A. & Vettori, G. (2016). Appearances are deceiving: Observing the world as it looks and how it really is – theory of mind performances investigated in 3-, 4-, and 5-year-old children. *Child Development Research*. <http://dx.doi.org/10.1155/2016/5270924>
- Bilinski, A., Thompson, K. & Emanuel, E. (2023). COVID-19 and excess all-cause mortality in the US and 20 comparison countries June 2021–March 2022. *JAMA*, 329(1), 92–94.
- Biller, H. B. (1971). *Father, child and sex role*. Lexington, MA: Heath Lexington Books.
- Binet, A. (1911). Nouvelles recherches sur la mesure du niveau intellectuel chez les enfants d'école. *L'Année Psychologique*, 17, 145–201.
- Binet, A. (1918). *Aikamme ajatuksia lapsista*. Helsinki: Otava.
- Binet, A. & Henri, V. (1895). La psychologie individuelle. *L'Année Psychologique*, 2, 411–465.
- Binet, A. & Simon, T. (1905a). Sur la nécessité d'établir un diagnostic scientifique des états inférieurs de l'intelligence. *L'Année Psychologique*, 11, 163–190.
- Binet, A. & Simon, T. (1905b). Méthodes nouvelles, pour le diagnostic du niveau intellectuel anormaux. *L'Année Psychologique*, 11, 191–244.
- Binet, A. & Simon, T. (1905c). Application des méthodes nouvelles au diagnostic du niveau intellectuel chez des enfants normaux et anormaux d'hospice et d'école primaire. *L'Année Psychologique*, 11, 245–336.
- Binet, A. & Simon, T. (1908). Le développement de l'intelligence chez les enfants. *L'Année Psychologique*, 14, 1–94.
- Birren, J. E. (toim.). (1959). *Handbook of aging and the individual: Psychological and biological aspects*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Birren, J. E. (1965). Age changes in speed of behavior: Its central nature and physiological correlates. Teoksessa A. T. Welford & J. E. Birren (toim.), *Behavior, aging, and the nervous system* (s. 191–216). Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Birren, J. E. & Schaie, K. W. (toim.). (1990). *Handbook of the psychology of aging* (3. painos). San Diego, CA: Academic Press.
- Björklund, D. F. & Pellegrini, A. D. (2002). *The origins of human nature: Evolutionary developmental psychology*. Washington, DC: American Psychological Association.

- Blair, C. & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711.
- Blais, J. J., Craig, W. M., Pepler, D. & Connolly, J. (2008). Adolescents online: The importance of internet activity choices to salient relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(5), 522–536.
- Blakemore, S.-J. & Robbins, T. W. (2012). Decision-making in the adolescent brain. *Nature Neuroscience*, 15, 1184–1191.
- Blank, R., Barnett, A. L., Cairney, J., Green, D., Kirby, A., Polatajko, H., ... Vinçon, S. (2019). International clinical practice recommendations on the definition, diagnosis, assessment, intervention, and psychosocial aspects of developmental coordination disorder. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 61(3), 242–285.
- Bleckman, P. (2018). Toward media literacy or media addiction? Contours of good governance for healthy childhood in the digital world. Teoksessa M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder & B. Heys (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe* (vol. 7, s. 102–119). Bryssel: The Alliance for Childhood European Network Group. Avoin tietö: allianceforchildhood.eu/publications
- Block, J. (1995). A contrarian view of the five-factor approach to personality description. *Psychological Bulletin*, 117, 187–215.
- Block, J. H. & Block, J. (1980). The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior. Teoksessa W. A. Collins (toim.), *Development of cognition, affect, and social relations* (vol. 13, s. 39–101). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Boekaerts, M. (2010). Coping with stressful situations: An important aspect of self-regulation. Teoksessa P. Peterson, E. Baker, & B. McGaw (toim.), *International encyclopedia of education* (3. painos, s. 570–575). Amsterdam: Elsevier.
- Boerma, I. E., Mol, S. E. & Jolles, J. (2016). Reading pictures for story comprehension requires mental imagery skills. *Frontiers in Psychology*, 7, 1630. doi:10.3389/fpsyg.2016.01630
- Bonanno, R. A. & Hymel, S. (2013). Cyber bullying and internalizing difficulties: Above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 685–697.
- Bor, W., Dean, A., Najman, J. & Hayatbakhsh, R. (2014). Are child and adolescent mental health problems increasing in the 21st century? A systematic review. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 48(7), 606–616.
- Bornstein, M. H. (2014). Human infancy... and the rest of the lifespan. *Annual Review of Psychology*, 65, 121–158.
- Bornstein, M. H. & Arterberry, M. E. (2010). The development of object categorization in young children: Hierarchical inclusiveness, age, perceptual attribute, and group versus individual analyses. *Developmental Psychology*, 46(2), 350.
- Bornstein, M. H. & Lamb, M. E. (1999). *Developmental psychology: An advanced textbook*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Borst, G. & Houdé, O. (2022). Introduction. Assembling the building blocks of cognition in non-linear dynamical system of development. Teoksessa O. Houdé & G. Borst (toim.), *The Cambridge handbook of cognitive development* (s. 141–148). Cambridge: Cambridge University Press.
- Borstelmann, L. J. (1983). Children before psychology: Ideas about children from antiquity to the late 1800's. Teoksessa W. Kessen (toim.), *Handbook of child psychology. Vol 1: History, theory, and methods* (s. 1–40). New York: Wiley.
- Bortz, P., Berrigan, M., Van Bergen, A. & Gavazzi, S. M. (2019). Family systems thinking as a guide for theory integration: Conceptual overlaps of differentiation, attachment, parenting style, and identity development in families with adolescents. *Journal of Family Theory & Review*, 11(4), 544–560.
- Bourque, L. B. & Back, K. W. (1977). Life graphs and life events. *Journal of Gerontology*, 32, 669–674.
- Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health*. Monographs, Serie No 2. Geneve: WHO.
- Bowlby, J. (1957). *Lasten hoidon ja hellyyden tarve*. Porvoo: WSOY.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350–373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol. 2: Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowling, A. & Iliffe, S. (2006). Which model of successful ageing should be used? Base-line findings from a British longitudinal survey of ageing. *Age and Ageing*, 35, 397–422.
- Branco, A. U. & Valsiner, J. (toim.). (2004). *Communication and metacommunication in human development*. Greenwich, CT: Information Age.
- Brandt, N., Drewelies, J., Willis, S., Schaie, K.W., Ram, N., Gerstorf, D. & Wagner, J. (2022). Acting like a baby boomer? Birth-cohort differences in adults' personality trajectories during the last half a century. *Psychological Science*, 33, 382–396.
- Brandtstädter, J. (1997). Elämänhallinta ja hyvinvointi ikäännyttäessä. *Gerontologia*, 11, 116–124.
- Brandtstädter, J. (2002). Searching for paths to successful development and aging. Integrating developmental and action-theoretical perspectives. Teoksessa L. Pulkkinen & A. Caspi (toim.), *Paths to successful development. Personality in the life course* (s. 380–408). Cambridge: Cambridge University Press.
- Brandtstädter, J. & Renner, G. (1990). Tenacious goal pursuit and flexible goal adjustment: Explication and age-related analysis of assimilative and accommodative strategies of coping. *Psychology and Aging*, 5, 58–67.
- Branje, S. (2018). Development of parent–adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, 12(3), 171–176.

- Brechwald, W. A. & Prinstein, M. J. (2011). Beyond homophily: A decade of advances in understanding peer influence processes. *Journal of Research on Adolescence*, 21, 166–179.
- Brem, S., Bach, S., Kucian, K., Guttorm, T. K., Martin, E., Lyytinen, H. ... Richardson, U. (2010). Brain sensitivity to print emerges when children learn letter–speech sound correspondences. *Proceedings of the National Academy of Sciences U S A*, 107(17), 7939–7944.
- Bridgett, D. J., Gartstein, M. A., Putnam, S. P., McKay, T., Iddins, E., Robertson, C. ... Rittmueller, A. (2009). Maternal and contextual influences and the effect of temperament development during infancy on parenting in toddlerhood. *Infant Behavior and Development*, 32(1), 103–116.
- Bronfenbrenner, U. (1970). *Two worlds of childhood: U. S. and U. S. S. R.* New York: Sage.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development.* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P. A. (1998). The ecology of developmental processes. Teoksessa W. Damon (toim.), *Handbook of child psychology. Vol. 1: Theoretical models of human development* (s. 993–1028). New York: Wiley.
- Brown, A. (2012). Morfofonologinen kehitys. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys* (s. 128–142). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Brown, B. B. (2004). Adolescents' relationships with peers. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 363–394). New York: Wiley.
- Brown, B. B. & Bakken, J. P. (2011). Parenting and peer relationships: Reinvigorating research on family–peer linkages in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 153–165.
- Brown, B. B. & Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* (s. 74–103). New York: Wiley.
- Brown, B. B., Dolcini, M. M. & Leventhal, A. (1997). Transformations in peer relationships at adolescence: Implications for health-related behaviour. Teoksessa J. Schulenberg, J. L. Maggs & K. Hurrelmann (toim.), *Health risks and developmental transitions during adolescence* (s. 161–189). New York: Cambridge University Press.
- Bruhn, K. (1921). *De växandes estetiska liv med särskild hänsyn till de litterära intressernas utveckling II.* Vaasa.
- Bruhn, K. (1944). *Från prinsessan Snövit till kavaljererna på Ekeby.* Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- Bruner, J. S. (1996). *The culture of education.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Brunner, E., Kivimäki, M., Siegrist, J., Theorell, T., Luukkonen, R., Riihimäki, H. ... Leino-Arjas, P. (2004). Is the effect of work stress on cardiovascular mortality confounded by socioeconomic factors in the Valmet study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, *58*, 1019–1020.
- Buchmann, M. C. & Kriesi, I. (2011). Transition to adulthood in Europe. *Annual Review of Sociology*, *37*, 481–503.
- Bugajska, A., Clamp, D., Jarry, C., Taconnat, L., Tapia, G., Vanneste, S. & Isingrim, M. (2007). The effect of aging in recollective experience: The processing speed and executive functioning hypothesis. *Consciousness and Cognition*, *16*, 797–808.
- Bugos, J. A. & DeMarie, D. (2017). The effects of a short-term music program on preschool children's executive functions. *Psychology of Music*, *45*(6), 855–867.
- Bukowski, W. M., Laursen, B. & Hoza, B. (2010). The snowball effect: Friendship moderates escalations in depressed affect among avoidant and excluded children. *Development and Psychopathology*, *22*, 749–757.
- Butterworth, B. (2005). The development of arithmetical abilities. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *46*(1), 3–18.
- Bühler, C. (1933). *Der menschliche Lebenslauf als psychologisches Problem*. Leipzig: Hirzel.
- Bühler, C. (1935a). *From birth to maturity*. Lontoo: Kegan Paul.
- Bühler, C. (1935b). The curve of life as studied in biographies. *Journal of Applied Psychology*, *19*, 405–409.
- Bühler, C. (1937). *Kind und Familie: Untersuchung der Wechselbeziehungen des Kindes mit seiner Familie*. Jena: Fischer.
- Bühler, C. & Hetzer, H. (1929). Zur Geschichte der Kinderpsychologie. Teoksessa E. Brunswik, C. Bühler, H. Hetzer, L. Kardos, E. Köhler, J. Krug & A. Willwoll (toim.), *Beiträge zur Problemgeschichte der Psychologie: Festschrift zu Karl Bühlers 50. Geburtstag*. Jena: Fischer.
- Bäckman, L., Small, B. J. & Wahlin, Å. (2001). Aging and memory. Cognitive and biological perspectives. Teoksessa J. E. Birren & K. W. Schaie (toim.), *Handbook of the psychology of aging* (5. painos, s. 349–377). San Diego, CA: Academic Press.
- Bödicker, C., Reinckens, J., Höfler, M. & Hoyer, J. (2022). Is childhood maltreatment associated with body image disturbances in adulthood? A systematic review and meta-analysis. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, *15*, 523–538.
- Cacioppo, J. T., Cacioppo, S., Capitanio, J. P. & Cole, S. W. (2015). The neuroendocrinology of social isolation. *Annual Review of Psychology*, *66*(1), 733–767.
- Cacioppo, J. T., Fowler, J. H. & Chirstakis, N. A. (2009). Alone in the crowd: The structure and spread of loneliness in a large social network. *Journal of Personality and Social Psychology*, *97*, 977–991.

- Cadima, J., Leal, T. & Burchinal, M. (2010). The quality of teacher-student interactions: Associations with first graders' academic and behavioral outcomes. *Journal of School Psychology, 48*, 457–482.
- Caffarra, S., Lizarazu, M., Molinaro, N. & Carreiras, M. (2021). Reading-related brain changes in audiovisual processing: Cross-sectional and longitudinal MEG evidence. *The Journal of Neuroscience, 41*(27), 5867–5875.
- Cairns, R. B. (1983). The emergence of developmental psychology. Teoksessa P. H. Mussen (toim.), *Handbook of child psychology. Vol. 1: History, theory and methods* (s. 41–102). New York: Wiley.
- Cambois, E. & Robine, J.-M. (1996). An international comparison of trends in disability-free life expectancy. *Development of Health and Economy in Public Policy, 5*, 11–23.
- Campos, J. J., Anderson, D. I., Barbu-Roth, M. A., Hubbard, E. M., Hertenstein, M. J. & Witherington, D. (2000). Travel broadens the mind. *Infancy, 1*, 149–219.
- Campos, J. J., Campos, R. G. & Barrett, K. C. (1989). Emergent themes in the study of emotional development and emotion regulation. *Developmental Psychology, 25*, 394–402.
- Cantell, M. (1998). *Kehityksellisten koordinaatiohäiriöiden havaintomotoriset, akateemiset ja sosiaaliset seuraamukset nuoruusiässä*. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiön julkaisuja 112. Jyväskylä: Likes.
- Cantin, R. H., Gnaedinger, E. K., Gallaway, K. C., Hesson-McInnis, M. S. & Hund, A. M. (2016). Executive functioning predicts reading, mathematics, and theory of mind during the elementary years. *Journal of Experimental Child Psychology, 146*, 66–78.
- Carstensen, L. L. (1992). Selectivity theory: Social activity in life-span context. Teoksessa K. W. Schaie & M. P. Lawton (toim.), *Annual review of gerontology and geriatrics* (s. 195–217). New York: Springer.
- Carstensen, L. L., Isaacowitz, D. M. & Charles, S. T. (1999). Taking time seriously: A theory of socioemotional selectivity. *American Psychologist, 54*, 165–181.
- Carus, F. A. (1808). *Psychologie: Zweiter Theil: Specialpsychologie*. (Nachgelassene Werke, Zweiter Theil: Der Psychologie Zweiter Band). Leipzig: Barth & Kummer.
- Casalin, S., Luyten, P., Vliegen, N. & Meurs, P. (2012). The structure and stability of temperament from infancy to toddlerhood: A one-year prospective study. *Infant Behavior and Development, 35*(1), 94–108.
- Casey, B. J., Jones, R. M. & Hare, T. A. (2008). The adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1124*, 111–126.
- Caspi, A. (1987). Personality in the life course. *Journal of Personality and Social Psychology, 53*, 1203–1213.
- Caspi, A. (1998). Personality development across the life course. Teoksessa W. Damon & N. Eisenberg (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 3, s. 311–388). New York: Wiley.

- Caspi, A. (2000). The child is father of the man: Personality continuities from childhood to adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 158–172.
- Caspi, A. & Shiner, R. L. (2006). Personality development. Teoksessa R. M. Lerner (toim.) & W. Damon (sarjan toim.), *Handbook of child psychology. Vol. 3. Social, emotional and personality development* (6. painos, s. 300–365). New York: Wiley.
- Caspi, A., Roberts, B. W. & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56, 453–484.
- Castells, M. (2007). Communication, power, and counter-power in the network society. *International Journal of Communication*, 1, 238–266.
- Castora-Binkley, M., Noelker, L., Prohaska, T. & Satariano, W. (2010). Impact of arts participation on health outcomes for older adults. *Journal of Aging, Humanities & the Arts*, 4, 352–367.
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E. & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33–46.
- Chaddock-Heyman, L., Erickson, K. I., Kienzler, C., Drollette, E. S., Raine, L. B., Kao, S.-C. ... Kramer, A. F. (2018). Physical activity increases white matter microstructure in children. *Frontiers in Neuroscience*, 12.
- Chassin, L., Flora, D. B. & King, K. M. (2004). Trajectories of alcohol and drug use and dependence from adolescence to adulthood: The effects of familial alcoholism and personality. *Journal of Abnormal Psychology*, 113, 483–498.
- Chen, E., Wood, D. & Ysseldyk, R. (2022). Online social networking and mental health among older adults: A scoping review. *Canadian Journal of Aging*, 41(1), 26–39.
- Chen, F. (2020). Interactive imagination supports toddlers' emotion regulation: A cultural-historical case study in a Chinese-American family. *International Research in Early Childhood Education*, 10(1), 21–39.
- Chen, Y. T. (2020). An investigation of young children's science and aesthetic learning through a science aesthetic thematic curriculum: A mixed-methods study. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(2), 127–141.
- Cheng, T., Cheng, N., Wang, M. & Wang, Z. (2022). Toddlers' anxiety predicts their creativity at the age of five: The chain mediation effects of general cognition and mastery motivation. *Acta Psychologica Sinica*, 54(7), 799.
- Cheour, M., Ceponiene, R., Lehtokoski, A., Luuk, A., Allik, J., Alho, K. & Näätänen, R. (1998). Development of language-specific phoneme representations in the infant brain. *Nature Neuroscience*, 1, 351–353.
- Chess, S. & Thomas, A. (1982). Infant bonding: Mystique and reality. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52, 213–222.
- Chess, S. & Thomas, A. (2013). *Temperament: Theory and practice*. Lontoo: Routledge.

- Chodkiewicz, A. R. & Boyle, C. (2014). Exploring the contribution of attribution retraining to student perceptions and the learning process. *Educational Psychology in Practice*, 30(1), 78–87.
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. Haag: Mouton.
- Chun, M. M. & Turk-Browne, N. B. (2007). Interactions between attention and memory. *Current Opinion in Neurobiology*, 17, 177–184.
- Cicchetti, D., Ganiban, J. & Barnett, D. (1991). Contributions from the study of high-risk populations to understanding the development of emotion regulation. Teoksessa J. Garber & K. A. Dodge (toim.), *The development of emotion regulation and dysregulation* (s. 15–48). New York: Cambridge University Press.
- Cillessen, A. H. N. (2009). Sociometric methods. Teoksessa K. H. Rubin., W. M. Bukowski & B. Laursen (toim.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (s. 82–99). New York: Guilford Press.
- Cillessen, A. H. N. & Mayeux, L. (2004). Sociometric status and peer group behavior: Previous findings and current directions. Teoksessa J. B. Kupersmidt & K. A. Dodge (toim.), *Children's peer relations: From development to intervention* (s. 3–20). Washington, DC: American Psychological Association.
- Clarke, A. & Lovewell, K. (2021). *Adolescent mental health evidence brief 2: The relationship between emotional and behavioural problems in adolescence and adult outcomes*. Early Intervention Foundation.
- Clausen, J. A. (1993). *American lives*. New York: Free Press.
- Clem, A.-L. (2022). *Antecedents of mathematics and literacy self-concepts of ability and achievement emotions in adolescence*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. JYU Dissertations, 547.
- Clouston, S., Terrera, G., Rodgers, J. & O'Keefe, P. (2021). Cohort and period effects as explanations for declining dementia trends and cognitive aging. *Population and Development Review*, 47, 611–637.
- Cohen, G. D., Perlstein, S., Chapline, J., Kelly, J., Firth, K. M. & Simmens, S. (2007). The impact of professionally conducted cultural programs on the physical health, mental health, and social functioning of older adults – 2-year results. *Journal of Aging, Humanities & the Arts*, 1, 5–22.
- Cohen, L. & Dehaene, S. (2004). Specialization within the ventral stream: The case for the visual word form area. *NeuroImage*, 22(1), 466–476.
- Coie, J. D. & Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. Teoksessa W. Damon & N. Eisenberg (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 3, s. 779–862). New York: Wiley.
- Coie, J. D., Dodge, K. A. & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology*, 18, 557–570.
- Cole, M., Cole, S. R. & Lightfoot, C. (2005). *The development of children* (5. painos). New York: Worth.

- Coleman, J. S. (1966). *Equality of educational opportunity*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Collins Cobuild. (2001). *English dictionary for advanced learners*. Glasgow: Harper Collins.
- Collins, W. A., Maccoby, E. A., Steinberg, L., Hetherington, E. M. & Bornstein, M. H. (2000). Contemporary research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist*, 55, 218–232.
- Collishaw, S. (2015). Annual research review: Secular trends in child and adolescent mental health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 370–393.
- Compas, B. E., Bettis, A. B., Watson, K. H., Gruhn, M. A., Dunbar, J. P., Williams, E. ... Jaser, S. S. (2017). Coping, emotion regulation, and psychopathology in childhood and adolescence: A meta-analysis and narrative review. *Psychological Bulletin*, 143(9), 939–991.
- Compas, B. E., Connor-Smith, J. K., Saltzman, H., Harding, T. A. & Wadsworth, M. E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: Problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, 127, 87–127.
- Compayré, G. (1896). *L'évolution intellectuelle et morale de l'enfant*. Paris: Hachette.
- Conger, R. D. & Donnellan, M. B. (2007). An interactionist perspective on the socioeconomic context of human development. *Annual Review of Psychology*, 58, 175–199.
- Constantino, J. N., Cloninger, C. R., Clarke, A. R., Hashemi, B. & Przybeck, T. (2002). Application of the seven-factor model of personality to early childhood. *Psychiatry Research*, 109(3), 229–243.
- Copeland, W. E., Angold, A., Shanahan, L. & Costello, E. J. (2014). Longitudinal patterns of anxiety from childhood to adulthood: The great smoky mountains study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 53(1), 21–33.
- Corrigendum to Regulation EU 2016/679 (OJL 119. 4.5.2016)
- Cortés, P. A., Moyano Muñoz, N. & Quilez Robres, A. (2019). The relationship between executive functions and academic performance in primary education: Review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 10, 1582.
- Costa, P. & McCrae, R. (1988). Personality in adulthood: A six-year longitudinal study of self-reports and spouse ratings on the NEO Personality Inventory. *Journal of Personality & Social Psychology*, 54, 853–863.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1994). Stability and change in personality from adolescence through adulthood. Teoksessa C. E. Halverson, G. A. Kohnstamm & R. P. Martin (toim.), *The developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood* (s. 139–150). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Costa, P. T. Jr., Yang, J. & McCrae, R. R. (1998). Aging and personality traits: Generalizations and clinical implications. Teoksessa I. H. Nordhus, G. R. VandenBos, S. Berg & P. Framholt (toim.), *Clinical geropsychology* (s. 33–48). Washington, DC: American Psychological Association.

- Côté, S., Vaillancourt, T., LeBlanc, J. C., Nagin, D. S. & Tremblay, R. E. (2006). The development of physical aggression from toddlerhood to pre-adolescence: A nation-wide longitudinal study of Canadian children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(1), 68–82.
- Courbon, P. (1927). Sur la psychologie de la vieillesse. *Journal de Psychologie*, 24, 455–463.
- Cowdry, E. V. (toim.). (1939). *Problems of ageing: Biological and medical aspects*. Baltimore: Williams and Wilkins.
- Cowen, A. S. & Keltner, D. (2017). Self-report captures 27 distinct categories of emotion bridged by continuous gradients. *Psychological and Cognitive Sciences*, 114(38), E900–E909. <https://doi.org/10.1073/pnas.1702247114>
- Cox, M. J. & Paley, B. (2003). Understanding families as systems. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 193–196.
- Crais, E. R., Watson, L. R. & Baranek, G. T. (2009). Use of gesture development in profiling children's prelinguistic communication skills. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 18(1), 95–108. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2008/07-0041\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2008/07-0041))
- Crockett, L. J. & Bingham, C. R. (2000). Anticipating adulthood: Expected timing of work and family transitions among rural youth. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 151–172.
- Cropley, A. (1994). *More ways than one: Fostering creativity*. Norwood, NJ: Ablex.
- Cryan, J. F. & Dinan, T. G. (2012). Mind-altering micro-organisms: The impact of the gut microbiota on brain and behaviour. *Nature Reviews Neuroscience*, 13(10), 701–712.
- Csikszentmihályi, M. (1990). *Flow. The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Csikszentmihályi, M. & Rathunde, K. (1990). The psychology of wisdom: An evolutionary interpretation. Teoksessa R. J. Sternberg (toim.), *Wisdom: Its nature, origins, and development* (s. 25–51). New York: Cambridge University Press.
- Cumming, E. (1963). Further thoughts on the theory of disengagement. *International Social Science Journal*, XV, 377–392.
- Cumming, E. & Henry, W. E. (1961). *Growing old: The process of disengagement*. New York: Basic Books.
- Curtis, A. C. (2015). Defining adolescence. *Journal of Adolescent and Family Health*, 7(2), artikkeli 2. scholar.utc.edu/jafh/vol7/iss2/2
- Czech, H., Druml, C. & Weindling, P. (2018). Medical ethics in the 70 years after the Nuremberg code, 1947 to the present. *Wiener klinische Wochenschrift*, 190, suppl. 3, 159–253.
- Dabback, M. (2008). Identity formation through participation in the Rochester New Horizons Band Programme. *International Journal of Community Music*, 1, 267–286.
- Daffner, K. (2010). Promoting successful cognitive aging: A comprehensive review. *Journal of Alzheimer's Disease*, 19, 1101–1222.

- Daniel, E., Benish-Weisman, M., Sneddon, J. N. & Lee, J. A. (2020). Value profiles during middle childhood: Developmental processes and social behavior. *Child Development, 91*(5), 1615–1630.
- Darwin, C. (1859). *On the origin of species by means of natural selection*. Lontoo: Murray.
- Darwin, C. (1871). *The descent of man*. Lontoo: Murray.
- Darwin, C. (1877). *The expression of the emotions in man and animals*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Day, K. L. & Smith, C. L. (2013). Understanding the role of private speech in children's emotion regulation. *Early Childhood Research Quarterly, 28*(2), 405–414.
- de Bie, H. M. A., Boersma, M., Adriaanse, S., Veltman, D. J., Wink, A. M., Roosendaal, S. D. ... Sanz-Arigita, E. J. (2012). Resting-state networks in awake five- to eight-year old children. *Human Brain Mapping, 33*(5), 1189–1201.
- de Fries, C. M., Lövdén, M., Lindenberger, U. & Nilsson, L.-G. (2007). Revisiting the dedifferentiation hypothesis with longitudinal multicohort data. *Intelligence, 35*, 381–392.
- De Goede, I., Branje, S. & Meeus, W. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence, 38*, 75–88.
- de Haan, A., De Pauw, S., van den Akker, A., Deković, M. & Prinzie, P. (2017). Long-term developmental changes in children's lower-order Big Five personality facets. *Journal of Personality, 85*(5), 616–631.
- de Lange, F. P., Heilbron, M. & Kok, P. (2018). How do expectations shape perception? *Trends in Cognitive Sciences, 22*(9), 764–779.
- de Lijster, J. M., van den Dries, M. A., van der Ende, J., Utens, E. M. W. J. & Legerstee, J. S. (2019). Developmental trajectories of anxiety and depression symptoms from early to middle childhood: A population-based cohort study in the Netherlands. *Journal of Abnormal Child Psychology, 47*, 1785–1798.
- de Manzano, Ö., Cervenka, S., Karabanov, A., Farde, L. & Ullén, F. (2010). Thinking outside a less intact box: Thalamic dopamine D2 receptor densities are negatively related to psychometric creativity in healthy individuals. *PLoS ONE, 5*(5). <http://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0010670>
- De Vos, A., van der Heiden, B. & Akkermans, J. (2020). Sustainable careers: Towards a conceptual model. *Journal of Vocational Behavior, 117*. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2018.06.011>
- de Waal, F. B. M. (2008). Putting altruism back into altruism: The evolution of empathy. *Annual Review of Psychology, 59*, 279–300.
- Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., Bates, J. E. & Pettit, G. S. (1998). Multiple risk factors in the development of externalizing behavior problems: Group and individual differences. *Development and Psychopathology, 10*(3), 469–493.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.

- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9, 1–11.
- DeLay, D., Laursen, B., Kiuru, N., Salmela-Aro, K. & Nurmi, J. E. (2013). Selecting and retaining friends on the basis of cigarette smoking similarity. *Journal of Research on Adolescence*, 23, 464–473.
- Delfos, M. (2013). The virtual environment from a developmental perspective. Teoksessa B. Heys, M. Matthes & P. Sullivan (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe* (vol. 4, s. 103–157). Bryssel: The Alliance for Childhood European Network Group. Avointieto: allianceforchildhood.eu/publications.
- Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R. & Salmerón, L. (2018). Don't throw away your printed books: A meta-analysis on the effects of reading media on reading comprehension. *Educational Research Review*, 25, 23–38.
- Deng, C., Gong, X., Wang, L., Huebner, E. S. & Tian, L. (2022). Co-developmental trajectories of interpersonal relationships in middle childhood to early adolescence: Associations with traditional bullying and cyberbullying. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(9), 2701–2723.
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D. & Knox, S. S. (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(suppl. 1), i37–i52.
- Dennis, T. (2006). Emotional self-regulation in preschoolers: The interplay of child approach reactivity, parenting, and control capacities. *Developmental Psychology*, 42, 84–97.
- Dennis, W. (1966). Creative productivity between the ages 20 and 80 years. *Journal of Gerontology*, 21, 1–8.
- Dennis, W. (1972). *Historical readings in developmental psychology*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Derwinger, A., Neely, A. S., Mac Donald, S. & Bäckman, L. (2005). Forgetting numbers in old age: Strategy and learning speed matter. *Gerontology*, 51, 277–284.
- DeVore, R. & Ginsburg, K. R. (2005). The protective effects of good parenting on adolescents. *Current Opinion in Pediatrics*, 17, 460–465.
- DeWall, C. N., Masten, C. L., Powell, C., Combs, D., Schurtz, D. R. & Eisenberger, N. I. (2012). Do neural responses to rejection depend on attachment style? An fMRI study. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 7(2), 184–192.
- Dick, B. & Ferguson, B. J. (2015). Health for the world's adolescents: A second chance in the second decade. *Journal of Adolescent Health*, 56(1), 3–6.

- Dick, D. M. & Mustanski, B. S. (2006). Pubertal development and health-related behavior. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 108–125). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dick, D. M., Barman, S. & Pitkänen, T. (2006). Genetic and environmental influences on the initiation and continuation of smoking and drinking. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 126–145). New York: Cambridge University Press.
- Diener, C. I. & Dweck, C. S. (1978). An analysis of learned helplessness: Continuous changes in performance, orientation, and achievement cognitions following failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 451–462.
- Diener, E., Ng, W., Harter, J. & Arora, R. (2010). Wealth and happiness across the world: Material prosperity predicts life evaluation, whereas psychosocial prosperity predicts positive feeling. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 52–61.
- Digman, J. M. (1997). Higher-order factors of the Big-Five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1246–1256.
- Dijkstra, J. K., Cillessen, A. H. N., Lindenberg, S. & Veenstra, R. (2010). Basking in reflected glory and its limits: Why adolescents hang out with popular peers. *Journal of Research on Adolescence*, 20, 942–958.
- Dillon, F. R., Worthington, R. L. & Moradi, B. (2011). Sexual identity as a universal process. Teoksessa S. J. Schwartz, K. Luyckx & V. L. Vignoles (toim.), *Handbook of identity theory and research* (s. 649–670). New York, NY: Springer.
- Dorland, W. A. M. (1908). *The age of mental virility*. New York: Century.
- Dosman, C. F., Andrews, D. & Goulden, K. J. (2012). Evidence-based milestone ages as a framework for developmental surveillance. *Paediatrics & Child Health*, 17(10), 561–568. doi:10.1093/pch/17.10.561
- Douaud, G., Groves, A. R., Tamnes, C. K., Westlye, L. T., Duff, E. P., Engvig, A. ... Johansen-Berg, H. (2014). A common brain network links development, aging, and vulnerability to disease. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 111(49), 17648–17653.
- Dowker, A. (2005). *Individual differences in arithmetic: Implications for psychology, neuroscience and education*. Hove: Psychology Press.
- Drag, L. L. & Bieliauskas, L. A. (2010). Contemporary review 2009: Cognitive aging. *Journal of Geriatric Psychiatry and Neurology*, 23, 75–93.
- Drew, L. M. & Silverstein, M. (2007). Grandparents' psychological well-being after loss of contact with their grandchildren. *Journal of Family Psychology*, 21, 372–379.
- Drewelies, J., Huxhold, O. & Gerstorf, D. (2019). The role of historical change for adult development and aging: Towards a theoretical framework about the how and the why. *Psychology and Aging*, 34(8), 1021–1039. <https://doi.org/10.1037/pag0000423>

- Duncan, J., Seitz, R. J., Kolodny, J., Bor, D., Herzog, H., Ahmed, A., Newell, F. N. & Emslie, H. (2000). A neural basis for general intelligence. *Science*, 289, 457–460.
- Dunkel, L. (2007). Viivästynyt murrosiän kehitys. *Duodecim*, 123(2), 231–237.
- Duodecim. (2015). *Alkoholiongelmat. Käypä hoito -suositus*. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki. Viitattu 13.3.2023 <https://www.kaypahoito.fi/xmedia/khp/khp00049.pdf>
- Duodecim. (2019). *ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). Käypä hoito -suositus*. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologisen yhdistys ry:n, Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen ja Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki. Viitattu 13.3.2023 <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>
- Duodecim. (2021). *Muistisairaudet. Käypä hoito -suositus*. Viitattu 28.2.2023 <https://www.kaypahoito.fi/hoi50044>
- Dörner, J., Mickler, C. & Staudinger, U. M. (2005). Self-development at midlife: Lifespan perspectives on adjustment and growth. Teoksessa S. Willis & M. Martin (toim.), *Middle adulthood: A lifespan perspective* (s. 277–317). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Eccles, J. S. (2004). Schools, academic motivation, and stage–environment fit. Teoksessa R. M. Lerner & L. D. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 125–153). Hoboken, NJ: Wiley.
- Eccles, J. S., Roeser, R., Wigfield, A. & Freedman-Doan, C. (2003). Academic and motivational pathways through middle childhood. Teoksessa L. Balter & C. S. Tamis-LeMonda (toim.), *Child psychology. A handbook of contemporary issues* (s. 287–317). New York: Psychology Press.
- Edelsbrunner, P. A., Schumacher, R. & Stern, E. (2022). Children’s scientific reasoning skills in light of general cognitive development. Teoksessa O. Houdé & G. Borst (toim.), *The Cambridge handbook of cognitive development* (s. 585–605). Cambridge: Cambridge University Press.
- Edgren, J., Karinkanta, S., Sihvonen, S. & Havulinna, S. (2022). Tasapainon hallinta ja harjoittaminen sekä kaatumisten ehkäisy. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5. uud. painos, s. 263–177). Helsinki: Duodecim.
- EduRESCUE. Resilientti koulu ja koulutus. Viitattu 9.3.2023 www.edurescue.fi
- Efklides, A. (2008). Metacognition. Defining its facets and levels of functioning in relation to self-regulation and co-regulation. *European Psychologist*, 13, 277–287.
- Egan, S. K. & Perry, D. G. (2001). Gender identity: A multidimensional analysis with implications for psychosocial adjustment. *Developmental Psychology*, 37, 451–463.
- Ehinger, G. (1927). Age et déclin des aptitudes. *Archives de Psychologie*, 20, 318–323.
- Ehinger, G. (1931). Déclin des aptitudes avec l’age. *Archives de Psychologie*, 23, 67–73.
- Eibl-Eibesfeldt, I. (1970). *Ethology: The biology of behavior*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

- Eisenberg, N. & Sheffield Morris, A. (2004). Moral cognitions and prosocial responding in adolescence. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 155–188). New York: Wiley.
- Eisenberger, N. I. (2012). The pain of social disconnection: Examining the shared neural underpinnings of physical and social pain. *Neuroscience*, *13*, 421–434.
- Eisenberger, N. I. & Lieberman, M. D. (2004). Why rejection hurts: A common neural alarm system for physical and social pain. *Trends in Cognitive Sciences*, *8*, 294–300.
- Eisenberger, N. I., Lieberman, M. D. & Williams, K. D. (2003). Does rejection hurt? An fMRI study of social exclusion. *Science*, *302*(5643), 290–292.
- Eklund, K., Psyridou, M., Niemi, P., Sulkunen, S., Poikkeus, A. M., Ahonen, T. & Torppa, M. (2020). Varhaiset kielelliset taidot ja suvussa kulkeva lukivaikeus lukutaidon ennustamisessa: Seurantatutkimus 2-vuotiaasta 15-vuotiaaksi. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin*, *30*(2).
- Eklund, K., Torppa, M., Aro, M., Leppänen, P. H. & Lyytinen, H. (2015). Literacy skill development of children with familial risk for dyslexia through grades 2, 3, and 8. *Journal of Educational Psychology*, *107*(1), 126.
- Eklund, K., Torppa, M., Sulkunen, S., Niemi, P. & Ahonen, T. (2018). Early cognitive predictors of PISA reading in children with and without family risk for dyslexia. *Learning and Individual Differences*, *64*, 94–103.
- El Hayek, Y., Wiley, R., Khoury, C., Daya, R. P., Ballard, C., Evans, A. R. ... Atri, A. (2019). Tip of the iceberg: Assessing the global socioeconomic costs of Alzheimer's disease and related dementias and strategic implications for stakeholders. *Journal of Alzheimer's Disease*, *70*, 323–341.
- Elder, G. H. Jr. (1975). Age-differentiation in life course perspective. *Annual Review of Sociology*, *1*, 165–190.
- Elder, G. H. Jr. (1998). Life-course and human development. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 1, s. 939–991). New York: Wiley.
- Elliott, J. & Vaitilingam, R. (toim.). (2008). *Now we are 50: Key findings from the National Child Development Study*. Lontoo: The Centre for Longitudinal Studies.
- Ellis, B. J., Shirtcliff, E. A., Boyce, W. T., Dearing, J. & Essex, M. J. (2011). Quality of early family relationships and the timing and tempo of puberty: Effects depend on biological sensitivity to context. *Developmental Psychopathology*, *23*(1), 85–99.
- Elonen, A. S., Takala, M. & Ruoppila, I. (1961a). *KTK:n suoritustestistö 2,5–5,5-vuotiaille*. Käsikirja. Jyväskylä.
- Elonen, A. S., Takala, M. & Ruoppila, I. (1961b). *KTK:n suoritustestistö 6–11-vuotiaille*. Käsikirja. Jyväskylä.
- Elonen, A. S., Takala, M. & Ruoppila, I. (1963a). *KTK performancetest för 2.5–5.5-åringar*. Manual. Kasvatustieteiden tutkimuskeskuksen selostesarja 2. Jyväskylä.

- Elonen, A. S., Takala, M. & Ruoppila, I. (1963b). *KTK performancetest för 6–11-åringar*. Manual. Kasvatustieteiden tutkimuskeskuksen selostesarja 3. Jyväskylä.
- Elonen, A. S., Takala, M. & Ruoppila, I. (1963c). *A study of the intellectual functions in children by means of the KTK performance scale*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 3. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Eloranta, A. K. (2019). *A follow-up study of childhood learning disabilities: Pathways to adult-age education, employment and psychosocial wellbeing*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Engelhardt, J. A. (2012). The developmental implications of parentification: Effects on childhood attachment. *Graduate Student Journal of Psychology*, 14, 45–52.
- English, T. & Carstensen, L. L. (2014). Selective narrowing of social networks across adulthood is associated with improved emotional experience in daily life. *International Journal of Behavioral Development*, 38, 195–202.
- Enroth, L. & Fors, S. (2021). Trends in the social class inequalities in disability and self-rated health: Repeated cross-sectional surveyed in Finland and Sweden 2001–2018. *International Journal of Public Health*, 66. <https://doi.org/10.3389/ijph.2021.645513>
- Enroth, L. & Pulkki, J. (2021). Aistivaikeudet, arki ja toimintakyky 90 vuotta täyttäneillä. *Gerontologia*, 35, 121–137.
- Enroth, L., Raitanen, J., Halonen, P., Tiainen, K. & Jylhä, M. (2021). Trends of physical functioning, morbidity, and disability-free life expectancy among the oldest old: Six repeated cross-sectional surveys between 2001 and 2018 in the Vitality 90+ study. *The Journals of Gerontology: Series A*, 76, 1227–1233.
- Enroth, L., Raitanen, J., Hervonen, A. & Jylhä, M. (2013). Do socioeconomic health difference persist in nonagenarians? *The Journals of Gerontology: Series B*, 68, 837–847.
- Enroth, L., Veenstra, M., Aartsen, M., Kjaer, A. A., Nilsson, C. J. & Fors, S. (2019). Are there educational disparities in health and functioning among the oldest old? Evidence from the Nordic countries. *European Journal of Ageing*, 16(2), 415–424.
- Era, P. (1997). Havaintomotoriikan ja kehon asennonhallintakyvyn muutokset vanhetessa ja liikunta. Teoksessa P. Era (toim.), *Ikääntyminen ja liikunta* (s. 49–62). Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 108. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissektori. Jyväskylä: Likes.
- Era, P. & Heikkinen, E. (2013). Aistitoiminnot ja havaintomotorinen nopeus toimintakykytutkimuksen osana. *Gerontologia*, 27, 365–374.
- Era, P. & Rantanen, T. (1997). Changes in physical capacity and sensory/psychomotor functions from 75 to 80 years of age and from 80 to 85 years of age: A longitudinal study. *Scandinavian Journal of Social Medicine Science, suppl.* 53, 25–43.
- Era, P., Härkänen, T., Koskinen, S., Ohlgren, J., Sainio, P. & Aromaa, A. (2011). Psychomotor speed in a random sample of 7,979 subjects aged 30 years and over. *Aging Clinical and Experimental Research*, 23, 135–144.

- Ericsson, K. A. & Kintsch, W. (1995). Long-term working memory. *Psychological Review*, 102, 211–245.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (1962). *Lapsuus ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (no. 7). New York: Norton.
- Erikson, E. H. (1982). *The life cycle completed: A review*. New York: Norton.
- Erikson, E. H., Erikson, J. M. & Kivnick, H. (1986). *Vital involvement in old age: The experience of old age in our time*. New York: Norton.
- Ertiö, T., Kukkonen, I. & Räsänen, P. (2020). Social media activities in Finland: A population-level comparison. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 26(1), 193–209.
- Eskarit luonnossa. (2021). Jyväskylän yliopisto. 21.5.2021. Viitattu 9.3.2023 <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/tutkimus/tutkimusalueet/motivaatio-ja-oppiminen/eskarit-luonnossa>
- Euling, S. Y., Selevan, S. G., Pescovitz, O. H. & Skakkebaek, N. E. (2008). Role of environmental factors in the timing of puberty. *Pediatrics*, 121(3), 167–171.
- Eysenck, H. J. (1947). *Dimensions of personality*. Lontoo: Routledge and Kagan.
- Eysenck, H. J. (1997). Personality and experimental psychology: The unification of psychology and the possibility of a paradigm. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1224–1237.
- Fadjukoff, P. (2007). *Identity formation in adulthood*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 319.
- Fadjukoff, P. (2009). Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 179–193). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fadjukoff, P., Kainulainen, S., Pirhonen, J., Saaranen, T., Valokivi, H. & Vauhkonen, A. (2021). Sosiaalinen hyvinvointi turvaa terveyttä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 59, 327–335.
- Fadjukoff, P., Pulkkinen, L. & Kokko, K. (2020). Identiteetin kehitys aikuisuudessa työn ja perheen alueilla. *Psykologia*, 55(4), 212–226.
- Fadjukoff, P., Pulkkinen, L., Lyyra, A.-L. & Kokko, K. (2016). Parental identity and its relation to parenting and psychological functioning in middle age. *Parenting: Science and Practice*, 16(2), 87–107.
- Farrington, D. (2004). Conduct disorder, aggression, and delinquency. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (s. 683–722). Hoboken, NJ: Wiley.

- Feldt, T. & Mäkikangas, A. (2009). Selviytymiskeinot ja niiden käyttöä suuntaavat persoonallisuuden ominaisuudet. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 71–90). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Feldt, T., Kinnunen, U. & Mauno, S. (2017). Työstressin teoreettisia malleja: Kolme klassikkoa ja yksi tulokas. Teoksessa A. Mäkikangas, S. Mauno & T. Feldt, T. (toim.), *Tykkää työstä: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 39–71). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Feldt, T., Mäkikangas, A. & Aunola, K. (2006). Sense of coherence and optimism: A more positive approach to health. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 286–305). New York: Cambridge University Press.
- Feldt, T., Mäkikangas, A. & Piitulainen, S. (2005). Persoonallisuuden riski- ja suojaavat tekijät työhyvinvoinnin näkökulmasta. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.), *Työ leipälajina: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 95–118). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Felmlee, D., McMillan, C., Inara Rodis, P. & Osgood, D. W. (2018). Falling behind: Lingering costs of the high school transition for youth friendships and grades. *Sociology of Education*, 91, 159–182.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J. & Ridder, E. M. (2005). Show me the child at seven: The consequences of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(8), 837–849.
- Fiese, B. H. & Schwartz, M. (2008). Reclaiming the family table: Mealtimes and child health and wellbeing. *Society for Research in Child Development: Social Policy Report*, 22(4), 1–20.
- Firth, J., Torous, J., Stubbs, B., Firth, J. A., Steiner, G. Z., Smith, L. ... Sarris, J. (2019). The "online brain": How the Internet may be changing our cognition. *World Psychiatry*, 18(2), 119–129.
- Fischer, K., Yan, Z. & Stewart, J. (2003). Adult cognitive development: Dynamics in the developmental web. Teoksessa J. Valsiner & K. J. Connolly (toim.), *Handbook of developmental psychology* (s. 491–516). Lontoo: Sage.
- Fiske, A. & Holmboe, K. (2019). Neural substrates of early executive function development. *Developmental Review*, 52, 42–62.
- Fivush, R., Haden, C. & Reese, E. (2011). The development of autobiographical memory. *Annual Review of Psychology*, 62, 559–582.
- Flanagan, R. M. & Symonds, J. E. (2022). Children's self-talk in naturalistic classroom settings in middle childhood: A systematic literature review. *Educational Research Review*, 100432.
- Flavell, J. H. (1963). *The developmental psychology of Jean Piaget*. Princeton, NJ: Van Nostrand.
- Flavell, J. H. (1976). Metacognitive aspects of problem solving. Teoksessa L. B. Resnick (toim.), *The nature of intelligence* (s. 231–235). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Folkman, S. (2008). The case for positive emotions in the stress process. *Anxiety, Stress and Coping*, 21, 3–14.

- Fonagy, P. (1991). Thinking about thinking: Some clinical and theoretical consideration in the treatment of borderline patient. *International Journal of Psychoanalysis*, 72(4), 639–656.
- Fonagy, P. (1998). Attachment theory approach to treatment of the difficult patient. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 62(2), 147.
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L. & Target, M. (2018). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. Lontoo: Routledge.
- Fox, K. R., Choukas-Bradley, S., Salk, R. H., Marshal, M. P. & Thoma, B. C. (2020). Mental health among sexual and gender minority adolescents: Examining interactions with race and ethnicity. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 88(5), 402–415.
- Fozard, J. L. & Gordon-Salant, S. (2001). Changes in vision and hearing with aging. Teoksessa J. E. Birren & K. W. Schaie (toim.), *Handbook of the psychology of aging* (5. painos, s. 241–266). San Diego, CA: Academic Press.
- Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 123–151.
- Frankenhuis, W. E., & Nettle, D. (2020). Integration of plasticity research across disciplines. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 36, 157–162.
- Frankl, V. E. (1959). *Man's search for meaning*. Lontoo: Hodder & Stoughton.
- Frankl, V. E. (1978). *The unhealed cry for meaning*. New York: Simon & Schuster.
- Frankl, V. E. (1982). *Elämän tarkoitusta etsimässä*. Helsinki: Otava.
- Frenkel, E. (1936). Studies in biographical psychology. *Character & Personality*, 5, 1–34.
- Freud, A. (1931). Psychoanalysis of the child. Teoksessa C. Murchison (toim.), *A handbook of child psychology* (s. 562–566). Worcester, MA: Clark University Press.
- Freud, A. (1969). *Minän suojautumiskeinot*. (Das Ich und die Abwehrmechanismen, 1936, suom. K. Kaila). Espoo: Weilin+Göös.
- Freud, S. (1910). The origin and development of psychoanalysis. *American Journal of Psychology*, 21, 181–218.
- Freud, S. (1933). *New introductory lectures on psychoanalysis*. New York: Norton.
- Freund, A. M. & Ritter, J. O. (2009). Midlife crisis: A debate. *Gerontology*, 55, 582–591.
- Freund, A. M., Napolitano, C. & Knecht, M. (2017). Life management through selection, optimization and compensation. Teoksessa N. Pachana (toim.), *Encyclopedia of geropsychology* (s. 1389–1397). New York: Springer.
- Fried, L. P., Ferrucci, L., Darer, J., Williamson, J. D. & Anderson, G. (2004). Untangling the concepts of disability, frailty, and comorbidity: Implications for improved targeting and care. *The Journals of Gerontology: Series A*, 59(3), M255–M263.
- Frijda, N. H. (1986). *The emotions*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Fröjd, S., Kaltiala-Heino, R., Marttunen, M., Ranta, K. & Von der Pahlen, B. (2009). *Nuorten abdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Fujiwara, T. & Lee, S. K. (2008). The impact of altruistic behaviors for children and grandchildren on major depression among parents and grandparents in the United States: A prospective study. *Journal of Affective Disorders*, 107, 29–36.
- Gaffney, H., Ttofi, M. & Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), e1143.
- Galaburda, A. M., LoTurco, J., Ramus, F., Fitch, R. H. & Rosen, G. D. (2006). From genes to behavior in developmental dyslexia. *Nature Neuroscience*, 9(10), 1213–1217.
- Galton, F. (1869). *Hereditary genius*. Lontoo: Macmillan.
- Galton, F. (1876). Twins, as a criterion of the relative power of nature and nurture. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 5, 391–406.
- García-Hermoso, A., Izquierdo, M. & Ramírez-Vélez, R. (2022). Tracking of physical fitness levels from childhood and adolescence to adulthood: A systematic review and meta-analysis. *Translational Pediatrics*, 11(4), 474–486. <https://dx.doi.org/10.21037/tp-21-507>
- Gardner, H. E. (1998). Extraordinary cognitive achievements (ECA): A symbol systems approach. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 1, s. 415–466). New York: Wiley.
- Gardner, M. & Steinberg, L. (2005). Peer influence on risk taking, risk preference, and risky decision making in adolescence and adulthood: An experimental study. *Developmental Psychology*, 41(4), 625–635.
- Garmezy, N. (1985). Stress-resistant children: The search for protective factors. Teoksessa J. E. Stevenson (toim.), *Recent research in developmental psychopathology* (s. 213–233). Oxford, UK: Pergamon.
- Gathercole, S. E. & Alloway, T. P. (2006). Practitioner review: Short-term and working memory impairments in neurodevelopmental disorders: Diagnosis and remedial support. *Journal of Child Psychology, Psychiatry, and Allied disciplines*, 47(1), 4–15.
- Gavazzi, S. M. (2006). Gender, ethnicity, and the family environment: Contributions to assessment efforts within the realm of juvenile justice. *Family Relations*, 55, 190–199.
- GBD. (2019). Global Health Metrix. Global age-specific fertility, mortality, healthy life expectancy (HALE) and population estimates in 20 countries and territories, 1950–2019: A comprehensive demographic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, 398(10258), 1135–1159.
- Gesell, A. L. (1928). *Infancy and human growth*. New York: Macmillan.
- Gesell, A. L. & Amatruda, C. S. (1941). *Developmental diagnosis: Normal and abnormal child development*. New York: Hoeber.

- Gesell, A. L. & Ilg, F. L. (1951). *Lapsen kehitys I. Ensimmäiset viisi vuotta*. Porvoo: WSOY.
- Gesell, A. L. & Ilg, F. L. (1954). *Lapsen kehitys II. Viisivuotiaasta kymmenvuotiaaksi*. Porvoo: WSOY.
- Get involved! Learning in primary school. (2023). Jyväskylän yliopisto. 5.1.2023. Viitattu 9.3.2023 <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/en/research/research-areas/motivation-and-learning/projects/learning-in-primary-school>
- Get involved! Transition to grade 1. (2022). Jyväskylän yliopisto. 4.4.2022. Viitattu 9.3.2023 <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/opiskelu/ohjeita-opiskeluun/tutkielmat/kandidaatti/lukuvuodelle-2021-2022-tarjolla-olevat-kandidaatintutkielmaryhmat/get-involved-transition-to-grade-1>
- Gettinger, M. & Seibert, J. K. (2002). Contributions of study skills to academic competence. *School Psychology Review*, 31, 350–365.
- Gibson, E. J. (1969). *Principles of perceptual learning and development*. New York: Appleton.
- Giedd, J., Blumenthal, J., Jeffries, N., Castellanos, F. X., Liu, H., Zijdenbos, A. ... Rapoport, J. L. (1999). Brain development during childhood and adolescence: A longitudinal MRI study. *Nature Neuroscience*, 2, 861–863.
- Giese, F. (1928). *Erlebnisformen des Alters*. Halle: Niemeyer.
- Giménez-Dasí, M., Pons, F. & Bender, P. K. (2016). Imaginary companions, theory of mind and emotion understanding in young children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(2), 186–197. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2014.919778>
- Girard, L. C., Tremblay, R. E., Nagin, D. & Côté, S. M. (2019). Development of aggression subtypes from childhood to adolescence: A group-based multi-trajectory modelling perspective. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(5), 825–838.
- Gissler, M. & Forsell, M. (2022). Koronan vaikutus nuorten terveyteen ja hyvinvointiin. Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen & A.-P. Isola (toim.), *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot -vuosikirja 2022* (s. 32–48). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Nuorisotutkimusseura & valtion nuorisoneuvosto.
- Glück, J. (2018). New developments in psychological wisdom research: A growing field of increasing importance. *The Journal of Gerontology ser. B*, 73, 1335–1338.
- Glück, J. (2020). The important difference between psychologists' labs and real life: Evaluating the validity of models of wisdom. *Psychological Inquiry*, 31, 144–150.
- Glück, J. & Bluck, S. (2014). The MORE life experience model: A theory of the development of personal wisdom. Teoksessa M. Ferrari & N. Westrate (toim.), *Personal wisdom* (s. 75–97). New York: Springer.
- Glück, J., Bluck, S. & Westrate, N. (2019). More on the MORE life experience model: What we have learned (so far). *Journal of Value Inquiry*, 53, 349–370.
- Glöckler, M. (toim.). (2021). *Lasten ja nuorten terve kasvu digimaailmassa: Suuntaviivoja vanhemmille ja muille kasvattajille*. Helsinki: Ciris.

- Gniewosz, B., Eccles, J. S. & Noack, P. (2015). Early adolescents' development of academic self-concept and intrinsic task value: The role of contextual feedback. *Journal of Research on Adolescence*, 25(3), 459–473.
- Gogtay, N., Giedd, J. N., Lusk, L., Hayashi, K. M., Greenstein, D., Vaituzis, A. C. ... Thompson, P. M. (2004). Dynamic mapping of human cortical development during childhood through early adulthood. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(21), 8174–8179.
- Goldstein, M. (1994). Decade of the brain. An agenda for the nineties. *The Western Journal of Medicine*, 161(3), 239–241.
- Gommans, R., Müller, C. M., Stevens, G. W. J. M., Cillessen, A. H. N. & Ter Bogt, T. F. M. (2017). Individual popularity, peer group popularity composition and adolescents' alcohol consumption. *Journal of Youth and Adolescence*, 46, 1716–1726.
- Goswami, U. (1998). *Cognition in children*. Hove, UK: Psychology Press.
- Goswami, U. (2002). *Blackwell handbook of childhood cognitive development*. Oxford: Blackwell.
- Goswami, U. (2011). Inductive and deductive reasoning. Teoksessa U. Goswami (toim.), *Handbook of childhood cognitive development* (2. painos, s. 399–419). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Gottman, J. M. (1998). Psychology and the study of the marital processes. *Annual Review of Psychology*, 49, 169–197.
- Goulet, L. R. & Baltes, P. B. (toim.). (1970). *Life-span developmental psychology: Research and theory*. New York: Academic Press.
- Graber, J. A. (2004). Internalizing problems during adolescence. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 587–626). New York: Wiley.
- Graber, J. A. & Sontag, L. M. (2009). Internalizing problems during adolescence. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (3. painos, s. 642–682). Hoboken, NJ: Wiley.
- Gray, K. M. & Squeglia, L. M. (2017). What have we learned about adolescent substance use? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(6), 618–627.
- Green, C. S. & Bavelier, D. (2008). Exercising your brain: A review of human brain plasticity and training-induced learning. *Psychology and Aging*, 23, 692–701.
- Grennan, G., Balasubramani, P., Alim, F., Zafar-Khan, M., Lee, E. E., Jeste, D. V & Mishra, J. (2021). Cognitive and neural correlates of loneliness and wisdom during emotional bias. *Cerebral Cortex*, 31, 3311–3322.
- Griffith, J. M., Clark, H. M., Haraden, D. A., Young, J. F. & Hankin, B. L. (2021). Affective development from middle childhood to late adolescence: Trajectories of mean-level change in negative and positive affect. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(8), 1550–1563.

- Groenman, A. P., Janssen, T. W. P. & Oosterlaan, J. (2017). Childhood psychiatric disorders as risk factor for subsequent substance abuse: A meta-analysis. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 56, 556–569.
- Gross, J. J., Carstensen, L. L., Pasupathi, M., Tsai, J., Göttestam Skorpen, C. & Hsu, A. Y. C. (1997). Emotion and aging: Experience, expression, and control. *Psychology and Aging*, 12, 590–599.
- Grossman, I. & Brienza, J. (2018). The strengths of wisdom provide unique contributions to improved leadership sustainability, gross national happiness, and civic discourse in the face of contemporary world problems. *Journal of Intelligence*, 6, 222–239.
- Grossman, I., Dorfman, A. & Oakes, H. (2020). Wisdom is a social-ecological rather than person-centric phenomenon. *Current Opinion in Psychology*, 32, 66–71.
- Grossman, I., Kung, F. & Santos, H. (2019). Wisdom as state vs. trait. Teoksessa R. Sternberg & J. Glück (toim.), *Handbook of wisdom* (s. 249–273). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gruhle, H. W. (1938). Das seelische Altern. *Zeitschrift für Altersforschung*, 1, 89–95.
- Guinosso, S. A., Johnson, S. B. & Riley, A. W. (2016). Multiple adverse experiences and child cognitive development. *Pediatric Research*, 79, 220–226.
- Guttorm, T. K., Leppänen, P. T., Hämäläinen, J. A., Eklund, K. M. & Lyytinen, H. J. (2010). Newborn event-related potentials predict poorer pre-reading skills in children at risk for dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 43, 391–401.
- Guttorm, T., Leppänen, P. H. T., Poikkeus, A.-M., Eklund, K., Lyytinen, P. & Lyytinen, H. (2005). Brain event-related potentials (ERPs) measured at birth predict later language development in children with and without familial risk for dyslexia. *Cortex*, 41, 291–303.
- Güroğlu, B. & Veenstra, R. (2021). Neural underpinnings of peer experiences and interactions: A review of social neuroscience research. *Merrill-Palmer Quarterly*, 67, 416–456.
- Haapala, E. A. (2013). Cardiorespiratory fitness and motor skills in relation to cognition and academic performance in children – a review. *Journal of Human Kinetics*, 36, 55–68.
- Haapanen, M. J. O. (2019). *Life-course determinants of frailty*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/300707/LIFECOUR.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Haapaniemi, R. & Raina, L. (2022). *Luottamus ja kansalaisuuteen kasvaminen: Sosiaalisen pääoman pedagogiikasta*. Helsinki: Cultura.
- Haavikko, R. & Ruth, J.-E. (toim.). (1984). *Luovuuden ulottuvuudet*. Espoo: Weilin & Göös.
- Hafford-Letchfield, T., Couchman, W., Webster, M. & Avery, P. (2010). A drama project about older people's intimacy and sexuality. *Educational Gerontology*, 36, 604–621.
- Hakalehto, S. (2015). Johdatus lapsen oikeuksiin koulussa. Teoksessa S. Hakalehto (toim.), *Lapsen oikeudet koulussa* (s. 51–86). Helsinki: Kauppakamari.

- Hakalehto, S. (2018). *Lapsioikeuden perusteet*. Helsinki: Alma Talent.
- Hakalehto, S. & Toivonen, V. (toim.). (2016). *Lapsen oikeudet lastensuojelussa*. Helsinki: Kaupakamari.
- Hakalehto, S. & Toivonen, V. (toim.). (2021). *Lapsen oikeudet perheessä*. Helsinki: Helsingin Kamari.
- Hakamies-Blomqvist, L. (1994). *Older drivers in Finland: Traffic safety and behaviour*. Reports from Liikenneturva 40/1994. Helsinki: Liikenneturva.
- Hakamies-Blomqvist, L. (1998). Older driver's accident risk: Conceptual and methodological issues. *Accident Analysis and Prevention*, 30, 293–297.
- Hakamies-Blomqvist, L., Siren, A. & Davidse, R. (2004). *Older drivers – a review*. VTI rapport 497 A. Linköping: VTI.
- Hakkarainen, P. & Karjalainen, K. (2017). Pilvee, pilvee – kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82, 19–32.
- Hall, C. S. & Lindzey, G. (1957). *Theories of personality*. New York: Wiley.
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education*. New York: Appleton.
- Hall, G. S. (1922). *Senescence: The last half of life*. New York: Appleton.
- Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: SKS.
- Hamm, J. V., Farmer, T. W., Lambert, K. & Gravelle, M. (2014). Enhancing peer cultures of academic effort and achievement in early adolescence: Promotive effects of the SEALS intervention. *Developmental Psychology*, 50, 216–228.
- Hampson, S. E. & Goldberg, L. R. (2006). A first large cohort study of personality trait stability over 40 years between elementary school and midlife. *Journal of Personality and Social Development*, 91, 763–779.
- Hamre, B. K. & Pianta, R. C. (2005). Can instructional and emotional support in the first-grade classroom make a difference for children at risk of school failure? *Child Development*, 76(5), 949–967.
- Hank, K. (2011). How "successful" do older Europeans age? Findings from SHARE. *The Journals of Gerontology. Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 66B, 230–236.
- Hank, K. & Buber, I. (2009). Grandparents caring for their grandchildren: Findings from the 2004 Survey of Health, Aging and Retirement in Europe. *Journal of Family Issues*, 30, 53–73.
- Hankin, B. L. & Abramson, L. Y. (2001). Development of gender differences in depression: An elaborated cognitive vulnerability–transactional stress theory. *Psychological Bulletin*, 127, 773–796.

- Hankin, B. L., Mermerlstein, R. & Roesch, L. (2007). Sex differences in adolescent depression: Stress exposure and reactivity models. *Child Development*, 78, 279–295.
- Hannula, S., Huttunen, K. & Sorri, M. (2022). Kuulo. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5. uud. painos, s. 248–261). Helsinki: Duodecim.
- Hannula-Sormunen, M., Mattinen, A., Räsänen, P. & Ruusuvirta, T. (2019). Varhaisten matemaattisten taitojen perusta: Synnynnäiset valmiudet, tietoinen toiminta ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Joutsenlahti, H. Silfverberg & P. Räsänen (toim.), *Matematiikan opetus ja oppiminen* (s. 158–183). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Happonen, P., Läärä, E., Hiltunen, L. & Luukinen, H. (2008). Coffee consumption and mortality in a 14-year follow-up of an elderly Finnish population. *British Journal of Nutrition*, 99, 1354–1361.
- Harbec, M. J., Goldfield, G., Barnett, T. A. & Pagani, L. S. (2022). Physical activity as both predictor and outcome of emotional distress trajectories in middle childhood. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 43(3), 159–167.
- Harju-Luukkainen, H., Nissinen, K., Sulkunen, S., Suni, M. & Vettenranta, J. (2014). *Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012 -tutkimuksessa*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13, 673–685.
- Harmainen, S. & Ruoppila, I. (1984). *Kasvu ympäristön merkitys perhesuhteiden muodostumiselle nuorena lapsiperheessä*. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 45. Helsinki.
- Harper, S. (2014). Economic and social implications of aging societies. *Science*, 346, 587–591.
- Harter, S. (1990). Processes underlying adolescent self-concept formation. Teoksessa R. Montemayor, G. R. Adams & T. P. Gullotta (toim.), *From childhood to adolescence: A transitional period* (s. 205–239). Newbury Park, CA: Sage.
- Harter, S. (2006). Developmental and individual difference perspectives on self-esteem. Teoksessa D. K. Mroczek & T. D. Little (toim.), *Handbook of personality development* (s. 311–334). Mahwah, NJ: Psychology Press.
- Hartio, S. & Laaksonen, O. (2022). *7–10-vuotiaiden lasten kokemuksia fyysisestä aktiivisuudesta edistävistä ja estävistä tekijöistä vapaa-ajalla*. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Hartup, W. W. (1996). The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child Development*, 67, 1–13.
- Hartup, W. W. & Stevens, N. (1997). Friendships and adaptation in the life course. *Psychological Bulletin*, 121, 355–370.

- Hautala, A., Mäkikallio, T. & Laukkanen, J. (2022). Hengitys- ja verenkiertoelimistön vanheneminen. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5. uud. painos, s. 169–178). Helsinki: Duodecim.
- Hautamäki, A. & Coleman, P. G. (2001). Explanations for low prevalence of PTSD among older Finnish war veterans: Social solidarity and continued significance given to wartime sufferings. *Aging and Mental Health*, 5, 165–174.
- Hautamäki, J. (1984). *Peruskoululaisten loogisen ajattelun mittaamisesta ja esiintymisestä*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 1.
- Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. New York: McKay.
- Havighurst, R. J. (1961). Successful aging. *The Gerontologist*, 1, 8–13.
- Havighurst, R. J. (1963). Successful aging. Teoksessa R. H. Williams, C. Tibbits & W. Donahoe (toim.), *Process of aging* (vol. 1, s. 311–315). Chicago: University of Chicago Press.
- Havighurst, R. J. (1972). *Developmental tasks and education* (3. painos). New York: McKay.
- Havighurst, R. J. (1973). History of developmental psychology: Socialization and personality development through the life span. Teoksessa P. B. Baltes & K. W. Schaie (toim.), *Life-span developmental psychology. Personality and socialization* (s. 3–24). New York: Academic Press.
- Havighurst, R. J. & Albrecht, R. (1953). *Older people*. New York: Longmans, Green and Co.
- Hebb, D.O. (1949). *The organization of behavior: A neuropsychological theory*. New York: Wiley.
- Heikkilä, M. (2021). Itsemurhien määrä on puolittunut, mutta nuoret huolettavat. Suomen Lääketieteen säätiö. Viitattu 4.3.2023 <https://laaketieteensaatio.fi/itsemurhat-ovat-vahentyneet-suomessa-mutta-nuorten-tilanne-huolettaa/>
- Heikkinen, E. (1998). Background, design and methods of the Evergreen project. *Journal of Aging and Physical Activity*, 6, 106–120.
- Heikkinen, E. (2013). Terveystien arviointi. *Gerontologia*, 27, 397–405.
- Heikkinen, E., Berg, S., Schroll, M., Steen, B. & Viidik, A. (toim.). (1997). *Functional status, health and aging: The NORA study*. Facts, Research and Intervention in Geriatrics (s. 1–183). Pariisi: Serdi.
- Heikkinen, E., Heikkinen, R.-L. & Ruoppila, I. (toim.). (1997). Functional capacity and health of elderly people: The Evergreen project. *Scandinavian Journal of Social Medicine, suppl. 53*, 1–18.
- Heikkinen, E., Heikkinen, R.-L., Kallinen, M., Kauppinen, M., Laukkanen, P., Pykälä, P. ... Suutama, T. (1991). *Vanhainkodeissa asuvien jyvaskyläläisten terveys, toimintakyky, sosiaalinen yhteisyys ja liikuntakäyttäytyminen*. IKIVIHREÄT-projekti. Jyväskylän kaupungin Sosiaalikeskuksen julkaisuja 2.

- Heikkinen, E., Heikkinen, R.-L., Kauppinen, M., Laukkanen, P., Ruoppila, I. & Suutama, T. (1990). *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyky*. IKIVIHREÄT-projekti. Osa I. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suunnitteluosasto, julkaisuja 1. Helsinki.
- Heikkinen, E., Kauppinen, M. & Laukkanen, P. (2013) Iäkkäiden ihmisten selviytyminen päivittäisistä toiminnoista. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 291–302). Helsinki: Duodecim.
- Heikkinen, E., Kauppinen, M., Salo, P.-L. & Suutama, T. (toim.). (2006). *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempiä? Havaintoja ja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1886 ja 2004*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 83. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Heikkinen, E., Kuusinen, J. & Ruoppila, I. (toim.). (1995). *Preparation for aging*. New York: Plenum Press.
- Heikkinen, E., Lampinen, P. & Suutama, T. (toim.). (1999). *Kohorttieron 65–69-vuotiaiden henkilöiden toimintakyvyssä, terveydessä ja harrastustoiminnoissa. Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988 ja 1996*. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 47. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, H. (2010). *Vakava leikkisyys – draamakasvatusta opettajille*. Kansanvalistusseura.
- Heikkinen, R.-L. (1991). Psykkis-sosiaalisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisen yhteisyyden ja suoriutumisen arviointi. Teoksessa R.-L. Heikkinen & T. Suutama (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn ja terveyden arviointi. Ikivihreät-projekti. Osa II* (s. 111–131). Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämisosaston julkaisuja 1991:10. Helsinki.
- Heikkinen, R.-L. (1997). Depressed mood among the elderly in Jyväskylä. A five-year follow-up. *Scandinavian Journal of Social Medicine, suppl.* 53, 66–78.
- Heikkinen, R.-L. (1999a). Iäkkäiden jyvaskyläläisten yleisimmät mielialaongelmat ja niiden kehityssuunta kahdeksan vuoden seuruun aikana. Teoksessa T. Suutama, I. Ruoppila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset. Havaintoja Ikivihreät-projektin 8-vuotisesta seuruututkimuksesta* (s. 117–132). Helsinki: Kela.
- Heikkinen, R.-L. (1999b). Mieliala 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988 ja 1996. Teoksessa E. Heikkinen, P. Lampinen & T. Suutama (toim.), *Kohorttieron 65–69-vuotiaiden henkilöiden toimintakyvyssä, terveydessä ja harrastustoiminnoissa. Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988 ja 1996* (s. 67–80). Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 47. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, R.-L. (2013). Sosiaalinen toimintakyky ja sen arviointikeinot. *Gerontologia*, 27, 386–396.
- Heikkinen, R.-L. & Kauppinen, M. (2004). Depressive symptoms in late life: A 10-year follow-up. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 38, 239–250.

- Heikkinen, R.-L. & Kauppinen, M. (2006). Mieliä 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P.-L. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 83. Kelan tutkimusosasto. Helsinki.
- Heikkinen, R.-L. & Kauppinen, M. (2008). Iäkkäiden henkilöiden mielialan muutokset 16 vuoden pitkäaistutkimuksessa. *Gerontologia*, 22, 71–81.
- Heikkinen, R.-L. & Kauppinen, M. (2011). Mental well-being. A 16-year follow-up among old residents in Jyväskylä. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 52, 33–39.
- Heikkinen, R.-L. & Suutama, T. (toim.). (1991). *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn ja terveyden arviointi. IKIVIHREÄT-projekti*. Osa II. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Kehittämisosaston julkaisuja 10. Helsinki.
- Heineman, K. R., Schendelaar, P., Van den Heuvel, E. R. & Hadders-Algra, M. (2018). Motor development in infancy is related to cognitive function at 4 years of age. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 60(11), 1149–1155.
- Heinonen, K., Räikkönen, K. & Keltikangas-Järvinen, L. (2005). Dispositional optimism: Development over 21 years from the perspectives of perceived temperament and mothering. *Personality and Individual Differences*, 38, 425–435.
- Heinonen, V. (1957). *Kätevyys ja sen kehittyminen kouluikäen aikana*. Väitöskirja. Jyvaskylän Kasvatusopillisen Korkeakoulun julkaisuja XIII.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. (2013). *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helenius, P., Sivonen, P., Parviainen, T., Isoaho, P., Hannus, S., Kauppila, T. ... Isotalo, L. (2014). Abnormal functioning of the left temporal lobe in language-impaired children. *Brain and Language*, 130, 11–18.
- Helsingin julistus. (2013). (7. painos.) Maaailman lääkäriliitto. Viitattu 3.3.2023 <https://www.laakariliitto.fi/laakariliitto/etiikka/helsingin-julistus/>
- Helsingin Sanomat 7.11.2022, A17
- Helson, R., Soto, C. & Cate, R. A. (2006). From young adulthood through the middle ages. Teoksessa D. K. Mroczek & T. D. Little (toim.), *Handbook of personality development* (s. 337–352). Mahwah, NJ: Psychology Press.
- Hendricks, J. & Achenbaum, A. (1999). Historical development of theories of aging. Teoksessa V. L. Bengtson & K. W. Schaie (toim.), *Handbook of theories of aging* (s. 21–39). New York: Springer.
- Henry, J. D., MacLeod, M. S., Phillips, L. H. & Crawford, J. R. (2004). A meta-analytic review of prospective memory and aging. *Psychology and Aging*, 19, 27–39.
- Hensch, T. K. (2005). Critical period plasticity in local cortical circuits. *Nature Reviews Neuroscience*, 6(11), 877–888.
- Hensch, T. K. (2016). The power of the infant brain. *Scientific American*, 314(2), 64–69.

- Herman-Giddens, M. E., Steffes, J., Harris, D., Slora, E., Hussey, M., Dowshen, S. A. ... Reiter, E. O. (2012). Secondary sexual characteristics in boys: Data from the Pediatric Research in Office Settings Network. *Pediatrics*, 130(5), 1058–1068.
- Hess, E. H. (1959). *Imprinting*. New York: Van Nostrand Rheinhold.
- Hietajärvi, L. (2021a). Digitaalinen media, riippuvuus ja hyvinvointi. Teoksessa *Ilmiökartta: digitaalisen median vaikutukset lapsiin, nuoriin ja ikäihmisiin* (s. 50–58). Helsinki: Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofi. Viitattu 13.3.2023 www.acadsci.fi/sofi/ilmiokartta_raportti
- Hietajärvi, L. (2021b). Ruutuajasta puhuminen tulisi lopettaa. Teoksessa *Ilmiökartta: digitaalisen median vaikutukset lapsiin, nuoriin ja ikäihmisiin* (s. 36–41). Helsinki: Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofi. Viitattu 13.3.2023 www.acadsci.fi/sofi/ilmiokartta_raportti
- Hietajärvi, L., Salmela-Aro, K., Tuominen, H., Hakkarainen, K. & Lonka, K. (2019). Beyond screen time: Multidimensionality of socio-digital participation and relations to academic well-being in three educational phases. *Computers in Human Behavior*, 93, 13–24.
- Hietajärvi, L., Seppä, J. & Hakkarainen, K. (2016). Dimensions of adolescents' socio-digital participation. *Qwerty*, 11(2), 79–98.
- Hietalahti, M. (2016). *Elämänavot keski-ikässä: Psykometrinen rakenne ja yhteydet persoonallisuuden piirteisiin ja psyykkiseen hyvinvointiin*. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.
- Hietanen, A., Era, P., Sorri, M. & Heikkinen, E. (2004). Changes in hearing in 80-year-old people: A 10-year follow-up study. *International Journal of Audiology*, 43, 126–135.
- Hietanen, A., Suutama, T., Heikkinen, E., Heikkinen, R.-L. & Raitasalo, R. (2001). *Vanheneminen, terveys ja kompetenssi: EXCELSA-projektin Suomen esitutkimus*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 62. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Hill, N. E. & Wang, M.-T. (2015). From middle school to college: Developing aspirations, promoting engagement, and indirect pathways from parenting to post high school enrollment. *Developmental Psychology*, 51, 224–235.
- Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. (2017). Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(6), 663–675.
- Hillman, C., Erickson, K. & Kramer, A. (2008). Be smart, exercise your heart: Exercise effects on brain and cognition. *National Review of Neuroscience*, 9, 58–65.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvensalo, M. (2002). *Liikuntaharrastus iäkkäänä: Yhteys kuolleisuuteen ja avuntarpeeseen sekä terveydenhuolto liikunnan edistäjänä*. Studies in Sport, Physical Education and Health, 87. Jyväskylän yliopisto.
- Hirvensalo, M., Rantanen, T. & Heikkinen, E. (2000). Mobility difficulties and physical activity as predictors of mortality and loss of independence in the community-dwelling older population. *Journal of the American Geriatrics Society*, 48, 493–498.

- Hirvensalo, M., Rasinaho, M., Rantanen, T. & Heikkinen, E. (2013). Liikunta. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3., uudistettu painos, s. 474–484). Helsinki: Duodecim.
- Hirvonen, R., Aunola, K., Alatupa, S., Viljaranta, J. & Nurmi, J. (2013). The role of temperament in children's affective and behavioral responses in achievement situations. *Learning and Instruction*, 27, 21–30.
- Hirvonen, R., Tolvanen, A., Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2012). The developmental dynamics of task-avoidant behavior and math performance in kindergarten and elementary school. *Learning and Individual Differences*, 22(6), 715–723.
- Hirvonen, R., Torppa, M., Nurmi, J. E., Eklund, K. & Ahonen, T. (2016). Early temperament and age at school entry predict task avoidance in elementary school. *Learning and Individual Differences*, 47, 1–10.
- Hoekzema, E., Barba-Müller, E., Pozzobon, C., Picado, M., Lucco, F., García-García, D. ... Vilarroya, O. (2017). Pregnancy leads to long-lasting changes in human brain structure. *Nature Neuroscience*, 20(2), 287–296.
- Hoff, E. & Place, S. (2012). Bilingual language learners. Teoksessa S. L. Odom, E. P. Pungello & N. Gardner-Neblett (toim.), *Infants, toddlers and families in poverty. Research implications for early child care* (s. 191–123). New York: Guilford Press.
- Hofstätter, P. R. (1938). Tatsachen und Probleme einer Psychologie des Lebenslaufs. *Zeitschrift für Angewandte Psychologie*, 53, 273–333.
- Hohenthal-Antin, L. (2001). *Luvan ottaminen – Ikäihmisen teatterin tekijöinä*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 191. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.
- Holappa, H. & Pajamäki, T. (2021). *Lasten ja nuorten pubelimen ja chatin vuosiraportti 2021*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 29.4.2022 https://cdn.mll.fi/prod/2022/02/10164958/mll_inpc_2021.pdf
- Hollingworth, H. L. (1927). *Mental growth and decline: A survey of developmental psychology*. New York: Appleton.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B. & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *Public Library of Science*, 7(7), 1549–1676.
- Holzman, L. (2017). *Vygotski at work and play* (2. painos). New York: Routledge.
- Hong, F., Doan, S. N., Lopez, A. & Evans, G. W. (2017). Relations among temperament, self-regulatory strategies and gender in predicting delay of gratification. *Frontiers in Psychology*, 8, 1925.
- Honzig, M. P. (1984). Life-span development. *Annual Review of Psychology*, 35, 309–331.
- Hooker, S. & Masters, K. (2016). Purpose in life is associated with physical activity measured by accelerometer. *Journal of Health Psychology*, 21(6), 962–971.
- Horn, J. L. & Cattell, R. B. (1967). Age differences in fluid and crystallized intelligence. *Acta Psychologica*, 26, 107–129.

- Houdé, O. & Borst, G. (toim.). (2022). *The Cambridge handbook of cognitive development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoyt, L. T., Niu, L., Pachucki, M. C. & Chaku, N. (2020). Timing of puberty in boys and girls: Implications for population health. *SSM Population Health*, 4(10), 100549
- HS. (2022). Vanhempien valinnat jättävät jälkensä lapsiin. Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat*, 21.10.2022.
- Hsu, D. T., Sanford, B. J., Meyers, K. K., Love, T. M., Hazlett, K. E., Wang, H. ... Zubieta, J. K. (2013). Response of the μ -opioid system to social rejection and acceptance. *Molecular Psychiatry*, 18(11), 1211–1217.
- Hubbard, J. A., Smithmyer, C. M., Ramsden, S. R., Parker, E. H., Flanagan, K. D., Dearing, K. F. ... Simons, R. F. (2002). Observational, physiological, and self-report measures of children's anger: Relations to reactive versus proactive aggression. *Child Development*, 73, 1101–1118.
- Huebner, E. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 3–33.
- Huebner, E. S., Gilman, R. & Furlong, M. J. (2009). A conceptual model for research in positive psychology in children and youth. Teoksessa R. Gilman, E. S. Huebner & M. J. Furlong (toim.), *Handbook of positive psychology in schools* (s. 3–8). New York: Routledge.
- Huesmann, L. R., Dubow, E. & Boxer, P. (2009). Continuity of aggression from childhood to early adulthood as a predictor of life outcomes: Implications for the Adolescent-Limited and Life-Course Persistent models. *Aggressive Behavior*, 35, 136–149.
- Hughes, F. P. (2010). *Children, play, and development* (4. painos). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hughes, M. E., Waite, L. J., LaPierre, T. A. & Luo, Y. (2007). All in the family: The impact of caring for grandchildren on grandparents' health. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 62B, S108–S119.
- Huhta, A., Nieminen, L., Suni, M. & Tarnanen, M. (2019). Oppiminen toisella kielellä. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 160–179). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Hui, E., Chui, B. K. & Woo, J. (2009). Effects of dance on physical and psychological well-being in older persons. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 49, e45–e50.
- Huizink, A. C., Dick, D. M., Sihvola, E., Pulkkinen, L., Rose, R. J. & Kaprio, J. (2007). Chernobyl exposure as stressor during pregnancy and behaviour in adolescent offspring. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 116, 438–446. doi:10.1111/j.1600-0447.2007.01050.x
- Hummel, A., Shelton, K. H., Heron, J., Moore, L. & van den Bree, M. B. M. (2013). A systematic review of the relationships between family functioning, pubertal timing and adolescent substance use. *Addiction*, 108(3), 487–496.

- Humphry, G. M. (1889). *Old age: The results of information received respecting nearly nine hundred persons who had attained the age of eighty years, including seventy-four centenarians*. Cambridge: Macmillan and Bowes.
- Huutilainen, M. & Peltonen, L. (2017). *Tunne aivosi*. Helsinki: Otava.
- Huutilainen, M., Kujala, A., Hotakainen, M., Parkkonen, L., Taulu, S., Simola, J., Nenonen, J., Karjalainen, M. & Näätänen, R. (2005). Short-term memory functions of the human fetus recorded with magnetoencephalography. *NeuroReport*, 16(1), 81–84.
- Hurme, H. (1987). *Isoäiti kaksitoistavuotiaan kuvaamana*. Reports from the Department of Psychology 285. Jyväskylän yliopisto.
- Hurme, H. (1988). *Child, mother and grandmother. Intergenerational interaction in Finnish families*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 64. University of Jyväskylä.
- Hurrelmann, K. (toim.). (1994). *International handbook of adolescence*. Westport: Greenwood Press.
- Hutteman, R., Hennecke, M., Orth, U., Reitz, A. & Specht, J. (2014). Developmental tasks as a framework to study personality development in adulthood and old age. *European Journal of Personality*, 28, 267–278.
- Huttenlocher, P. R. & Dabholkar, A. S. (1997). Regional differences in synaptogenesis in human cerebral cortex. *Journal of Computational Neurology*, 387(2), 167–178.
- Huuska, M. (2021). *Sukupuolen moninaisuus ja kehon kirjo*. Sukupuolen moninaisuus -opas. Helsinki: Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus: Seta-julkaisut 2021.
- Huxhold, O., Schäfer, S. & Lindenberger, U. (2009). Wechselwirkungen zwischen Sensomotorik und Kognition im Alter: Überblick ein internationales Forschungsfeld. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 42, 93–98.
- Hyvärinen, L. (2013). Näkö. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 198–209). Helsinki: Duodecim.
- Hyypä, M. T. (2002). *Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyypä, M. T. (2010). *Healthy ties. Social capital, population health and survival*. Lontoo: Springer.
- Hyypä, M. T. (2013). Sosiaalinen pääoma ja vanheneminen. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 101–109). Helsinki: Duodecim.
- Hyypä, M. T., Mäki, J., Impivaara, O. & Mäki, J. (2006). Leisure participation predicts survival: A population-based study in Finland. *Health Promotion International*, 21, 5–12.
- Häkkinen, H., Miettinen, A., Mikkonen, A.-M., Pitkämäki, T., Sovelius, S. & Varjola, S. (2015). Epigenetiikka haastaa käsityksiämme periytymisestä ja evoluutiosta. *Tieteessä tapahtuu*, 2, 13–19.

- Hämeenaho, P. & Sainio, M. (2021). Lessons from remote school and work: New vistas for research on children's well-being. *Ethnologia Fennica*, 48(1), 78–89.
- Hänninen, T. & Pulliainen, V. (2004). Kognitiivisten häiriöiden seulonta. Teoksessa T. Raitanen, T. Hänninen, H. Pajunen & T. Suutama (toim.), *Geropsykologia* (s. 256–271). Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Häyrynen, L. & Häyrynen, Y.-P. (1994). Akateeminen kenttä ja elämänrata: Suomalaisen ylioppilaspolven pitkäaikaisstudium 1965–83. Teoksessa H. Perho & P. Sinisalo (toim.), *Näkökulmia elämäntieteen ja ammattiurien tutkimukseen* (s. 12–31). Acta Psychologica Fennica: Soveltavan psykologian monografioita, no 7. Helsinki: Suomen psykologinen seura.
- Häyrynen, Y.-P. (1970a). *The flow of new students to different university fields: Career motivation, educational choice and discriminating effects of university admission: A study of female students*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Sarja B 168. Helsinki.
- Häyrynen, Y.-P. (1970b). *Suomalainen miesylioppilas. Yliopistoon valinta ja valikoituminen*. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia 8. Helsingin yliopisto.
- Iglowstein, I., Jenni, O. G., Molinari, L. & Largo, R. H. (2003). Sleep duration from infancy to adolescence: Reference values and generational trends. *Pediatrics*, 111, 302–307.
- Ivonen, A. (2012). Lapsen ääntöelimityksen normaali kehitys. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys* (s. 29–35). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ivonen, E. (2015). Lapsen oikeuksien sopimus koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Teoksessa S. Hakalehto (toim.), *Lapsen oikeudet koulussa* (s. 354–395). Helsinki: Kaupakamari.
- Ivonen, S. & Sääkslahti, A. K. (2014). Preschool children's fundamental motor skills: A review of significant determinants. *Early Child Development and Care*, 184(7), 1107–1126.
- Ikonen, R., Hakulinen, T., Lyytikäinen, A., Mikkola, K., Niinistö, S., Sarlio, S. & Virtanen, S. (2020). *Imeväisikäisten ruokinta Suomessa vuonna 2019*. Julkaisuja, 11/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Infurna, E., Gerstorf, D., Robertson, S., Berg, S. & Zarit, S. (2010). The nature and cross-domain correlates of subjective age in the oldest old: Evidence from the OCTO study. *Psychology of Aging*, 25, 470–476.
- Ingram, R. E. & Luxton, D. D. (2005). *Development of psychopathology: A vulnerability-stress perspective*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Innanen, M. (2001). *Isyys ja äitiys nuorten kertomana – lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. LIKES Research Center for Sport and Health Sciences.
- Ito, M., Arum, R., Conley, D., Gutiérrez, K. D., Kirshner, B., Livingstone, S. ... Watkins, S. C. (2020). *The connected learning research network: Reflections on a decade of engaged scholarship*. Irvine, CA: Connected Learning Alliance.

- Jalavisto, E., Lindqvist, C. & Makkonen, T. (1964). *Assessment of biological age. Mental and neural factors in longevity*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Series A. V. Medica 106/1. Helsinki.
- Jallinoja, R. (2014). Teoria universaalista perheestä. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia* (s. 18–34). Helsinki: Gaudeamus.
- James, W. (1890). *Principles of psychology*. New York: MacMillan.
- James, W. (1892). *Textbook of psychology*. New York: Macmillan.
- Jantunen, T. & Haapaniemi, R. (2013). *Iloa kouluun: Avaimia kouluviihtyvyyteen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jantunen, T., Suutarla, S. & Heino, N. (2019). *Leikin taikaa: Miksi leikki on niin tärkeää?* Helsinki: Into.
- Jenkins, J. J. & Paterson, D. G. (toim.). (1961). *Studies in individual differences: The search for intelligence*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Jensen, A. R. (1969). How much can we boost IQ and scholastic achievement? *Harvard Educational Review*, 39, 1–123.
- Johnson, A., Bathelt, J., Akarca, D., Crickmore, G. & Astle, D. E. (2021). Far and wide: Associations between childhood socio-economic status and brain connectomics. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 48, 100888.
- Johnson, M. H. (2001). Functional brain development in humans. *Nature Reviews Neuroscience*, 2(7), 475–483.
- Johnson, M. H. (2005). Sensitive periods in functional brain development: Problems and prospects. *Developmental Psychobiology*, 46(3), 287–292.
- Johnson, M. K., Crosnoe, R. & Elder, Jr., G. H. (2011). Insights on adolescence from a life course perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 21, 273–280.
- Jolicoeur-Martineau, A., Belsky, J., Szekely, E., Widaman, K., Pluess, M., Greenwood, C. & Wazana, A. (2020). Distinguishing differential susceptibility, diathesis-stress, and vantage sensitivity: Beyond the single gene and environment model. *Development and Psychopathology*, 32(1), 73–83.
- Jones, E. E. & Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(2), 200–206.
- Jones, H. & Conrad, H. (1933). The growth and decline of intelligence: A study of a homogeneous group between the ages of 10 and 60. *Genetic Psychology Monographs*, 13, 223–298.
- Jopp, D., Wozniak, D., Damarin, A., De Feo, M., Jung, S. & Jeswani, S. (2015). How could lay perspectives on successful aging complement scientific theory? Findings from U.S. and a German life-span sample. *Gerontologist*, 55, 91–106.

- Josefsson, K., Jokela, M., Cloninger, C. R., Hintsanen, M., Salo, J., Hintsala, T. ... Keltikangas-Järvinen, L. (2013). Maturity and change in personality: Developmental trends of temperament and character in adulthood. *Development and Psychopathology*, 25(3), 713–727.
- Jung, C. G. (1930). *Die Lebenswende*. Lecture, Gesammelte Werke 8. Olten: Walter-Verlag.
- Jung, C. G. (1933). *Modern man in search of a soul*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Jung, C. G. (1998). *Unia, ajatuksia ja muistikuvia*. Helsinki: WSOY.
- Juujärvi, P. (2003). *A three-level analysis of reactive aggression among children*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 229.
- Juvonen, J. & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual Review of Psychology*, 65, 159–185.
- Juvonen, J., Espinoza, G., & Knifsend, C. (2012). The role of peer relationships in student academic and extracurricular engagement. Teoksessa S. L. Christenson, A. M. Reschly & C. Wylie (toim.), *Handbook of research on student engagement* (s. 387–401). New York, NY: Springer.
- Jylhä, M. (2009). What is self-rated health and why does it predict mortality? Towards a unified conceptual model. *Social Science and Medicine*, 69, 307–316.
- Jylhä, M. (2021). *Vanhuustutkijan koronavuosi: Myöhäiskeski-ikä ja pitkäikäisyyden vallankumous*. Tampere: Vastapaino.
- Jylhä, M. & Leinonen, R. (2013). Koettu terveys. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 381–390). Helsinki: Duodecim.
- Jylhä, M., Enroth, L. & Halonen, P. (2019). Vanhoista vanhimpien terveys ja toimintakyky. *Duodecim*, 135, 1085–1091.
- Jylänki, P., Mbay, T., Hakkarainen, A., Sääkslahti, A. & Aunio, P. (2022). The effects of motor skill and physical activity interventions on preschoolers' cognitive and academic skills: A systematic review. *Preventive Medicine*, 155, 106948.
- Jyväskylän yliopiston julkaisueettiset periaatteet. (2020). Viitattu 1.2.2023 <https://openscience.jyu.fi/avoim-julkaiseminen/jyvaskylan-yliopisto-julkaisuperiaatteet>
- Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. (2023). Kauppakorkeakoulun linjaus tekoälysovellusten käyttöön. 25.1.2023. Viitattu 27.3.2023 <https://www.jyu.fi/jsbe/fi/opiskelu/ohjeita-opiskelijalle/opintohallinnon-saadokset-ja-maaraykset/kauppakorkeakoulun-linjaus-tekoalysovellusten-kayttoon>
- Jyväskylän yliopiston tutkimuseettinen lautakunta. (2020). Viitattu 20.3.2023 <https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/tutkimuspalvelut/tutkimushallinto/tutkimusetiikan-tukipalvelut/ihmistieteiden-eettinen-toimikunta>
- Jönson, H. & Magnusson, J. A. (2001). A new age of old age? Gerotranscendence and the re-enchantment of aging. *Journal of Aging Studies*, 15, 317–331.

- Kaarakainen, M. T. & Saikkonen, L. (2019). Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat – Nuorten teknologian käyttötavat ja vapaa-ajan harrasteet. *Nuorisotutkimus*, 37(1), 20–37.
- Kagan, J. & Moss, H. A. (1962). *Birth to maturity: A study in psychological development*. New York: Wiley.
- Kagan, J. & Snidman, N. (1991). Temperamental factors in human development. *American Psychologist*, 46(8), 856.
- Kagitcibasi, C. (1988). Diversity of socialization and social change. Teoksessa P. R. Dasen & J. W. Berry (toim.), *Health and cross-cultural psychology: Toward applications*. Cross-cultural research and methodology series (osa 10, s. 25–47). Newbury Park, CA: Sage.
- Kahneman, D. (2017). *Ajattelu, nopeasti ja hitaasti*. Helsinki: Terra Cognita.
- Kaila-Kangas, L., Kivimäki, M., Härmä, M., Riihimäki, H., Luukkonen, R., Kirjonen, J. & Leino-Arjas, P. (2006). Sleep disturbances as predictors of hospitalization for back disorders – a 28-year follow-up of industrial employees. *Spine*, 31, 51–56.
- Kajanoja, J., Nolvi, S., Kantojärvi, K., Karlsson, L., Paunio, T. & Karlsson, H. (2022). Oxytocin receptor genotype moderates the association between maternal prenatal stress and infant early self-regulation. *Psychoneuroendocrinology*, 138, 105669.
- Kalimo, R. & Vuori, J. (1993). Psychosocial factors in youth and at working age as predictors of blood pressure. A prospective study. *Journal of Psychosomatic Research*, 37, 643–652.
- Kalland, M. (2017). Mentalisaatiokyky vanhemmuudessa. Teoksessa I. Laitinen & S. Ollikainen (toim.), *Mentalisaatio: Teoriasta käytäntöön* (s. 131–150). Helsinki: Therapiea-säätiö.
- Kallinen, K. & Pirskanen, H. (2022). *Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kallio, E. (toim.). (2016). *Ajattelun kehitys aikuisuudessa – kohti moninäkökulmaista ajattelua*. Suomen Kasvatustieteellisen seuran julkaisuja, no 71. Helsinki.
- Kallio, E. K. (2020). From multiperspective to contextual integrative thinking in adulthood: Considerations on theorization of adult thinking and its place as a component of wisdom. Teoksessa E. K. Kallio (toim.), *Development of adult thinking: Interdisciplinary perspectives on cognitive development and adult learning* (s. 229–241). Lontoo: Routledge.
- Kaltiala-Heino, R., Marttunen, M., Rantanen, P. & Rimpelä, M. (2003). Early puberty is associated with mental health problems in middle adolescence. *Social Science & Medicine*, 57, 1055–1064.
- Kampman, O. & Poutanen, O. (2011). Can onset and recovery in depression be predicted by temperament? A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 135(1–3), 20–27.
- Kandel, D. B. (1978). Homophily, selection, and socialization in adolescent friendships. *American Journal of Sociology*, 84, 427–436.

- Kandel, E. R. (2009). An introduction to the work of David Hubel and Torsten Wiesel. *Journal of Physiology*, 587(12), 2733–2741. doi: 10.1113/jphysiol.2009.170688
- Kannasojä, S. (2013). *Nuorten sosiaalinen toimintakyky*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 484.
- Kantomaa, M. T., Purtsi, J., Taanila, A. M., Remes, J., Viholainen, H., Rintala, P. ... Tammelin, T. H. (2011). Suspected motor problems and low preference for active play in childhood are associated with physical inactivity and low fitness in adolescence. *PLoS ONE*, 6, e14554.
- Kantomaa, M., Stamatakis, E., Kankaanpää, E., Kaakinen, M., Rodriques, A., Taanila, A. ... Tammelin, T. (2013). Physical activity and obesity mediate the association between childhood motor function and adolescent's academic achievement. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(5), 1917–1922.
- Kaprio, J. (2014). Mitä on käyttäytymisgenetiikka. Teoksessa A. Latvala & K. Silventoinen (toim.), *Käyttäytymisgenetiikka – geneistä yhteiskuntaan* (s. 8–24). Helsinki: Gaudeamus.
- Karasek, R. (1979). Job demands. Job latitude and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly*, 24, 285–308.
- Karjalainen, P., Huikko, E., Appelqvist-Schmidleher, K., Jahnukainen, J., Manninen, M., Eväsoja, M. & Kautto, T. (2022). *Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten mielen-terveys- ja päihdehuollon järjestäminen perusterveydenhuollossa: Suosituksia perusterveydenhuollon toimijoille*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/handle/10024/145867>
- Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (2002). *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Karkela, E., Kilpeläinen, M.-L., Korhonen, J., Pirttimaa, R., Ruoppila, I. & Tiusanen, E. (1983). *Terveyskasvatus päiväkodissa. Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat*. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia, 12. Jyväskylän yliopisto.
- Karlsson, L., Marttunen, M. & Kumpulainen, K. (2016). Lasten ja nuorten masennus. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 295–302). Helsinki: Duodecim.
- Karsten, A. (1949). Åldrandets psykologi. *Geron*, 1, 15–23.
- Karsten, A. (1951). How to change prejudices. *Acta Psychologica Fennica*, 1, 47–58.
- Karsten, A. (1952–1953). Ålder och arbetsinsats. *Geron*, IV–V, 69–80.
- Karvonen, J. (1967). *The structure, arousal and change of the attitudes of teacher education students*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 16.
- Karvonen, J., Röman, K., Takala, A. & Ylimentalo, O. (1970). *Opettajän sanastokirja*. Jyväskylä: Gummerus.

- Kaspar, R., Oswald, F., Wahl, H.-W., Voss, E. & Wettstein, M. (2015). Daily mood and out-of-home mobility in older adults: Does cognitive impairment matter? *Journal of Applied Gerontology*, *34*(1), 26–47. DOI.10.1177/0733464812466290
- Katainen, A., Lintunen, J. & Neuvonen, S. (2019). Nykyiset kolmekymppiset opiskelevat – edellinen sukupolvi oli 30-vuotiaana työelämässä. Tilastokeskus, *Tieto & Trendit*, 4.10.2019. Viitattu 14.3.2023 <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/nykyiset-kolmekymppiset-opiskelevat-edellinen-sukupolvi-oli-30-vuotiaana-tyoelamassa/>
- Kaufman, A. S. (2001). WAIS III IQ's, Horn's theory, and generational changes from young adulthood to old age. *Intelligence*, *29*, 131–167.
- Kaufman, G. & Elder, G. Jr. (2002). Revisiting age identity. A research note. *Journal of Aging Studies*, *16*, 169–176.
- Kavanaugh, R. D. & Engel, S. (1998). The development of pretense and narrative in early childhood. Teoksessa O. N. Saracho & B. Spodek (toim.), *Multiple perspectives on play in early childhood education* (s. 80–99). New York: State University of New York Press.
- Kawabata, Y., Alink, L. R., Tseng, W. L., Van Ijzendoorn, M. H. & Crick, N. R. (2011). Maternal and paternal parenting styles associated with relational aggression in children and adolescents: A conceptual analysis and meta-analytic review. *Developmental Review*, *31*(4), 240–278.
- Keceli Kaysili, B., & Acarlar, F. (2011). The development of theory of mind according to false belief performance of children ages 3 to 5. *Educational Sciences: Theory and Practice*, *11*(4), 1821–1826.
- Kekäläinen, T., Laakkonen, E., Terracciano, A., Savikangas, T., Hyvärinen, M., Tammelin, T. H. ... Kokko, K. (2020). Accelerometer-measured and self-reported physical activity in relation to extraversion and neuroticism: A cross-sectional analysis of two studies. *BMC Geriatrics*, *20*, article 264.
- Kekäläinen, T., Terracciano, A., Sipilä, S. & Kokko, K. (2020). Personality traits and physical functioning: A cross-sectional multimethod facet-level analysis. *European Review of Aging and Physical Activity*, *17*, article 20.
- Keltikangas-Järvinen, L. (1985). *Aggressiivinen lapsi. Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä?* Helsinki: Otava.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2000). *Tunne itsesi suomalainen*. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2002). Aggressive problem-solving strategies, aggressive behavior, and social acceptance in early and late adolescence. *Journal of Youth & Adolescence*, *31*, 278–287.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2004). *Temperamentti – ihmisen yksilöllisyys*. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2006). *Temperamentti ja koulumenestys*. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2008). *Temperamentti, stressi ja elämänhallinta*. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). *Sosiaalisuus ja sosiaaliset subteet*. Helsinki: WSOY.

- Keltikangas-Järvinen, L. & Heinonen, K. (2003). Childhood roots of adulthood hostility: Family factors as predictors of cognitive and affective hostility. *Child Development, 74*, 1751–1768.
- Keltikangas-Järvinen, L. & Jokela, M. (2010). Nature and nurture in personality. Focus. *The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry, 8*, 180–186.
- Kendler, K. S., Eaves, L. J., Loken, E. K., Pedersen, N. L., Middeldorp, C. M., Reynolds, C. ... Gardner, C. O. (2011). The impact of environmental experiences on symptoms of anxiety and depression across the life span. *Psychological Science, 22*(10), 1343–1352.
- Keniston, K. (1970). Youth: A "new" stage of life. *American Scholar, 39*, 631–654.
- Kennedy, D. P. & Adolphs, R. (2011). Stress and the city. *Nature, 474*(7352), 452–453.
- Kent, R. D. & Miolo, G. (1995). Phonetic abilities in the first year of life. Teoksessa P. Fletcher & B. MacWhinney (toim.), *The handbook of child language* (s. 303–334). Oxford: Blackwell.
- Kere, J. (2014). The molecular genetics and neurobiology of developmental dyslexia as model of a complex phenotype. *Biochemical and Biophysical Research Communications, 452*(2), 236–243.
- Kerr, M., Stattin, H. & Özdemir, M. (2012). Perceived parenting style and adolescent adjustment: Revisiting directions of effects and the role of parental knowledge. *Developmental Psychology, 48*(6), 1540–1553.
- Kervinen, S. & Aunola, K. (2013). Vanhempien kasvatustyylien yhteys lasten koulussa käyttämiin työskentelytapoihin. *Psykologia, 48*(1), 4–16.
- Kessler, R. C., Angermeyer, M., Anthony, J. C., de Graaf, R., Demyttenaere, K., Gasquet, I. ... Üstün, T. B. (2007). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of mental disorders in the World Health Organization's world mental health survey initiative. *World Psychiatry, 6*, 168–176.
- Khaleque, A. (2017). Perceived parental hostility and aggression, and children's psychological maladjustment, and negative personality dispositions: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies, 26*, 977–988.
- Khamis, S., Ang, L. & Welling, R. (2017). Self-branding, 'micro-celebrity' and the rise of social media influencers. *Celebrity Studies, 8*(2), 191–208.
- Kiely, M., Triebswetter, C., Cortina, L. E., Gong, Z., Alsameen, M. H., Spencer, R. G. & Bouhrara, M. (2022). Insights into human cerebral white matter maturation and degeneration across the adult lifespan. *NeuroImage, 247*, 118727.
- Kincade, L., Cook, C. & Goerdt, A. (2020). Meta-analysis and common practice elements of universal approaches to improving student-teacher relationships. *Review of Educational Research, 90*(5), 710–748.
- Kindermann, T. A. (2016). Peer group influences on students' academic motivation. Teoksessa K. R. Wentzel & G. B. Ramani (toim.), *Handbook of social influences in school contexts* (s. 31–47). New York: Routledge.

- Kindermann, T. A. & Vollet, J. W. (2014). Peer networks and classroom ecologies: Peer group influences on students' classroom engagement depend on relationships with teachers and parents. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft* [Journal of Education Science], *Special Issue 26*, 135–151.
- Kinnunen, J. M., Pere, L., Raisamo, S., Katainen, A., Ollila, H. & Rimpelä, A. (2017). *Nuorten terveystapatutkimus 2017: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:28. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3878-6>
- Kinnunen, M.-L. (2005). *Allostatic load in relation to psychosocial stressors and health*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 275.
- Kinnunen, M.-L. (2010). Terveys. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 66–74). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 362. Viitattu 9.5.2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Kinnunen, M.-L., Metsäpelto, R.-L., Feldt, T., Kokko, K., Tolvanen, A., Kinnunen, U. ... Pulkkinen, L. (2012). Personality profiles and health: Longitudinal evidence among Finnish adults. *Scandinavian Journal of Psychology*, *53*, 512–522.
- Kinnunen, M.-L., Pietiläinen, K. & Rissanen, A. (2006). Bodysize & overweight from birth to adulthood. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 95–107). New York: Cambridge University Press.
- Kinnunen, U. (1996). Työn ja perheen vuorovaikutus. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lap- sesta aikuiseksi* (s. 46–58). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, U. (2017). Työstä palautuminen. Teoksessa A. Mäkikangas, S. Mauno & T. Feldt (toim.). *Tykkää työstä: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (luku 5). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, U. & Feldt, T. (2005). Stressi työelämässä. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.), *Työ leipälajina: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 13–37). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, U. & Hättinen, M. (2005). Työuupumus ja jaksaminen työelämässä. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.), *Työ leipälajina: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 38–55). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. (2002). Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.), *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen* (s. 99–118). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinnunen, U., Feldt, T., Rantanen, J. & Pulkkinen, L. (2005). Työn ja perheen vuorovaikutus: Menetelmä kielteisen ja myönteisen vuorovaikutuksen tutkimiseen. *Psykologia*, *40*, 43–52.
- Kirjonen, J. (2010). *Ulos rautahäkistä. Metelin historia*. Jyväskylä: Likes.

- Kirjonen, J., Telama, R., Kääriä, S. & Leino-Arjas, P. (2006). Stability of physical activity in 5-, 10- and 28-year follow-up studies among industrial employees. *Scandinavian Journal of Medical Science and Sport*, 16, 201–208.
- Kiuru, N. (2008). *The role of adolescents' peer groups in the school context*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education Psychology and Social Research, 331.
- Kiuru, N. (2018). Kaveriverkostot ja oppimismotivaatio. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.), *Motivaatio ja oppiminen* (s. 123–140). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kiuru, N., Aunola, K., Nurmi, J.-E., Leskinen, E. & Salmela-Aro, K. (2008). Peer group influence and selection in adolescents' school burnout: A longitudinal study. *Merrill Palmer Quarterly*, 54, 23–55.
- Kiuru, N., Burk, W. J., Laursen, B., Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. (2012). Is depression contagious? A test of alternative peer socialization mechanisms of depressive symptoms in adolescent peer networks. *Journal of Adolescent Health*, 50(3), 250–255.
- Kiuru, N., Burk, W. J., Laursen, B., Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (2010). Pressure to drink but not to smoke: Disentangling selection and socialization in adolescent peer networks and peer groups. Special issue: Capturing peer context. *Journal of Adolescence*, 33, 801–812.
- Kiuru, N., DeLay, D., Laursen, B., Burk, W. J., Lerkkanen, M.-K., Poikkeus, A.-M. & Nurmi, J.-E. (2017). Peer selection and influence in students' reading skills in early primary grades: A social network approach. *Reading and Writing*, 30, 1473–1500.
- Kiuru, N., Kalliomäki, K., Metsäpelto, R.-L., Ahonen, T. & Hirvonen, R. (2018). Nuorten harrastuneisuuden, koulun vaihtamisen ja sukupuolen yhteydet subjektiiviseen hyvinvointiin siirtymävaiheessa alakoulusta yläkouluun. *Psykologia*, 53, 108–130.
- Kiuru, N., Lerkkanen, M.-K., Niemi, P., Poskiparta, E., Ahonen, T., Poikkeus, A.-M. & Nurmi, J.-E. (2013). The role of reading disability risk and environmental protective factors in student's reading fluency in grade 4. *Reading Research Quarterly*, 48(4), 349–368.
- Kiuru, N., Leskinen, E., Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. (2011). Depressive symptoms during adolescence: Do learning difficulties matter? *International Journal of Behavioral Development*, 35, 298–306.
- Kiuru, N., Malmberg, L.-E., Eklund, K., Penttonen, M., Ahonen, T. & Hirvonen, R. (2022). How are learning experiences and task properties associated with adolescents' emotions and psychophysiological states? *Contemporary Educational Psychology*, 71, 102095.
- Kiuru, N., Spinath, B., Clem, A.-L., Eklund, K., Ahonen, T. & Hirvonen, R. (2020a). The dynamics of motivation, emotion and task performance in simulated achievement situations. *Learning and Individual Differences*, 80, 101873.
- Kiuru, N., Wang, M.-T., Salmela-Aro, K., Kannas, L., Ahonen, T. & Hirvonen, R. (2020b). Transactional associations between adolescents' interpersonal relationships, school well-being, and academic achievement during educational transitions. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 1057–1072.

- Kiviluoto, H. (1956). *Oppikoulumenestysproгноosisin kontrollista*. Turun yliopiston julkaisu- ja B 59–62.
- Kiviluoto, H. (1959). *Oppikoulumenestysproгноosisin kontrollista 2*. Turun yliopiston julkaisu- ja B 73.
- Kiviluoto, H. (1981). *Perheen vaikutus poikien ja tyttöjen tunne-elämän kehitykseen ja sosiaa- listumiseen*. Turun yliopiston psykologian tutkimuksia 50.
- Kiviluoto, H. & Parkkinen, T. (1976). *Varhaislapsuuden erilaisten kasvuympäristöjen vaikutus lapsen kehitykseen*. Psykologian julkaisuja 21. Turun yliopisto.
- Kivimäki, M., Vahtera, J., Elovainio, M. & Virtanen, M. (2002). Rakenteelliset muutok- set ja tehostaminen. Teoksessa J. Vahtera, M. Kivimäki & P. Virtanen (toim.), *Työnteki- jöiden hyvinvointi kunnissa ja sairaaloissa: Tutkittua tietoa ja haasteita* (s. 37–43). Helsin- ki: Työterveyslaitos.
- Kivimäki, M., Vahtera, J., Virtanen, M., Elovainio, M., Pentti, J. & Ferrie, J. E. (2003). Tem- porary employment and risk of overall and cause-specific mortality. *American Journal of Epidemiology*, 158, 663–668.
- Klarborg, B., Skak Madsen, K., Vestergaard, M., Skimminge, A., Jernigan, T. L. & Baaré, W. F. C. (2013). Sustained attention is associated with right superior longitudinal fasciculus and superior parietal white matter microstructure in children. *Human Brain Mapping*, 34(12), 3216–3232.
- Klaus, R. & Gray, S. (1968). The early training project for disadvantaged children: A report after five years. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 33, 1–66.
- Kleinspehn-Ammerlahn, A., Kotter-Grühn, D. & Smith, J. (2008). Self-perceptions of aging: Do subjective age and satisfactions with aging change during old age? *Journal of Gerontology, B, Psychological and Social Sciences*, 63, P377–385.
- Klenberg, L., Teivaanmäki, S., Närhi, V., Kiuru, N. & Healey, D. (2023). Effectiveness of EGAGE in reducing difficulties in everyday executive functions among Finnish pre- schoolers: A randomized controlled trial. *Child Neuropsychology*. Published online 8. Jan 2023.
- Klimes-Dougan, B., Pearson, T. E., Jappe, L., Mathieson, L., Simard, M. R., Hastings, P. & Zahn-Waxler, C. (2014). Adolescent emotion socialization: A longitudinal study of friends' responses to negative emotions. *Social Development*, 23(2), 395–412.
- Klingberg, T. (2010). Training and plasticity of working memory. *Trends in Cognitive Sciences*, 14(7), 317–324.
- Klingberg, T., Forssberg, H. & Westerberg, H. (2002). Increased brain activity in frontal and parietal cortex underlies the development of visuospatial working memory capacity during childhood. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 14(1), 1–10.
- Koehn, A. J. & Kerns, K. A. (2018). Parent-child attachment: Meta-analysis of associations with parenting behaviors in middle childhood and adolescence. *Attachment & Human Development*, 20(4), 378–405.

- Koenen, K. C., Lyons, M. J., Goldberg, J., Simpson, J., Williams, W. M., Toomey, R. & Tsuang, M. T. (2003). A high risk twin study of combat-related PTSD comorbidity. *Twin Research*, 6, 218–226.
- Koga, Y. & Morandt, G. M. (1923). On the degree of association between reaction times in the case of different senses. *Biometrika*, 15, 346–372.
- Kohlberg, L. (1963). Development of children's orientations toward a moral order. *Vita Humana*, 6, 11–36.
- Koivuluhta, M. (1999). *Ammatti-intressit ja ura. Pohjoiskarjalaisen ammattikoulutetun ikälukon seuranta vuosina 1975–1991*. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 42. Joensuun yliopisto.
- Kok, R. & Reynolds, C. (2017). Management of depression in older adults: A review. *Journal of the American Medical Association*, 317, 2114–2122.
- Kokko, K. (2001). *Antecedents and consequences of long-term unemployment*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 183.
- Kokko, K. (2006). Unemployment, and psychological distress, and education as a resource factor for employment. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 306–327). New York: Cambridge University Press.
- Kokko, K. (2010a). Keski-ikä määrittelyä ja kuvailua. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 1–4). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisu, 362. Viitattu 9.5.2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Kokko, K. (2010b). Mitä on keski-ikä hyvä psykologinen toimintakyky? *Psykologia*, 45, 300–315.
- Kokko, K. (2010c). Työ. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 32–39). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisu, 362. Viitattu 9.5.2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Kokko, K., Korkalainen, A., Lyyra, A.-L. & Feldt, T. (2013). Structure and continuity of well-being in mid-adulthood: A longitudinal study. *Journal of Happiness Studies*, 14, 99–114.
- Kokko, K., Tolvanen, A. & Pulkkinen, L. (2013). Associations between personality traits and psychological well-being across time in middle adulthood. *Journal of Research in Personality*, 47, 748–756.
- Kokko, S. & Martin, L. (toim.). (2023). *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2023:1. Helsinki.
- Kokko, S., Simonton, S., Dubow, E., Lansford, J., Olson, S., Huesmann, L. R. ... Pettit, G. (2014). Country, sex, and parent occupational status: Moderators of the continuity of aggression from childhood to adulthood. *Aggressive Behavior*, 40(6), 552–567.
- Kolb, B. & Gibb, R. (2011). Brain plasticity and behaviour in the developing brain. *Journal of Canadian Academy of Child and Adolescence Psychiatry*, 20(4), 265–276.

- Komiteanmietintö. (1980). *Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö*. Komiteanmietintö 1980:31.
- Konlaan, B., Theobald, H. & Bygren, L.-O. (2002). Leisure activity as a determinant of survival: A 26-year follow-up of a Swedish cohort. *Public Health*, 116, 227–230.
- Konsensuslausuma. Kohti parempaa vanhuutta. 8.2.2012.* (2012). Suomalainen Lääkärisseura Duodecim ja Suomen Akatemia.
- Kontula, O. (2009). Ikäihmistenkkin seksielämä on aktiivista ja tyydyttävää. *Duodecim*, 125, 749–756.
- Kontula, O. (2013). Seksuaalisuus. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s 351–363). Helsinki: Duodecim.
- Kontula, O. & Haavio-Mannila, E. (2009). The impact of aging on human sexual activity and sexual desire. *The Journal of Sex Research*, 46, 46–56.
- Koponen, P., Borodulin, K., Lundqvist, A., Sääksjärvi, K. & Koskinen, S. (toim.). (2018). *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. FinTerveys 2017 -tutkimus*. Raportti 4/2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Koponen, T., Salminen, J. & Sorvo, R. (2019). Matematiikan perustaitojen oppimisvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 324–349). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Kopp, C. B. & Wyer, N. (1994). Self-regulation in normal and atypical development. Teoksessa D. Cicchetti & S. L. Toth (toim.), *Disorders and dysfunctions of the self* (5. painos, s. 31–56). Rochester, NY: University of Rochester Press.
- Korhonen, M. (1994). *Keski-ikäisten naisten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Psykologian tutkimuksia nro 15. Joensuun yliopisto.
- Korhonen, M. (1999). *Isyyden muutos: Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 39. Joensuun yliopisto.
- Korhonen, M. (2013). Nopeus. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 161–167). Helsinki: Duodecim.
- Korkalainen, A. & Kokko, K. (2008). Psykologinen näkökulma aikuisiän hyvinvointiin ja siihen kytkeytyviin tekijöihin. *Psykologia*, 43, 261–276.
- Korkiakangas, M. (1984). *Lastenneuvolan terveydenhoitajan arvioinnit viisivuotiain lasten psyykkisestä kehityksestä*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 53.
- Korkman, J. (2022). *Muisti varassa. Oikeusprosessi ja totuus*. Helsinki: Kustantamo S&S.
- Korkman, M., Autti-Rämö, I., Koivulehto, H. & Granström, M.-L. (1998). Neuropsychological effects at early school-age of fetal alcohol exposure of varying duration. *Journal of Child Neuropsychology*, 3, 199–212.

- Korkman, M., Liikanen, A. & Fellman, V. (1996). Neuropsychological consequences of very low birth weight and asphyxia at term – A follow-up until school age. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 18, 220–233.
- Korkman, M., Stenroos, M., Mickos, A., Westman, M., Ekholm, P. & Byring, R. (2012). Does simultaneous bilingualism aggravate children's specific language problems? *Acta Paediatrica*, 101, 946–952.
- Kortemäki, E. & Ruoppila, I. (1971). *Kouluikäisten lievästi vajaamielisten ja vajaamieliseksi epäiltyjen adaptiivinen käyttäytyminen. Vuoden 1962 vajaamielistutkimuksen jatkotutkimus.* Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 105.
- Košir, K. & Pečjak, S. (2005). Sociometry as a method for investigating peer relationships: What does it actually measure? *Educational Research*, 47(1), 127–144.
- Koskenniemi, M. (1936). *Soziale Gebilde und Prozesse in der Schulklasse.* Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 37, 1. Helsinki.
- Koskenniemi, M. (1938). *Älykkyyttutkimuksen menetelmät.* Porvoo: WSOY.
- Koskenniemi, M. (1952). *Sosiaalinen kasvatus koulussa.* Helsinki: Otava.
- Koskenniemi, M. (1965). *The development of young elementary school teachers: A follow-up study.* Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia, Sarja B, 138.
- Koskinen, S. (2021). Elinajanodote. Lääkärikirja Duodecim. Terveyskirjasto. Viitattu 14.3.2023 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01025>
- Koskinen, S., Sainio, P., Gould, R., Suutama, T., Aromaa, A. ja toimintakykyryöryhmä. (2002). Toimintakyky ja työkyky. Teoksessa A. Aromaa & S. Koskinen (toim.), *Terveys ja toimintakyky Suomessa. Terveys 2000 -tutkimuksen perustulokset* (s. 71–87). Kansanterveyslaitoksen julkaisuja, B3. Helsinki.
- Kosola, S., Niemelä, E. & Niemelä, S. (2018). Päihdekokeilut – normaalia nuoruutta vai alka-va häiriö? *Duodecim*, 134(8), 865–872.
- Kotter-Grühn, D., Kleinspehn-Ammerlahn, S., Gerstorf, D. & Smith, J. (2009). Self-perceptions of aging predict mortality and change with approaching death: 16-year longitudinal results from the Berlin Aging Study. *Psychology of Aging*, 24, 154–167.
- Koulupolku. (2023). Alkupuortailta jatko-opintoihin. Jyväskylän yliopisto. 20.1.2023. Viitattu 9.3.2023 www.jyu.fi/koulupolku
- Kraaijenvanger, E. J., Pollok, T. M., Monninger, M., Kaiser, A., Brandeis, D., Banaschewski, T. & Holz, N. E. (2020). Impact of early life adversities on human brain functioning: A coordinate-based meta-analysis. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 113, 62–76. doi: 10.1016/j.neubiorev.2020.03.008
- Krampe, R., Schafer, S., Lindenberger, U. & Baltes, P. B. (2011). Lifespan changes in multi-tasking: Concurrent walking and memory search in children, young and older adults. *Gait & Posture*, 33, 401–405.

- Krasnogorski, N. (1909). *Über die Bedingungsreflexe im Kindesalter*. Jahrbuch für Kinderheilkunde und physische Erziehung, 19, series 3.
- Kroger, J. (2000). *Identity development: Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kroger, J., Martinussen, M. & Marcia, J. E. (2010). Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 33(5), 683–698.
- Krohn, S. (1996). *Etsin ihmistä. Filosofisia esseitä* (toim. M. Airakorpi). Helsinki: WSOY.
- Kubicek, B., Paskvan, M. & Korunka, C. (2015). Development and validation of an instrument for assessing job demands arising from accelerated change: The intensification of job demands scale (IDS). *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 24(6), 898–913.
- Kuhn, D. (2022). Metacognition matters in many ways. *Educational Psychologist*, 57(2), 73–86.
- Kuikka, P., Suutama, T. & Tolvanen, A. (1994). Masentuneisuuden ja taustatekijöiden suhde muistiarvioihin iäkkäillä. *Psykologia*, 29, 104–112.
- Kumpulainen, S. (2019). *Obesity and associated health risks – outcomes of maternal early pregnancy obesity and child’s cognition*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2012). Varhainen sanaston kehitys. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys* (s. 83–89). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kunzmann, U., Little, T. & Smith, J. (2000). Is age-related stability of subjective well-being a paradox? Cross-selection and longitudinal evidence from the Berlin Aging Study. *Psychology and Aging*, 3, 511–526.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kuure, T., Vuori, M. & Gissler, M. (toim.). (2002). *Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen –siirtymävaiheen tarkastelua*. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kuusiaho, I.-L., Böök, M.-L. & Rönkä, A. (2021). Enemmän huolta, vähemmän tukea: Yhteisvanhemmuuden ensi askeleet esikoitaan odottavilla vanhemmilla korona-aikana. *Tutkiva Hoitotyö*, 19(2), 20–28.
- Kuusinen, J. (1972). *Luku- ja kirjoitushäiriöisten ja -häiriöttömien psykolingvistiset kyvyt*. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja, 129. Jyväskylän yliopisto.
- Kuusinen, J. & Bläfield, L. (1972). *ITPA:n teoria, ominaisuudet ja käyttö*. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja, 156. Jyväskylän yliopisto.
- Kuusinen, J. & Bläfield, L. (1975). *Taloudellisten, biososiaalisten ja koulutuksellisten ympäristötekijöiden yhteys psykolingvistiseen kehitykseen 3–9-vuotiailla*. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja, 250. Jyväskylän yliopisto.

- Kuusinen, J. & Lasonen, K. (1976). *Suomen ja ruotsin kielellä saadun opetuksen yhteys siirtolaislasten kielitaitoon ja koulusaavutuksiin Ruotsissa*. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos. Research Reports, 52.
- Kuusinen, J. & Leskinen, E. (1988). Latent structure analysis of longitudinal data on relations between intellectual abilities and school achievement. *Multivariate Behavioral Research*, 23, 103–118.
- Kwong, A. S. F., Manley, D., Timpson, N. J., Pearson, R. M., Heron, J., Sallis, H. ... Leckie, G. (2019). Identifying critical points of trajectories of depressive symptoms from childhood to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 48, 815–827.
- Kärnä, A. (2012). *Effectiveness of the KIVA antibullying program*. Väitöskirja. Turun yliopisto. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 350.
- La Greca, A. M., Prinstein, M. J. & Fetter, M. D. (2001). Adolescent peer crowd affiliation: Linkages with health-risk behaviors and close friendships. *Journal of Pediatric Psychology*, 26, 131–143.
- Laakso, M.-L. (1999). *Prelinguistic skills and early interactional context as predictors of children's language development*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 155.
- Laakso, M.-L. (2013). Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen merkitys lapsen itsensäätelyn kehityksessä. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsensäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (s. 60–79). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Laakso, M.-L., Poikkeus, A.-M. & Eklund, K. (2005). Lapsen varhaisen kommunikation arviointi – Keino tunnistaa kielellisen kehityksen riskit varhaisessa vaiheessa. *NMI-Bulletin*, 4, 3–13.
- Laalo, K. (2010). *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laamanen, P., Kiuru, N., Flykt, M., Vänskä, M., Hietanen, J. K., Peltola, M. J. ... Lindblom, J. (2022). How first year family systems predict emotion recognition in middle childhood? *Social Development*, 31(1), 196–211.
- Labella, M. H. & Masten, A. S. (2018). Family influences on the development of aggression and violence. *Current Opinion in Psychology*, 19, 11–16.
- Lachman, M. E. (2004). Development in midlife. *Annual Review of Psychology*, 55, 305–331.
- Lachman, M. E. & Bertrand, R. M. (2001). Personality and the self in midlife. Teoksessa M. E. Lachman (toim.), *Handbook of midlife development* (s. 279–309). New York: Wiley.
- Lachman, M. E., Teshale, S. & Agrigoroaei, S. (2015). Midlife as a pivotal period in the life course: Balancing growth and decline at the crossroads of youth and old age. *International Journal of Behavioral Development*, 39, 20–31.

- LaFreniere, P. J. & Stroufe, L. A. (1985). Profiles of peer competence in the preschool: Interrelations of social ecology, and relation to attachment history. *Developmental Psychology*, 21, 56–69.
- Lagerspetz, K. (1998). *Naisten aggressio*. Helsinki: Tammi.
- Lagerspetz, K. & Viemerö, V. (1986). Television and aggressive behavior among Finnish children. Teoksessa L. R. Huesmann & L. D. Eron (toim.), *Television and the aggressive child: A cross-national comparison* (s. 81–110). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Lagerspetz, K., Nygård, M. & Strandvik, C. (1971). The effects of training in crawling on the motor and mental development of infants. *Scandinavian Journal of Psychology*, 12, 192–197.
- Lahtela, L., Rajala, A.-M., Kokko, K., Räikkönen, E. & Feldt, T. (2014). Katumusten yhteydet eheyteen ja hyvinvointiin keski-ikässä. *Psykologia*, 39, 4–22.
- Lahti, A., Aarnio, K., Moring, A. & Kerppola, J. (toim.). (2020). *Perhe- ja läheissuhteet sateenkaaren alla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista. (980/2012). Viitattu 8.5.2014 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (190/2019). Viitattu 14.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (361/1983). Viitattu 14.3.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. (984/2021). Viitattu 2.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210984>
- Lampinen, P., Heikkinen, R.-L. & Ruoppila, I. (2000). Changes in intensity of physical exercise as predictors of depressive symptoms among older adults: An eight-year follow-up. *Preventive Medicine*, 30, 371–380.
- Landy, S. (2009). *Pathways to competence: Encouraging healthy social and emotional development in young children* (2. painos). Baltimore, MD: Paul H Brookes.
- Larsen, R. J. & Prizmic, Z. (2004). Affect regulation. Teoksessa R. F. Baumeister & K. E. Vohs (toim.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and application* (s. 40–61). New York: Guilford Press.
- LASERI. Lasten sepelvaltimotaudin riskitekijät -tutkimus. Viitattu 17.3.2023 <https://youngfinnsstudy.utu.fi/suomeksi.html>
- Lastensuojelulaki. (417/2007). Viitattu 14.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelulaki. (88/2010). Laki lastensuojelulain muuttamisesta. Viitattu 3.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100088>
- Latvala, A. & Silventoinen, K. (toim.). (2014). *Käyttäytymisgenetiikka – geeneistä yhteiskuntaan*. Helsinki: Gaudeamus.

- Laukkanen, P., Leinonen, R. & Heikkinen, E. (1999). 1904–1923 syntyneiden henkilöiden terveydentila kahdeksan vuoden seuraututkimuksessa. Teoksessa T. Suutama, I. Ruopila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset. Havaintoja Ikivihreät-projektin 8-vuotisesta seuraututkimuksesta* (s. 133–170). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 42. Helsinki: Kela.
- Launonen, L. (2000). *Ettinen kasvatustajattelu suomalaisen koulun pedagogisissa teksteissä 1860-luvulta 1990-luvulle*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 1968.
- Laursen, B. (2017). Peer influence. Teoksessa W. M. Bukowski, B. Laursen & K. H. Rubin (toim.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (2. painos, s. 447–469). New York: Guilford Press.
- Laursen, B. & Collins, W. A. (2004). Parent-child communication during adolescence. Teoksessa A. L. Vangelisti (toim.), *Handbook of family communication* (s. 333–348). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Laursen, B. & Veenstra, R. (2021). Toward understanding the functions of peer influence: A summary and synthesis of recent empirical research. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 889–907.
- Laursen, B., Bukowski, W. M., Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2007). Friendship moderates prospective associations between social isolation and adjustment problems in young children. *Child Development*, 78, 1395–1404.
- Laursen, B., Pulkkinen, L. & Adams, R. (2002). The antecedents and correlates of agreeableness in adulthood. *Developmental Psychology*, 38, 591–603.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and the coping process*. New York: Springer.
- LeBarton, E. S. & Landa, R. J. (2019). Infant motor skill predicts later expressive language and autism spectrum disorder diagnosis. *Infant Behavior and Development*, 54, 37–47.
- Lebel, C. & Deoni, S. (2018). The development of brain white matter microstructure. *Neuroimage*, 182, 207–218.
- LeBuffe, P. A. & Naglieri, J. A. 1998. *Devereux Early Childhood Assessment Programme, DECA*. Kaplan.
- Lee, E., Bangen, K., Avanzino, J., Hou, B., Ramsey, M., Eglit, G. ... Jeste, P. V. (2020). Outcomes of randomized clinical trials of interventions to enhance social, emotional and spiritual components of wisdom. A systematic review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry*, 77, 925–935.
- Lehtinen, E., Turja, L. & Laakso, M.-L. (2013). Leikin mahdollisuudet ja haasteet lapsilla, joilla on itsesäätelyn vaikeuksia. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (s. 236–264). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M.-K. (2016). *Kasvatopsykologia*. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Lehtinen, T. (2019). Näin kolmikymppisyys muuttui. *Helsingin Sanomat*, 7.10.2019, A 11.
- Lehtinen, V., Veijola, J., Lindholm, T., Väisänen, E., Moring, J. & Puukka, P. (1993). *Mielen-terveyden pysyvyys ja muutokset suomalaisilla aikuisilla. UKKI-tutkimuksen 16-vuotisseurannan päätulokset*. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja AL: 36. Turku: Kela.
- Lehtovaara, A. (1938). *Psychologische Zwillingsuntersuchungen*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 39. Helsinki.
- Lehtovaara, A. (1948). *Stanford-Binet-tyyppinen testistö kouluikäisten ja aikuisten älykkyyden arvioimista varten*. Jyväskylän Kasvatusopillisen korkeakoulun psykologian laitos.
- Lehtovaara, A. (1950). *Stanford-Binet-tyyppinen testistö kouluikäisten ja aikuisten älykkyyden arvioimista varten*. Tarkistettu laitos. Lastensuojelun keskusliiton julkaisuja N:o 7. Helsinki.
- Lehtovaara, A. (1966). *The predictiveness of Finnish matriculation examination: A differential psychological study*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 140. Helsinki.
- Lehtovaara, A. (1986). *Ihmisen arvoitus. Evoluutiopsykologian ihmiskuva*. Helsinki: Otava.
- Lehtovaara, A. & Saarinen, P. (1964). *School-age reading interests: A methodological study*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 131. Helsinki.
- Leikas, J. (toim). (2014). *Ikäteknologia*. Tutkimuksia, 2. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.
- Leino, K., Ahonen, A., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S. ... Vetterranta, J. (2019). *PISA18 ensituloksia: Suomi parhaiden joukossa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40. Helsinki.
- Leino, K., Rautopuro, J. & Kulju, P. (2021). *Lukutaito – Tie tulevaisuuteen: PISA 2018 Suomen pääraportti*. Kasvatusalan tutkimuksia, 82. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/79055>
- Leino-Arjas, P., Riihimäki, H., Kirjonen, J. & Telama, R. (2004). Leisure-time physical activity and strenuousness of work as predictors of physical functioning: A 28-year follow-up of a cohort of industrial employees. *Occupational and Environmental Medicine*, 61, 1032–1038.
- Leinonen, R. (2002). *Self-rated health in old age. A study of changes and determinants*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health, 84.
- Leisman, G., Mualem, R. & Mughrabi, S. K. (2015). The neurological development of the child with the educational enrichment in mind. *Psicología Educativa*, 21, 79–96.
- Lenneberg, E. H. (1967). *Biological foundations of language*. New York: Wiley.
- Leppänen, P. H. T., Hämäläinen, J. A., Salminen, H. K., Eklund, K., Guttorm, T. K., Lohvansuu, K. ... Lyytinen, H. (2010). Newborn brain event-related potentials revealing atypical processing of sound frequency and the subsequent association with later literacy skills in children with familial dyslexia. *Cortex*, 46(10), 1362–1376.
- Leppänen, P. H. T., Richardson, U., Pihko, E., Eklund, K., Guttorm, T., Aro, M. & Lyytinen, H. (2002). Brain responses to changes in speech sound durations differ between infants with and without familial risk for dyslexia. *Developmental Neuropsychology*, 22, 407–422.

- Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E., Salminen, J. & Torppa, M. (2023). Reading and math skills development among Finnish primary school children before and after COVID-19 school closure. *Reading and Writing*, 36, 263–288. <https://doi.org/10.1007/s11145-022-10358-3>
- Lerner, R. M. (1983). A "goodness of fit" model of person – context interaction. Teoksessa D. Magnusson & V. L. Allen (toim.), *Human development: An interactional perspective* (s. 279–294). New York: Academic Press.
- Lerner, R. M. (1998). Theories of human development: Contemporary perspectives. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 1: Theoretical models of human development, 5. painos, s. 1–24). New York: Wiley.
- Lerner, R. M., Almerigi, J., Theokas, V. & Lerner, J. V. (toim.). (2005). Positive youth development. *Journal of Early Adolescence*, 25(1).
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41, 3–13.
- Levinson, D. J., Darrow, C., Klein, E. B., Levinson, M. H. & McKee, B. (1978). *The seasons of a man's life*. New York: Knopf.
- Levitt, H. M. (1999). The development of wisdom: An analysis of Tibetan Buddhist experience. *Journal of Humanistic Psychology*, 39, 86–105.
- Lewin, K. (1931). Environmental forces in child behavior and development. Teoksessa C. Murchison (toim.), *A handbook of child psychology*. Worcester, MA: Clark University Press.
- Lewin, K. (1935). *A dynamic theory of personality*. New York: McGraw-Hill.
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 4, 34–46.
- Lewin, K., Lippitt, R. & White, R. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created "social climates". *Journal of Social Psychology*, 10, 271–299.
- Lewis, M., Ramsay, D. S. & Sullivan, M. W. (2006). The relation of ANS and HPA activation to infant anger and sadness response to goal blockage. *Developmental Psychobiology*, 48, 397–405.
- Li, W., Liu, Q., Deng, X., Chen, Y., Liu, S. & Story, M. (2017). Association between obesity and puberty timing: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(10), 1266.
- Li-Tang, T., Rantakokko, M., Rantanen, T., Viljanen, A., Kauppinen, M. & Portegijs, E. (2016). Objectively measured physical activity and changes in life-space mobility among older people. *The Journals of Gerontology. Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 71, 1466–1471.
- Liikanen, P. (1975). *Increasing creativity through art education among pre-school children*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 29.
- Liikanen, P. (1980). *Televisio-ohjelmat ja perhepäivähoito. Selvitys multimediaohjelman kehittämiskokeilusta v. 1975–1976*. Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos, tutkimuksia 1/1980.

- Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.). (2005). *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä: Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Liikuntasuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille 2021*. (2021). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarja 2021:19.
- Liimatta, J., Utriainen, P., Voutilainen, R. & Jääskeläinen, J. (2020). Ennenaikainen adrenarke: Yleinen, moni-ilmeinen ja hyväennusteinen kehitysvariantti. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 136(12), 1419–1426.
- Lilius, A. (1911). Om folkskolevers intresse för olika skolämnen I–II. *Kasvatusopillinen aikakauskirja*, XLIX, 77–95.
- Lilius, A. (1912). Om folkskolevers intresse för olika skolämnen III. *Kasvatusopillinen aikakauskirja*, L, 271–277.
- Lilius, A. (1914). Ännu något om folkskolbarns intresse för olika skolämnen. *Kasvatusopillinen aikakauskirja*, LI, 226–237.
- Lilius, A. (1916). *Skolålderns själsliv*. Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- Lilius, A. (1917). *Ur småbarnens själsliv*. Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- Lilius, A. (1920). *Kouluiän sielunelämä*. Porvoo: WSOY.
- Lilius, A. (1922). *De växandes känsloliv enligt nutida undersökningar*. Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- Lilius, A. (1924). *De växandes känsloliv enligt nutida undersökningar. Andra delen*. Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- Lilius, A. (1927). *Kasvavien tunne-elämä*. Porvoo: WSOY.
- Lima, R. A., Soares, F. C., van Poppel, M., Savinainen, S., Mäntyselkä, A., Haapala, E. A. & Lakka, T. (2022). Determinants of cognitive performance in children and adolescents: A populational longitudinal study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 8955.
- Lindblom, J., Flykt, M., Tolvanen, A., Vänskä, M., Tiitinen, A., Tulppala, M. & Punamäki, R. L. (2014). Dynamic family system trajectories from pregnancy to child's first year. *Journal of Marriage and Family*, 76, 796–807.
- Lindenberger, U. & Ghisletta, P. (2009). Cognitive and sensory declines in old age: Gauging the evidence for a common cause. *Psychology and Aging*, 24, 1–16.
- Lindenberger, U. & Reischies, E. M. (1999). Limits and potentials of intellectual functioning in old age. Teoksessa P. B. Baltes & K. U. Mayer (toim.), *The Berlin Aging Study: Aging from 70 to 100* (s. 329–359). Cambridge: Cambridge University Press.
- Linnavuori, H. (2020). Lasten ja nuorten aikuisten kokemuksia vuoroasumisesta: Tarkastelussa koti, perhe ja perheen ihmissuhteet. Teoksessa T. Valkendorff & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perheet ja läheissuhteet: Nuorten elinolut -vuosikirja 2020* (s. 87–106). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

- Lipton, R., Diener, H.-C., Robbins, M., Gares, S. & Patel, K. (2017). Caffeine in the management of patients with headache. *The Journal of Headache and Pain*, 18, 107–118.
- Livingstone, S. & Smith, P. K. (2014). Annual research review: Harms experienced by child users of online and mobile technologies: The nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(6). doi:10.1111/jcpp.12197
- Locke, J. (1977). *The Locke reader: Selections from the works of John Locke* (koonnut J. W. Yolton). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lockl, K. & Schneider, W. (2006). Precursors of metamemory in young children: The role of theory of mind and metacognitive vocabulary. *Metacognition and Learning*, 1(1), 15–31.
- Lockl, K. & Schneider, W. (2007). Knowledge about the mind: Links between theory of mind and later metamemory. *Child Development*, 78(1), 148–167.
- Lohvansuu, K. (2015). *Brain responses to speech sounds in infants and children with and without familial risk for dyslexia*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 540. Jyväskylän yliopisto.
- Lohvansuu, K., Torppa, M., Ahonen, T., Eklund, K., Hämäläinen, J. A., Leppänen, P. H. & Lyytinen, H. (2021). Unveiling the mysteries of dyslexia: Lessons learned from the prospective Jyväskylä longitudinal study of dyslexia. *Brain Sciences*, 11(4), 427.
- Lombardi, E., Valle, A., Bianco, F., Castelli, I., Massaro, D. & Marchetti, A. (2022). Supporting mentalizing in primary school children: The effects of thoughts in mind project for children (TiM-C) on metacognition, emotion regulation and theory of mind. *Cognition and Emotion*, 36(5), 975–986.
- Longcamp, M., Boucard, C., Gilhodes, J. C., Anton, J. L., Roth, M., Nazarian, B. & Velay, J. L. (2008). Learning through hand- or typewriting influences visual recognition of new graphic shapes: Behavioral and functional imaging evidence. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 20(5), 802–815.
- LOS. (1991). *Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus*. Viitattu 31.8.2021 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan>
- Louhivuori, J., Siljander, E., Luoma, M.-L. & Johnson, J. K. (2012). Seniorikuorolaulajien sosioekonominen tausta, koettu hyvinvointi ja terveys. *Yhteiskuntapolitiikka*, 77, 446–453.
- Loukola, L. (1919). *Lasten harrastuksista eri oppiaineihin*. Tampereen kansakouluissa tehtyjen tutkimusten perusteella. Kasvatusopillisia tutkielmia 9. Helsinki: Otava.
- Lovis-Schmidt, A., Schilling, J., Pudschun, C. & Rindermann, H. (2022). Adverse childhood experiences and physical diseases in adulthood: A summary of meta-analyses. *Traumatology*. <https://doi.org/10.1037/trm0000412>
- Luningham, J. M., Hendriks, A. M., Krapohl, E., Fung Ip, H., van Beijsterveldt, C. E.M., Lundström, S. ... Lubke, G. H. (2020). Harmonizing behavioral outcomes across studies, raters, and countries: Application to the genetic analysis of aggression in the ACTION Consortium. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, DOI: 10.1111/jcpp.13188

- Lupien, S. J., McEwen, B. S., Gunnar, M. R. & Heim, C. (2009). Effects of stress throughout the lifespan on the brain, behaviour and cognition. *Nature Reviews Neuroscience*, 10(6), 434–445.
- Lustig, C., Shah, P., Seidler, R. & Reuter-Lorenz, P. A. (2009). Aging, training, and the brain: A review and future directions. *Neuropsychological Review*, 19, 504–522.
- Luyckx, K., Duriez, B., Klimstra, T. A. & De Witte, H. (2010). Identity statuses in young adult employees: Prospective relations with work engagement and burnout. *Journal of Vocational Behavior*, 77(3), 339–349.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B. & Beyers, W. (2006). Unpacking commitment and exploration: Preliminary validation of an integrative model of late adolescent identity formation. *Journal of Adolescence*, 29(3), 361–378.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58–82.
- Luyckx, K., Teppers, E., Klimstra, T. A. & Rassart, J. (2014). Identity processes and personality traits and types in adolescence: Directionality of effects and developmental trajectories. *Developmental Psychology*, 50(8), 2144–2153.
- Lyra, M. C. D. P. & Valsiner, J. (toim.). (1998). *Child development within culturally structured environments. Vol. 4. Construction of psychological processes in interpersonal communication*. Stamford, CT: Ablex.
- Lyyra, T.-M. (2006). *Predictors of mortality in old age. Contribution of self-rated health, physical functions, life satisfaction and social support on survival*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health, 119.
- Lyyra, T.-M. & Heikkinen, R.-L. (2006). Perceived social support and mortality in older people. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 61, S147–S152.
- Lyyra, T.-M. & Lyyra, A.-L. (2006). Harrastustoiminnot 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P.-L. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004* (s. 119–132). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 83. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Lyyra, T.-M., Lyyra, A.-L., Lumme-Sandt, K., Tiikkainen, P. & Heikkinen, R.-L. (2010). Social relations in older adults: Secular trends and longitudinal changes over a 16-year follow-up. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 51, e133–138.

- Lyyra, T.-M., Lyyra, A.-L. & Tiikkainen, P. (2006). Sosiaaliset suhteet ja niiden toimivuus 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P.-L. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempia toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohortti-vertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1966 ja 2004* (s. 101–118). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 83. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Lyyra, T.-M., Lyyra, A.-L., Tiikkainen, P. & Heikkinen, R.-L. (2008). Muutokset iäkkäiden ihmisten sosiaalisissa suhteissa: 16 vuoden pitkittäistutkimus. *Gerontologia*, 22, 2–11.
- Lyytinen, H. & Lyytinen, P. (2006). Lukivaikeus ja sitä ennalta ehkäisevät toimet. Teoksessa M. Takala & E. Kontu (toim.), *Luki-vaikeudesta luki-taitoon* (s. 87–106). Helsinki: Yliopistopaino.
- Lyytinen, H., Ahonen, T., Eklund, K., Guttorm, T. K., Laakso, M.-L., Leiwo, M. ... Viholainen, H. (2004). Early development of children at familial risk for dyslexia – Follow-up from birth to school age. *Dyslexia: An International Journal of Research and Practice*, 10, 146–178.
- Lyytinen, H., Ahonen, T., Leiwo, M. & Lyytinen, P. (2011). Suomalaislasten lukivaikeuden pitkittäistutkimus syntymästä kouluikään. *Psykologia*, 46(2–3), 86–91.
- Lyytinen, H., Erskine, J., Ahonen, T., Aro, M., Eklund, K., Guttorm, T. ... Viholainen, H. (2008). Early identification and prevention of dyslexia. Teoksessa F. Manis, G. Reid & I. Sigel (toim.), *Handbook of dyslexia* (s. 121–146). Lontoo: Sage.
- Lyytinen, H., Erskine, J., Tolvanen, A., Torppa, M., Poikkeus, A. M. & Lyytinen, P. (2006). Trajectories of reading development: A follow-up from birth to school age of children with and without risk for dyslexia. *Merrill-Palmer Quarterly*, 52(3), 514–546.
- Lyytinen, H., Leppänen, P. H. T. & Guttorm, T. K. (2003). Näkymiä suomalaislasten lukivaikeuksiin, *Psykologia*, 4, 230–249.
- Lyytinen, P. (1978). *The acquisition of Finnish morphology in early childhood*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 37.
- Lyytinen, P. (1999). *Varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksen arviointimenetelmä*. Jyväskylän yliopiston Lapsitutkimuskeskus ja Niilo Mäki Instituutti. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Lyytinen, P. (2014). Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 51–71). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lyytinen, P. & Lautamo, T. (2014). Leikki. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 226–246). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lyytinen, P. & Lyytinen, H. (2004). Growth and predictive relations of vocabulary and inflectional morphology in children with and without familial risk for dyslexia. *Applied Psycholinguistics*, 25, 397–411.

- Lyytinen, P., Ahonen, T., Eklund, K. & Lyytinen, H. (2000). *Ääntelyn ja motoriikan kehityksen seurantamenetelmä*. Jyväskylän yliopiston Lapsitutkimuskeskus ja Niilo Mäki Instituutti. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Lyytinen, P., Eklund, K. & Lyytinen, H. (2005). Language development and literacy skills in late-talking toddlers with and without familial risk for dyslexia. *Annals of Dyslexia*, 55, 166–192.
- Lyytinen, P., Laakso, M.-L. & Poikkeus, A.-M. (1998). Parental contribution to child's early language and interest in books. *European Journal of Psychology and Education*, 13, 297–308.
- Lyytinen, P., Poikkeus, A.-M., Laakso, M.-L., Eklund, K. & Lyytinen, H. (2001). Language development and symbolic play in children with and without familial risk for dyslexia. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 44, 873–885.
- Lähtenmäki, M. (2021). *Keneen tukeutua isäksi tultua? Pitkittäistutkimus isien ensisijaisista tuen lähteistä ja vertaistuen tarpeesta lapsen ensimmäisinä ikävuosina*. Väitöskirja. Turun yliopisto. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, osa 557, Humaniora.
- Lönnqvist, B. (1998). Tutkimuksen moraali ei ole järjen avulla ratkaistava asia. *Tiedonjyvä*, 33, 25.
- Löppönen, P., Mäkelä, P. H. & Paunio, K. (toim.). (1991). *Tiede ja etiikka*. Porvoo–Helsinki–Juva: WSOY.
- Lövdén, M., Ghisletta, P. & Lindenberger, U. (2005). Social participation attenuates decline in perceptual speed in old and very old age. *Psychology and Aging*, 20, 423–434.
- Lövdén, M., Schmiedek, F., Kennedy, K. M., Rodrigue, K. M., Lindenberger, U. & Raz, N. (2013). Does variability in cognitive performance correlate with frontal volumen? *Neuroimage*, 64, 209–215.
- Mabbott, D. J., Noseworthy, M., Bouffet, E., Laughlin, S. & Rockel, C. (2006). White matter growth as a mechanism of cognitive development in children. *NeuroImage*, 33(3), 936–946.
- Maddox, G. (1963). Activity and morale: A longitudinal study of selected elderly subjects. *Social Forces*, 42, 195–204.
- Mages, W. K. (2018). Does theatre-in-education promote early childhood development?: The effect of drama on language, perspective-taking, and imagination. *Early Childhood Research Quarterly*, 45, 224–237.
- Magill, R. & Anderson, D. (2014). *Motor learning and control*. Singapore: McGraw Hill.
- Magnusson, D. & Stattin, H. (1998). Person-context interaction theories. Teoksessa R. Lerner (toim.) & W. Damon (sarjan toim.), *Handbook of child psychology: Vol 1. Theoretical models of human development* (s. 685–740). New York: Wiley.
- Mah, V. K. & Ford-Jones, E. L. (2012). Spotlight on middle childhood: Rejuvenating the 'forgotten years'. *Paediatrics & Child Health*, 17(2), 81–83.
- Mahoney, J. L., Larson, R. W. & Eccles, J. S. (2005). *Organized activities as contexts of development*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Maiden, R. J., Peterson, S. A., Caya, M. & Hayslip, B. Jr. (2003). Personality changes in the old-old: A longitudinal study. *Journal of Adult Development*, 10, 31–39.
- Makkonen, T., Ruoppila, I., Rönkä, T., Timonen, S., Valvanne, L. & Österlund, K. (1981). *Operaatio Perhe – Isä ja synnytyks. Tutkimus perhesynnytyksestä, vierihoidosta ja esikoisperheestä*. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu, Lapsiraportti A 34. Helsinki.
- Maldonado, E. & DeWitte, K. (2021). The effect of school closures on standardized student test outcomes. *British Educational Research Journal*, 48, 49–94.
- Malinen, K. & Kekkonen, M. (2021). Yhteisvanhemmuus, lähiverkostot ja palvelut poikkeusaikana. Esitelmä Haukkalan säätiön asiantuntijaseminaarissa Jyväskylässä 16.9.2021.
- Malmberg, R. (1913). Barnens intresse för skolämnen. *Tidskrift för Folkskolan*, 179–185, 231–235, 250–252.
- Malmberg, R. (1922). Lasten harrastuksia koskevista tutkimuksista. *Kasvatus ja koulu*, 8, 184–190.
- Mammarella, N., Fairfield, B. & Cornoldi, C. (2007). Does music enhance cognitive performance in healthy older adults? The Vivaldi effect. *Aging Clinical and Experimental Research*, 19, 394–399.
- Mannerström, R. (2019). *Uncertain future plans – Personal identity among Finnish youth and its links with well-being, digital engagement and socio-economic circumstances*. JYU Dissertations 68. University of Jyväskylä.
- Mannerström, R., Hietajärvi, L., Muotka, J. & Salmela-Aro, K. (2018). Identity profiles and digital engagement among Finnish high school students. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12(1), artikkeli 2. <https://doi.org/10.5817/CP2018-1-2>
- Manninen, S., Tuominen, L., Dunbar, R. I., Karjalainen, T., Hirvonen, J., Arponen, E. ... Nummenmaa, L. (2017). Social laughter triggers endogenous opioid release in humans. *Journal of Neuroscience*, 37(25), 6125–6131.
- Manovich, L. (2009). The practice of everyday (media) life: From mass consumption to mass cultural production? *Critical Inquiry*, 35(2), 319–331.
- Marceau, K., Ram, N., Houts, R. M., Grimm, K. J. & Susman, E. J. (2011). Individual differences in boys' and girls' timing and tempo of puberty: Modeling development with nonlinear growth models. *Developmental Psychology*, 47(5), 1389–1409.
- March, S. & Fleer, M. (2017). The role of imagination and anticipation in children's emotional development. Teoksessa M. Fleer, F. G. Rey & N. Veresov (toim.), *Perezhivanie, emotions and subjectivity* (s. 105–127). Singapore: Springer.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551–558.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. Teoksessa J. Adelson (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (s. 159–187). New York: Wiley.

- Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. Teoksessa J. Marcia (toim.), *Ego identity* (s. 3–21). New York: Springer.
- Maree, J. G. (2021). The psychosocial development theory of Erik Erikson: Critical overview. *Early Child Development and Care*, 191(7–8), 1107–1121.
- Marini, M. (1984). Age and sequencing norms in the transition to adulthood. *Social Forces*, 63, 229–244.
- Marion, D., Laursen, B., Kiuru, N., Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. (2014). Maternal affection moderates friend influence on schoolwork engagement. *Developmental Psychology*, 50, 766–771.
- Marks, P. E. L., Cillessen, A. H. N. & Crick, N. R. (2012). Popularity contagion among adolescents. *Social Development*, 21(3), 501–521.
- Marsh, H. W. & Craven, R. G. (2006). Reciprocal effects of self-concept and performance from a multidimensional perspective: Beyond seductive pleasure and unidimensional perspectives. *Perspectives on Psychological Science*, 1(2), 133–163.
- Marsh, H. W., Trautwein, U., Ludtke, O., Baumert, J. & Köller, O. (2007). The big-fish-little-pond effect: Persistent negative effects of selective high schools on self-concept after graduation. *American Educational Research Journal*, 44, 631–669.
- Marshall, W. A. & Tanner, J. M. (1969). Variations in the pattern of pubertal changes in girls. *Archives of Disease in Childhood*, 44(235), 291–303.
- Marshall, W. A. & Tanner, J. M. (1970). Variations in the pattern of pubertal changes in boys. *Archives of Disease in Childhood*, 45(239), 13–23.
- Martelin, T., Sihvonen, A.-P. & Koskinen, T. (2013). Elinaika ja kuolemansyyt. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 36–49). Helsinki: Duodecim.
- Martin, E. (1997). The symbolic graphic lifeline: Integrating the past and present through graphic imagery. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 14, 261–267.
- Martin, M. J., Conger, R. D., Schofield, T. J., Dogan, S. J., Widaman, K. F., Donnellan, M. B. & Neppl, T. K. (2010). Evaluation of the interactionist model of socioeconomic status and problem behavior: A developmental cascade across generations. *Development and Psychopathology*, 22(3), 695–713.
- Marttinen, E. (2017). *Deciding on the direction of career and life: Personal goals, identity development, and well-being during the transition to adulthood*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 584.
- Marttinen, E., Dietrich, J. & Salmela-Aro, K. (2016). Dark shadows of rumination: Finnish young adults' identity profiles, personal goals and concerns. *Journal of Adolescence*, 47, 185–196.
- Masarik, A. S. & Conger, R. D. (2017). Stress and child development: A review of the Family Stress Model. *Current Opinion in Psychology*, 13, 85–90.

- Masten, A. & Barnes, A. J. (2018). Resilience in children: Developmental perspectives. *Children*, 5(7), artikkeli 98. <https://doi.org/10.3390/children5070098>
- Mattinen, A., Räsänen, P., Hannula, M. M. & Lehtinen, E. (2008). Varhaisten matemaattisten oppimisvalmiuksien kehittämisohjelma päiväkodeille. *NMI-Bulletin, oppimisvaikeuksien erityislehti*, 18(4), 40–53.
- Mauno, S., Huhtala, M. & Kinnunen, U. (2017). Työn laadulliset kuormitustekijät. Teoksessa A. Mäkikangas, S. Mauno & T. Feldt (toim.), *Tykkää työstä: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 73–99). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mauno, S., Minkkinen, J. & Auvinen, E. (2019). Nakertaako työn intensiivisyys työssä suoriutumista ja työn merkityksellisyyttä? Vertaileva tutkimus eri ammattialoilla. *Hallinnon tutkimus*, 38(4), 271–289.
- Maurer, U., Brem, S., Bucher, K. & Brandeis, D. (2005). Emerging neurophysiological specialization for letter strings. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 17(10), 1532–1552.
- Mazzocco, M. M. M. & Räsänen, P. (2013). Contributions of longitudinal studies to evolving definitions and knowledge of developmental dyscalculia. *Trends in Neuroscience and Education*, 2, 65–73.
- McAdams, D. P. (1995). What do we know when we know a person? *Journal of Personality*, 63, 365–396.
- McAdams, D. P. (2001). Generativity in midlife. Teoksessa E. E. Lachman (toim.), *Handbook of midlife development* (s. 395–443). New York: Wiley.
- McAdams, D. P. (2015a). Three lines of personality development: A conceptual itinerary. *European Psychologist*, 20, 252–264.
- McAdams, D. P. (2015b). *The art and science of personality development*. New York: Guilford Press.
- McAdams, D. P. & Adler, J. M. (2006). How does personality develop? Teoksessa D. K. Mroczek & T. D. Little (toim.), *Handbook of personality development* (s. 469–492). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- McAdams, D. P. & Olson, B. D. (2010). Personality development: Continuity and change over the life course. *Annual Review of Psychology*, 61, 517–542.
- McAdams, D. P. & Pals, J. L. (2006). A new Big Five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61, 204–217.
- McArdle, P. (2008). Alcohol abuse in adolescents. *Archives of Disease in Childhood*, 93, 524–7.
- McCarthy, K., Harris, M. J. & Bernieri, F. (1990). Growing up and growing apart: A developmental meta-analysis of twin studies. *Psychological Bulletin*, 107, 226–236.
- McClearn, G. E., Johansson, B., Berg, S., Pedersen, N. L., Ahern, F., Petril, A. & Plomin, R. (1997). Substantial genetic influence on cognitive abilities in twins 80 or more years old. *Science*, 276, 1560–1563.

- McCrae, R. R. (2002). The maturation of personality psychology: Adult personality development and psychological well-being. *Journal of Research in Personality, 36*, 307–317.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1990). *Personality in adulthood*. New York: Guilford Press.
- McEwen, B. S. & Morrison, H. H. (2013). The brain on stress: Vulnerability and plasticity of the prefrontal cortex over the life course. *Neuron, 79*, 16–29.
- McEwen, B. S., Bowles, N. P., Gray, J. D., Hill, M. N., Hunter, R. G., Karatsoreos, I. N. & Nasca, C. (2015). Mechanisms of stress in the brain. *Nature Neuroscience, 18*(10), 1353–1363.
- McLaughlin, K. A., Weissman, D. & Bitrán, D. (2019). Childhood adversity and neural development: A systematic review. *Annual Review of Developmental Psychology, 1*, 277–312. doi: 10.1146/annurev-devpsych-121318-084950
- McLaughlin, S., Connell, J., Heeringa, C., Li, G. & Roberts, J. (2010). Successful aging in the United States: Prevalence estimates from a national sample of older adults. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Science and Social Sciences, 65B*, 216–226.
- McLean, J., Woodhouse, A., Goldie, I., Cyhlarova, F. & Williamson, T. (2011). *An evidence review of the impact of participatory arts on older people*. Edinburgh: Mental Health Foundation.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L. & Cook, J. M. (2001). Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual Review of Sociology, 27*, 415–444.
- Meeus, W. (2011). The study of adolescent identity formation 2000–2010: A review of longitudinal research. *Journal of Research on Adolescence, 21*(1), 75–94.
- Meeus, W., Iedema, J., Helsen, M. & Vollebergh, W. (1999). Patterns of adolescent identity development: Review of literature and longitudinal analysis. *Developmental Review, 19*, 419–461.
- Meeus, W., Van de Schoot, R., Keijsers, L., Schwartz, S. J. & Branje, S. (2010). On the progression and stability of adolescent identity formation: A five-wave longitudinal study in early-to-middle and middle-to-late adolescence. *Child Development, 81*(5), 1565–1581.
- Mendle, J. (2014). Beyond pubertal timing: New directions for studying individual differences in development. *Current Directions in Psychological Science, 23*(3), 215–219.
- Mendle, J., Harden, K. P., Brooks-Gunn, J. & Graber, J. A. (2010). Development's tortoise and hare: Pubertal timing, pubertal tempo, and depressive symptoms in boys and girls. *Developmental Psychology, 46*(5), 1341–1353.
- Mendle, J., Turkheimer, E. & Emery, R. E. (2007). Detrimental psychological outcomes associated with early pubertal timing in adolescent girls. *Developmental Review, 27*(2), 151–171.
- Mental Health Foundation. (2018). *Children and young people*. <https://www.mentalhealth.org.uk/a-to-z/c/children-and-young-people>

- Merrell, K. W. (2008). Understanding internalizing problems: Depression and anxiety in children and adolescents. Teoksessa K. W. Merrell (toim.), *Helping students overcome depression and anxiety, second edition: A practical guide* (s. 1–18). New York: Guilford Press.
- Merton, R. K. (1982). *Social research and practicing professions*. Cambridge: Abt Books.
- METELI. (1974). *Työolot, terveys ja liikuntakäyttäytyminen metallitehtaissa. Kartoittavan kyselyn aineisto ja toteuttaminen*. Studies in Sport, Physical Education and Health, 6. Jyväskylän yliopisto.
- METELI. (1975a). *Työolot metallitehtaissa: Työn luonteen ja työympäristöjen piirteitä kolmessa konepajateollisuuden tehtaassa*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, 3. Jyväskylän yliopisto.
- METELI. (1975b). *Terveytystutkimus: Otanta, menetelmät ja toteuttaminen*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, 9. Jyväskylä: Gummerus.
- Metsämuuronen, J. (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä* (4. painos). Helsinki: International Methelp.
- Metsäpelto, R.-L. (2003). *Individual differences in parenting: The five-factor model of personality as an explanatory framework*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 227.
- Metsäpelto, R.-L. & Feldt, T. (2009). Persoonallisuuden käsite psykologiassa. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 13–29). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Metsäpelto, R.-L. & Rantanen, J. (2009). Persoonallisuuden piirteet ihmisten samanlaisuuden ja erilaisuuden kuvaajina. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 71–90). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Metsäpelto, R.-L. & Pulkkinen, L. (2012). Socioemotional behavior and school achievement in relation to extracurricular activity participation in middle childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 56, 167–182.
- Midgley, N., Sprecher, E. A. & Slead, M. (2021). Mentalization-based interventions for children aged 6–12 and their carers: A narrative systematic review. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 20(2), 169–189.
- Mikkola, T. M., Polku, H., Portegijs, E., Rantakokko, M., Tsai, L., Rantanen, T. & Viljanen, A. (2015). Self-reported hearing is associated with time spent out-of-home and withdrawal from leisure activities in older community-dwelling adults. *Aging Clinical and Experimental Research*, 28, 297–302.
- Mikkonen, K., Veikkola, H.-R., Sorkkila, M. & Aunola, K. (2022). Parenting styles of Finnish parents and their associations with parental burnout. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03223-7>
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H. & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse & Neglect*, 80, 134–145.

- Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25, 6–10.
- Miles, C. & Miles, W. M. (1932). The correlation of intelligence scores and chronological age from early to late maturity. *American Journal of Psychology*, 44, 44–78.
- Miles, W. M. (1933). Age and human ability. *Psychological Review*, 40, 99–123.
- Miles, W. M. (1939). Psychological aspects of ageing. Teoksessa E. V. Cowdry (toim.), *Problems of ageing* (s. 535–571). Baltimore, MD: Williams & Wilkins.
- Miles, W. R. (1967). Walter M. Miles. Teoksessa E. G. Boring & G. Lindzey (toim.), *A history of psychology in autobiography* (vol. V, s. 223–252). New York: Appleton Century Crofts.
- Miller, P. H. (2016). *Theories of developmental psychology* (6. painos). New York: Macmillan.
- Miller, S. A. (2009). Children's understanding of second-order mental states. *Psychological Bulletin*, 135(5), 749.
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56, 289–302.
- Mirsky, A. F., Anthony, B. J., Duncan, C. C., Ahearn, M. B. & Kellam, S. G. (1991). Analysis of the elements of attention: A neuropsychological approach. *Neuropsychological Review*, 2, 109–145.
- Mitchell, K. (2018). *How the wiring of our brains shapes who we are*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Miyake, A., Friedman, N. P., Emerson, M. J., Witzki, A. H., Howerter, A. & Wager, T. D. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex "frontal lobe" tasks: A latent variable analysis. *Cognitive Psychology*, 41(1), 49–100.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701.
- Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H. ... Caspi, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the national Academy of Sciences*, 108(7), 2693–2698.
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Belsky, J. & Silva, P. A. (1992). Childhood experience and the onset of menarche: A test of a sociobiological model. *Child Development*, 63, 47–58.
- Moisio, P., Teivaanmäki, S. & Klenberg, L. (2022). Leikitään ja keskitytään: Tukea itsesäätelyyn. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin*, 32(2), 59–66.
- Molenberghs, P., Johnson, H., Henry, J. D. & Mattingley, J. B. (2016). Understanding the minds of others: A neuroimaging meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 65, 276–291.
- Mollenkopf, H., Kaspar, R., Marcellini, F., Ruoppila, I., Széman, Z., Tacke, M. & Wahl, H.-W. (2004). Quality of life in urban and rural areas of five European countries: Similarities and differences. *Hallym International Journal of Aging*, 6(1), 1–36.

- Mollenkopf, H., Marcellini, F., Ruoppila, I., Baas, S., Ciarrocchi, S., Hirsiaho, N. ... Principi, A. (2003). *The MOBILATE follow-up study 1995–2000. Enhancing outdoor mobility in later life: Personal coping, environmental resources and technical support*. DZFA Research Report No. 14. Heidelberg: German Centre for Research on Ageing (DZFA).
- Mollenkopf, H., Marcellini, F., Ruoppila, I., Széman, Z. & Tacken, M. (toim.). (2005). *Enhancing mobility in later life. Personal coping, environmental resources and technical support. The out-of-home mobility of older adults in urban and rural regions of five European countries*. Amsterdam: IOS Press.
- Mollenkopf, H., Marcellini, F., Ruoppila, I. & Tacken, M. (toim.). (2004). *Ageing and outdoor mobility: A European study*. Amsterdam: IOS Press.
- Monimuotoiset perheet. (2022). *Monimuotoiset perheet koulussa. Opas opetusalan ja opiskelu-huollon ammattilaisille*. Helsinki: Monimuotoiset perheet -verkosto. www.monimuotoiset perheet.fi
- Moore, S. E., Norman, R. E., Suetani, S., Thomas, H. J., Sly, P. D. & Scott, J. G. (2017). Consequences of bullying victimization in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *World Journal of Psychiatry*, 7, 60–76.
- Moos, R. H. (toim.). (1976). *Human adaptation. Coping with life crises*. Lexington, MA: Heath.
- Moreno, J. L. (1934). *Who shall survive? A new approach to the problem of human interrelations*. Washington, DC: Nervous and Mental Disease Publishing.
- Morgan, E. M. (2013). Contemporary issues in sexual orientation and identity development in emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 1(1), 52–66.
- Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S. & Houlberg, B. J. (2017). The impact of parenting on emotion regulation during childhood and adolescence. *Child Development Perspectives*, 11(4), 233–238.
- Morris, D. H., Jones, M. E., Schoemaker, M. J., Ashworth, A. & Swerdlow, A. J. (2011). Familial concordance for age at menarche: Analyses from the Breakthrough Generations Study. *Paediatric and Perinatal Epidemiology*, 25, 306–311.
- Morris, W. & Reilly, N. (1987). Toward the self-regulation of mood: Theory and research. *Motivation and Emotion*, 11, 215–249.
- Morrison, F. J. (2009). Parenting and academic development. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55, 361–372.
- Morrow, V. & Richards, M. (1996). The ethics of social research with children: An overview. *Children and Society*, 10, 90–105.
- Motti-Stefanidi, F. (2018). Who among immigrant youth do well and why? Public policy implications of research into immigrant youth adaptation. Teoksessa M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder & B. Heys (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe* (vol. 7, s. 120–131). Bryssel: The Alliance for Childhood European Network Group. Avoin tietö: allianceforchildhood.eu/publications

- Motti-Stefanidi, F. (2019). Resilience among immigrant youths: Who adapts well, and why? *Current Directions in Psychological Science*, 28(5), 510–517.
- Muhonen, H., Pakarinen, E. & Lerkkanen, M.-K. (2022). Professional vision of Grade 1 teachers experiencing different levels of work-related stress. *Teaching and Teacher Education*, 110, 103585.
- Muhonen, H., Rasku-Puttonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A. M. & Lerkkanen, M.-K. (2016). Scaffolding through dialogic teaching in early school classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 55, 143–154.
- Muhonen, H., Vasalampi, K., Poikkeus, A. M., Rausku-Puttonen, H. & Lerkkanen, M.-K. (2016). Lämmin opettaja-oppilassuhde edistää kouluun sitoutumista. *Kasvatus: Suomen Kasvatustieteellinen Aikakauskirja*, 47(2).
- Mumford, M. D. & Gustafson, S. B. (1988). Creativity syndrome: Integration, application and innovation. *Psychological Bulletin*, 103, 27–43.
- Munakata, Y. & Pfaffly, J. (2004). Hebbian learning and development. *Developmental Science*, 7(2), 141–148.
- Mund, M., Freuding, M., Möbius, K., Horn, N. & Neyer, F. (2019). The stability and change of loneliness across the life span: A meta-analysis of longitudinal studies. *Personality and Social Psychology Review*, 24(1). <https://doi.org/10.1177/1088868319850738>
- Munnichs, J. M. A. (1966). A short history of psychogerontology. *Human Development*, 9, 230–245.
- Munter, H. (1996). Tutkijan ja tutkittavan yhteistyö: Tutkimuksen avoimuus eettisenä kysymyksenä. Teoksessa A. Palmroth & I. Nurmi (toim.), *Alltiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä* (s. 69–80). Julkaisuja 38. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta.
- Munukka, M., Koivunen, K., von Bonsdorff, M. ym. (2021). Birth cohort differences in cognitive performance in 75- and 80-year-olds: A comparison of two cohort over 28 years. *Aging Clinical and Experimental Research*, 33, 57–65.
- Murtonen, M. & Lehtinen, E. (2020). Adult learners and theories of learning. Teoksessa E. K. Kallio (toim.), *Development of adult thinking: Interdisciplinary perspectives on cognitive development and adult learning* (s. 97–122). Lontoo: Routledge.
- Mussen, P. H. & Distler, L. (1959). Masculinity, identification and father-son relationships. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 350–356.
- Mustanski, B. S., Viken, R. J., Kaprio, J., Pulkkinen, L. & Rose, R. J. (2004). Genetic and environmental influences on pubertal development: Longitudinal data from Finnish twins at ages 11 and 14. *Developmental Psychology*, 40(6), 1188.
- Mustonen, A. (1997). *Media violence and its audience*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 135.
- Mustonen, A. (2001). *Mediapysykologia*. Helsinki: WSOY.

- Myrskylä, P. (2012). *Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?* EVA-analyysi, no 19, 1.2.2012.
- Mäkelä, J. (2005). Kosketuksen merkitys lapsen kehityksessä. *Suomen Lääkärilehti*, 60, 1543–1549.
- Mäkelä, K. (2007). Lääketieteen etiikka ja yhteiskuntatutkimuksen ennakkosäätely. *Tieteessä tapahtuu*, 1, 21–27.
- Mäkikangas, A. & Hakanen, J. (2017). Työstä hyvinvointia, mutta millaista? Työhyvinvoinnin monet kuvaajat. Teoksessa A. Mäkikangas, S. Mauno & T. Feldt (toim.), *Tykkää työstä: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (luku 4). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mäkikangas, A., Mauno, S. & Feldt, T. (toim.). (2017). *Tykkää työstä: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mäkikangas, A., Tolvanen, A., Aunola, K., Feldt, T., Mauno, S. & Kinnunen, U. (2018). Multilevel latent profile analysis with covariates: Identifying job characteristics profiles in hierarchical data as an example. *Organizational Research Methods*, 21(4), 931–954.
- Männikkö, K. (2001). *Adult attachment styles: A person-oriented approach*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 185. University of Jyväskylä.
- Männikkö, K. & Pulkkinen, L. (2001). Parenting and personality styles. A long-term longitudinal approach. Teoksessa J. R. M. Gerris (toim.), *Dynamics of parenting* (s. 179–195). Leuven, Belgia: Garant-Uitgevers.
- Mänty, M., Pedersen, A. N., Rantanen, T., Schroll, M., Mendes de Leon, C. F., Ekmann, A. ... Avlund, K. (2012). Mobility-related fatigue, walking speed, and muscle strength in older people. *Journals of Gerontology. Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 67A, 523–529.
- Mänty, M., Rantanen, T., Era, P. & Avlund, K. (2014). Fatigue and depressive symptoms in older people. *Journal of Applied Gerontology*, 33, 505–514.
- Määttä, S. (2018). Ajattelu- ja toimintatavat opintomenestyksen selittäjinä. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.), *Motivaatio ja oppiminen* (s. 47–64). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Määttä, S., Nurmi, J.-E. & Majava, E.-M. (2002). Young adults' achievements and attributional strategies in the transition from school to work: Antecedents and consequences. *European Journal of Personality*, 16, 295–311.
- Neittaanmäki, P., Lehto, M. & Savonen, M. (2021). *Yhteiskunnan digimurros*. Jyväskylän yliopiston IT-tiedekunta.
- Nesi, J. & Prinstein, M. J. (2015). Using social media for social comparison and feedback-seeking: Gender and popularity moderate associations with depressive symptoms. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(8), 1427–1438.
- Nesi, J., Choukas-Bradley, S. & Prinstein, M. J. (2018a). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1 – A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 21(3), 267–294.

- Nesi, J., Choukas-Bradley, S. & Prinstein, M. J. (2018b). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 2 – Application to peer group processes and future directions for research. *Clinical Child Family Psychology Review*, 21(3), 295–319.
- Nesselroade, J. R. & Reese, H. W. (toim.). (1973). *Life-span developmental psychology: Methodological issues*. New York: Academic Press.
- Neugarten, B. L. (1964). *Personality in middle and late life: Empirical studies*. New York: Atherton.
- Neugarten, B. L. (1969). Continuities and discontinuities of psychological issues into adult life. *Human Development*, 12, 121–130.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. & Tobin, S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16, 134–143.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. & Tobin, S. S. (1968). Personality and patterns of aging. Teoksessa B. L. Neugarten (toim.), *Middle age and aging* (s. 173–177). Chicago: University of Chicago Press.
- Neugarten, B. L., Moore, J. W. & Lowe, J. C. (1965). Age norms, age constraints, and adult socialization. *The American Journal of Sociology*, 70, 710–717.
- Newcomb, A. F. & Bukowski, W. M. (1983). Social impact and social preference as determinants of children's peer group status. *Developmental Psychology*, 19, 856–867.
- Newman, B. M. & Newman, P. R. (1984). *Development through life: A psychosocial approach*. Homewood, IL: Dorsey Press.
- Ngandu, T., Lehtisalo, J., Salomon, A., Levälähti, E., Ahtiluoto, S., Antikainen, R. ... Kivipelto, M. (2015). A 2-year multidomain intervention of diet, exercise, cognitive training, and vascular risk monitoring versus control to prevent cognitive decline in at-risk elderly people (FINGER): A randomized controlled trial. *Lancet*, 385, 2255–2263.
- Nguyen, T., Ansari, A., Pianta, R. C., Whittaker, J. V., Vitiello, V. E. & Ruzek, E. (2020). The classroom relational environment and children's early development in preschool. *Social Development*, 29(4), 1071–1091.
- Nguyen, T., Lee, E., Daly, R., Wu, T.-C., Tang, Y., Tu, X. ... Palmer, B. W. (2020). Predictors of loneliness by age decade: A study of psychological and environmental factors in 2 843 community-dwelling Americans aged 20–69 years. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 81. 10.4088/JCP.20m13378
- Nicolopoulou, A. (2005). Play and narrative in the process of development: Commonalities, differences, and interrelations. *Cognitive Development*, 20, 495–502.
- Niemelä, P. & Heino, L. (1980). *Äitiyden hyväksyminen ja synnytys. Naisen elämän käännekohtat 1*. Psykologian tutkimuksia 38. Turun yliopisto.
- Niemelä, P. & Lehto, R. (1993). The significance of the 50th birthday for women's individuation. Teoksessa N. D. Davis, E. Cole & E. D. Rothblum (toim.), *Faces of women and aging* (s. 117–127). New York: The Haworth Press.

- Niemelä, S. (2016). Päihteet ja päihdehäiriöt sekä muut riippuvuudet. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 310–317). Helsinki: Duodecim.
- Niemeläinen, T. (2013). *Ennustaako kulttuurin ja taiteen harrastaminen pitkäikäisyyttä?* Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.
- Niemi, I. & Pääkkönen, H. (1989). *Ajankäytön muutokset 1980-luvulla*. Tutkimuksia 153. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nigg, J. T. (2017). Annual research review: On the relations among self-regulation, self-control, executive functioning, effortful control, cognitive control, impulsivity, risk-taking, and inhibition for developmental psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58(4), 361–383.
- Niina, A., Eyre, O., Wootton, R., Stergiakouli, E., Thapar, A. & Riglin, L. (2022). Exploring ADHD symptoms and associated impairment across development. *Journal of Attention Disorders*, 26(6), 822–830.
- Niiranen, V. & Tarkela, P. (1998). *Tekijänoikeuden tietosanakirja*. Helsinki: Werner Söderström Lakitieto.
- Nivard, M. G., Lubke, G. H., Dolan, C. V., Evans, D. M., St Pourcain, B., Munafò, M. R. & Middeldorp, C. M. (2017). Joint developmental trajectories of internalizing and externalizing disorders between childhood and adolescence. *Developmental Psychopathology*, 29(3), 919–928.
- Nobandegani, A. S. & Shultz, T. R. (2022). Computational approach to cognitive development. Bayesian and artificial-neural-network models. Teoksessa O. Houdé & G. Borst (toim.), *The Cambridge handbook of cognitive development* (s. 318–338). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nobre, A. C., Allison, T. & McCarthy, G. (1994). Word recognition in the human inferior temporal lobe. *Nature*, 372(6503), 260–263.
- Noice, H. & Noice, T. (2009). An arts intervention for older adults living in subsidized retirement homes. *Neuropsychology, Development, and Cognition Section B, Aging, Neuropsychology and Cognition*, 16, 56–79.
- Noice, H., Noice, T. & Steines, G. (2004). A short-term intervention to enhance cognitive and affective functioning in older adults. *Journal of Aging and Health*, 16, 562–585.
- Nokia, M. S., Lensu, S., Ahtiainen, J. P., Johansson, P. P., Koch, L. G., Britton, S. L. & Kainulainen, H. (2016). Physical exercise increases adult hippocampal neurogenesis in male rats provided it is aerobic and sustained. *The Journal of Physiology*, 594(7), 1855–1873.
- Noll, J. G., Trickett, P. K., Long, J. D., Negriff, S., Susman, E. J., Shalev, I. ... Putnam, F. W. (2017). Childhood sexual abuse and early timing of puberty. *Journal of Adolescent Health*, 60, 65–71.

- Norem, J. K. (1989). Cognitive orientations as personality: Effectiveness, specificity, and change. Teoksessa D. M. Buss & H. Cantor (toim.), *Personality psychology. Recent trends and emerging directions* (s. 45–60). New York: Springer.
- North, K., Gao, M., Allen, G. & Lee, A. C. (2022). Breastfeeding in a global context: Epidemiology, impact, and future directions. *Clinical Therapeutics*, 44(2), 228–244.
- Northey, J., Cherbuin, N., Pumpa, K., Smee, D. & Rattray, B. (2018). Exercise interventions for cognitive functions in adults older than 50: A systematic review with meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 52, 154–160.
- Nummela, O. (2008). *Trust, participation, and health among ageing people*. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja, 28. Helsinki.
- Nummelin, T., Matikka, L. M. & Vesala, H. (2000). *Kobteesta kumppaniksi. Kehitysvammaiset Elämänkulkututkimuksen haastattelijoina*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Nummenmaa, A. R. (1981). *Isä alle kouluikäisen lapsen yksinhuoltajana*. Psykologian laitoksen tutkimuksia 124. Tampereen yliopisto.
- Nummenmaa, A. R. & Vanhalakka-Ruoho, M. (1985). *Toisen sukupuolen ammattiin suuntautuminen*. Työvoimapolittisia tutkimuksia 55. Helsinki: Työvoimaministeriö. Suunnitteluosasto.
- Nummenmaa, A. R., Vanhalakka-Ruoho, M. & Lahtinen, M. (1985). *Ammatti, sukupuoli ja työmarkkinat: Tyttöjen ja poikien ammattisuunnitelmien taustaehtoista*. Tampereen yliopisto.
- Nummenmaa, L. (2019). *Tunnekartasto: Kuinka tunteet tekevät meistä ihmisen*. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, L. (2021). *Tilastotieteen käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, L., Tuominen, L., Dunbar, R., Hirvonen, J., Manninen, S., Arponen, E. ... Sams, M. (2016). Social touch modulates endogenous μ -opioid system activity in humans. *NeuroImage*, 138, 242–247.
- Nummenmaa, T. (1963). *Kasvatusasetteet*. Jyväskylä: Gummerus.
- Nummenmaa, T. (1971). *Children's conceptions of the adult world*. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 91. Jyväskylä.
- Nuorisolaki. (1285/2016; muutoksen perustelut HR 107/2022). Viitattu 14.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nuorten Kompassi plus. (2022). Jyväskylän yliopisto. 9.5.2022. Viitattu 9.3.2023 www.jyu.fi/nuortenkompassiplus
- Nurmi, J.-E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review*, 11, 1–59.
- Nurmi, J.-E. (2004). Socialization and self-development. Channeling, selection, adjustment, and reflection. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 85–116). New York: Wiley.

- Nurmi, J.-E. (2005). Thinking about and acting upon the future: Development of future orientation across the life-span. Teoksessa A. Stratman & J. Joireman (toim.), *Understanding behavior in the context of time: Theory, research and applications* (s. 31–57). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Nurmi, J.-E. (2013). Motivaation merkitys oppimisessa. *Kasvatus*, 44(5), 548–554.
- Nurmi, J.-E. & Kiuru, N. (2015). Students' evocative impact on teacher instruction and teacher-child relationships: Theoretical background and an overview of previous research. *International Journal of Behavioral Development*, 39, 445–457.
- Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K. (2002). Goal construction, reconstruction and depressive symptoms in a life-span context: The transition from school to work. *Journal of Psychology*, 70, 385–420.
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2015). *Ihmisen psykologinen kehitys* (6. painos). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nurmi, J.-E., Kiuru, N., Lerkkanen, M.-K., Niemi, P., Poikkeus, A.-M., Ahonen, T. ... Lyyra, A.-L. (2012). Teachers adapt their instruction in reading according to individual children's literacy skills. *Learning and Individual Differences*, 22(5), 331–339.
- Nurmi, M., Järvelä, S., Mattila, V. M., Luoto, T. M. & Pauniahho, S. L. (2020). Paediatric traffic accidents – current epidemiological trends at a Finnish university hospital. *Injury*, 51(10), 2179–2185.
- Nyiti, R. M. (1976). The development of conservation in the Meru children of Tanzania. *Child Development*, 47, 1122–1129.
- Nürnbergin säännöstö. (1947). Viitattu 14.3.2023 <https://www.laakariliitto/etiikka/nurnbergin-saannosto>
- Närhi, V., Karhu, A., Klenberg, L., Paananen, M. & Puustjärvi, A. (2019). Tarkkaavuuden, itsesäätelyn ja toiminnanohjauksen vaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 350–372). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Näätänen, R., Lehtokoski, A., Lennes, M., Cheour, M., Huotilainen, M., Iivonen, A. ... Alho, K. (1997). Language-specific phoneme representations revealed by electric and magnetic brain responses. *Nature*, 385(6615), 432–434.
- Ofen, N., Tang, L., Yu, Q. & Johnson, E. L. (2019). Memory and the developing brain: From description to explanation with innovation in methods. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 36, 100613.
- Ojanen, E., Ronimus, M., Ahonen, T., Chansa-Kabali, T., February, P., Jere-Folotiya, J. ... Lyytinen, H. (2015). GraphoGame – a catalyst for multi-level promotion of literacy in diverse contexts. *Frontiers in Psychology*, 6, artikkeli 671. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00671>

- Ojanen, M. (2000). Millainen osa liikunnalla on psyykkisessä hyvinvoinnissa? Teoksessa M. Miettinen (toim.), *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?* Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus (s. 123–149). Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, 124. Jyväskylä: Likes.
- Oksala, K. (1914–1915). Oppilaiden lahjakkuuden määrittämisestä. *Kasvatus ja koulu*, 1, 89–97.
- Oller, D. K. (2000). *The emergence of the speech capacity*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ollikainen, M. & Kaminen-Ahola, N. (2014). Epigenetiikka. Teoksessa A. Latvala & K. Silventoinen (toim.), *Käyttäytymisgenetiikka – geneistä yhteiskuntaan* (s. 63–84). Helsinki: Gaudeamus.
- Olweus, D. (1978). *Aggression in the schools: Bullies and whipping boys*. Washington, DC: Hemisphere.
- Olweus, D. (1991). Bully/victim problems among school children: Basic factors and effects of a school-based intervention program. Teoksessa D. J. Pepler & K. H. Rubin (toim.), *The development and treatment of childhood aggression* (s. 411–448). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford, UK: Blackwell.
- Onatsu-Arviolommi, T. & Nurmi, J. E. (2000). The role of task-avoidant and task-focused behaviors in the development of reading and mathematical skills during the first school year: A cross-lagged longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 92(3), 478–491.
- Ong, K. K., Bann, D., Wills, A. K., Ward, K., Adams, J. E., Hardy, R. & Kuh, D. (2012). Timing of voice breaking in males associated with growth and weight gain across the life course. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 97(8), 2844–2852.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2017). *Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen toimenpiteet 2017–2020*. Helsinki. Viitattu 24.5.2021 https://minedu.fi/documents/1410845/4154572/Korkeakoulujen+opiskelijavalintojen+kehittämisen+toimenpiteet_20170817.pdf/09af5b53-2658-4866-8a4e-c6aeda33be84/Korkeakoulujen+opiskelijavalintojen+kehittämisen+toimenpiteet_20170817.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). *Oppivelvollisuuden laajentaminen*. Viitattu 15.12.2022 <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Oppivelvollisuuslaki. (1214/2020). Viitattu 14.3.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>
- OPS. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96.
- Ora, V. (1914–1915). Intelligenssitutkimuksia n.k. Binet-Simonin metodilla Kuopion kansakouluissa. *Kasvatus ja koulu*, 1, 446–456.
- Orlandoni, P., Peladic, N., Spazzafumo, L., Venturini, C., Cola, C., Sparvoli, D. ... Fagnani, D. (2015). Utility of video consultation to improve the outcomes of home enteral nutrition in a population of frail older patients. *Geriatrics & Gerontology International*, 16, 762–767.

- Osgood, D. W., Ruth, G., Eccles, J. S., Jacobs, J. E. & Barber, B. L. (2005). Six paths to adulthood. Teoksessa R. A. Settersten Jr., F. F. Furstenberg Jr. & R. G. Rumbaut (toim.), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy* (s. 320–335). University of Chicago Press.
- Paananen, M., Husberg, H., Katajamäki, H. & Aro, T. (2022). School-based group intervention in attention and executive functions: Intervention response and moderators. *Frontiers in Psychology, 13*, 5594.
- Paavola, E. J. & Saarenpää-Heikkilä, O. (2012). Lapsuuden uihäiriöiden arviointi kliinissä työssä. *Suomen Lääkärilehti, 67*, 2805–2811.
- Packer, M. J. & Cole, M. (2022). The challenges to the study of cultural variation in cognition. *Review of Philosophy and Psychology, 1*–23.
- Pajala, S. (2012). *Iäkkäiden kaatumisten ehkäisy*. Opas 16. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Pajala, S., Sihvonen, S. & Era, P. (2013). Asennonhallinta ja havaintomotorinen kyvykkyys. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 168–185). Helsinki: Duodecim.
- Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. (2015). Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. *Duodecim, 131*(11), 1050–1057.
- Pajunen, H. (2004). Vanhuspsykiatrisen potilaan psykologinen tutkimus. Teoksessa T. Raitanen, T. Hänninen, H. Pajunen & T. Suutama (toim.), *Geropsykologia* (s. 290–310). Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Pakarinen, E., Lerkkanen, M.-K., Poikkeus, A.-M. & Rasku-Puttonen, H. (2013). Oppimista ja motivaatiota edistävä opettaja-oppilasvuorovaikutus. Teoksessa K. Pyhäntö & E. Vitikka (toim.), *Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen* (s. 91–109). Oppaat ja käsikirjat 2013:9. Helsinki: Opetushallitus.
- Pan, B. A. & Snow, C. E. (1999). The development of conversational and discourse skills. Teoksessa M. Barrett (toim.), *The development of language* (s. 229–249). Hove, UK: Psychology Press.
- Papalia, D. E., Olds, S. W. & Feldman, R. D. (1998). *Human development* (7. painos). New York: McGraw-Hill.
- Papousek, H. (1961). Conditioned head rotation reflexes in the first six months of life. *Acta Paediatrica, 50*, 565–576.
- Papousek, H. & Papousek, M. (2002). Intuitive parenting. Teoksessa M. H. Bornstein (toim.), *Handbook of parenting* (vol. 2, 2. painos, s. 183–206). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Park, C. & Helgeson, V. (2006). Introduction to the special section: Growth following highly stressful life events – current status and future directions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74*, 791–796.

- Park, J., Newman, L. I. & Polk, T. A. (2009). Face processing: The interplay of nature and nurture. *The Neuroscientist*, 15(5), 445–449.
- Parke, R. D. (2004). Development in the family. *Annual Review of Psychology*, 55, 365–399.
- Partanen, E., Kujala, T., Tervaniemi, M. & Huotilainen, M. (2013). Prenatal music exposure induces long-term neural effects. *PLoS One*, 8(10), e78946.
- Partonen, T., Kiviruusu, O., Grainger, M., Eklın, A. & Suvisaari, J. (2022). *Itsemurhakuolemat Suomessa vuosina 2016–2021*. Tutkimuksesta tiiviisti 47/2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-941-2>
- Parviainen, M., Aunola, K., Torppa, M., Poikkeus, A.-M. & Vasalampi, K. (2020). Symptoms of psychological ill-being and school dropout intentions among upper secondary education students: A person-centered approach. *Learning and Individual Differences*, 80, 101853.
- Parviainen, T. (2007). *Cortical correlates of language perception: Neuromagnetic studies in adults and children*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3084-4>
- Parviainen, T., Helenius, P., Poskiparta, E., Niemi, P. & Salmelin, R. (2011). Speech perception in the child brain: Cortical timing and its relevance to literacy acquisition. *Human Brain Mapping*, 32(12), 2193–2206.
- Pate, R. R., Hillman, C., Janz, K., Katzmarzyk, P. T., Powell, K. E., Torres, A. ... 2018 Physical Activity Guidelines Advisory Committee. (2019). Physical activity and health in children under 6 years of age: A systematic review. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 51(6), 1282.
- Patja, K., Iivanainen, M., Oksanen, H., Vesala, H. & Ruoppila, I. (2000). Life expectancy of persons with intellectual disability: A follow-up study from 1962 to 1997. *Journal of Intellectual Disability Research*, 45, 591–599.
- Paunio, T. & Lehtonen, J. (2016). Aivojen kypsymisen merkitys nuoruudessa. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 42–50). Helsinki: Duodecim.
- Pavlov, I. (1927). *Conditioned reflexes: An investigation of the physiological activity of the cerebral cortex*. Lontoo: Oxford University Press.
- Pavlov, I. P. (1928). *Lectures on conditioned reflexes*. New York: International.
- Pavot, W. & Diener, E. (2008). The satisfaction with life scale and the emerging construct of life satisfaction. *Journal of Positive Psychology*, 3, 137–152.
- Pearce, M., Garcia, L. & Abbas, A. (2022). Association between physical activity and risk of depression: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry*, 79, 550–559.
- Pearson, J. (2019). The human imagination: The cognitive neuroscience of visual mental imagery. *Nature Reviews Neuroscience*, 20(10), 624–634.
- Pearson, K. (1914). *The life, letters and labours of Francis Galton* (vol. 4). Cambridge: University of Cambridge Press.

- Peck, R. (1968). Psychological development in the second half of life. Teoksessa B. L. Neugarten (toim.), *Middle age and aging: A reader in social psychology* (s. 88–92). Chicago: Chicago University Press.
- Pedersen, N. L., Spotts, E. L. & Kato, K. (2005). Genetic influences on midlife functioning. Teoksessa S. Willis & M. Martin (toim.), *Middle adulthood: A lifespan perspective* (s. 65–98). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.). (2018). *Nuorisobarometri 2017. Opin polut ja pien-tareet*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 58. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja, 200.
- Pekonen, O. & Pulkkinen, L. (2002). *Sosiaalinen pääoma ja tieto- ja viestintäteknii-kan kehitys*. Tulevaisuusvaliokunta, Teknologian arviointeja 11. Eduskunnan kanslian julkaisu 5/2002. Helsinki: Edita.
- Pellegrini, A. (2001). Practitioner review: The role of direct observation in the assessment of young children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42, 861–869.
- Pellegrini, A. & Galda, L. (1998). *The development of school-based literacy. A social ecological perspective*. Lontoo: Routledge.
- Pellegrini, A. & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play. *Child Development*, 69, 577–598.
- Peng, P. & Swanson, H. L. (2022). The domain-specific approach of working memory training. *Developmental Review*, 65, 101035.
- Pennington, B. F. (2009). *Diagnosing learning disorders. A neuropsychological framework* (2. painos). New York: Guilford Press.
- Perho, H. & Korhonen, M. (1994). Elämän vakaat vaiheet ja siirtymät aikuisuuden alusta keski-ään kynnykselle. Teoksessa H. Perho & P. Sinisalo (toim.), *Näkökulmia elämäntu- lunn ja ammattiurien tutkimukseen* (s. 61–78). Acta Psychologica Fennica: Soveltavan psy- kologian monografioita 7. Helsinki: Suomen psykologinen seura.
- Perho, H. & Korhonen, M. (1999). Hallinta työssä ja parisuhteessa keski-ään kynnyksellä. *Psykologia*, 34, 115–127.
- Perho, H. & Korhonen, M. (2003). Parisuhteen kulku ja vaikeat vaiheet liiton alusta keski-ään kynnykselle. *Psykologia*, 38, 91–102.
- Perho, H. & Korhonen, M. (2008). Elämäntarinat keski-ään kynnyksellä ja niiden yhteydet elämäntutkimuksiin ja persoonallisuuden piirteisiin. *Psykologia*, 43, 351–369.
- Perrig-Chiello, P. & Perren, S. (2005). Impact of past transitions on well-being in middle age. Teoksessa S. Willis & M. Martin (toim.), *Middle adulthood: A lifespan perspective* (s. 143–178). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Perry, D. G., Pauletti, R. E. & Cooper, P. J. (2019). Gender identity in childhood: A review of the literature. *International Journal of Behavioral Development*, 43(4), 289–304.

- Perry, R. E., Blair, C. & Sullivan, R. M. (2017). Neurobiology of infant attachment: Attachment despite adversity and parental programming of emotionality. *Current Opinion in Psychology*, 17, 1–6.
- Perusopetuslaki. (628/1998). Viitattu 15.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Peskin, J. & Astington, J. W. (2004). The effects of adding metacognitive language to story texts. *Cognitive Development*, 19(2), 253–273.
- Pesu, L. (2017). *The role of parents' and teachers' child-related competence beliefs in the development of students' self-concept of ability*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 579.
- Pesu, L., Aunola, K., Viljaranta, J., Hirvonen, R. & Kiuru, N. (2018). The role of mothers' beliefs in students' self-concepts of abilities during the transition to lower secondary school. *Learning and Individual Differences*, 65, 230–240.
- Petersen, A. C. (1988). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 39, 583–607.
- Peterson, C. & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York, NY: Oxford University Press.
- Peura, P. (2021). *Children's reading self-efficacy: Specificity, trajectories of change and relation to reading fluency development*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. JYU Dissertations.
- Peura, P., Aro, T., Rääkkönen, E., Viholainen, H. & Aro, M. (2022). Children's academic self-efficacy in reading and reading development: From theory to practice. Teoksessa M. S. Khine & T. Nielsen (toim.), *Academic self-efficacy in education* (s. 131–147). Singapore: Springer.
- Piaget, J. (1923). *Le langage et la pensée chez l'enfant*. Neuchatel: Delachaux & Niestlé.
- Piaget, J. (1924). *Le jugement et le raisonnement chez l'enfant*. Neuchatel: Delachaux & Niestlé.
- Piaget, J. (1926). *The language and thought of the child*. New York: Harcourt, Brace.
- Piaget, J. (1928). *Judgment and reasoning in the child*. New York: Harcourt, Brace.
- Piaget, J. (1932). *Le jugement moral chez l'enfant*. Pariisi: Presses universitaires de France.
- Piaget, J. (1948). *The moral judgment of the child*. Glencoe, IL: Free Press.
- Piaget, J. (1952). *The child's conception of number*. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.
- Piaget, J. (1953). *The origin of intelligence in the child*. Lontoo: Routledge.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (2000). *The psychology of the child*. New York: Basic Books.
- Piispa, M., Salasuo, M. & Häkkinen, A. (2022). Elämäntutkimuksen siirtymät ja elämäntutkimusanalyysi nuoruuden tutkimisen menetelmänä. *Nuorisotutkimus*, 40(3), 77–82.

- Pikkarainen, A. & Heikkinen, R.-L. (1999a). Iäkkäiden jyvaskyläläisten harrastustoimintojen muutokset kahdeksan vuoden seuraututkimuksessa. Teoksessa T. Suutama, I. Ruopila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset. Havaintoja Iktivibreät-projektin 8-vuotisesta seuraututkimuksesta* (s. 199–216). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 42. Helsinki: Kela.
- Pikkarainen, A. & Heikkinen, R.-L. (1999b). Harrastustoiminnot 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988 ja 1996. Teoksessa E. Heikkinen, P. Lampinen & T. Suutama (toim.), *Kohorttieroit 65–69-vuotiaiden henkilöiden toimintakyvyssä, terveydessä ja harrastustoiminnoissa. Havaintoja Iktivibreät-projektin kohortti-vertailututkimuksesta vuosilta 1988 ja 1996* (s. 81–96). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 47. Helsinki: Kela.
- Piotrowski, J. T. & Meester, L. (2018). Can apps support creativity in middle childhood? *Computers in Human Behavior*, 85, 23–33.
- Pirkanen, H., Eerola, P. & Jokinen, K. (2020). Nuorten aikuisten käsityksiä tulevaisuuden perheistä. Teoksessa T. Valkendorff & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perheet ja läheissuhteet: Nuorten elinolit –vuosikirja 2020* (s. 127–142). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Pitkänen, L. (1969). *A descriptive model of aggression and nonaggression with applications to children's behaviour*. Väitöskirja. Jyvaskylän yliopisto. Jyvaskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 19.
- Pitkänen, M. & Ruth, J.-E. (1992a). Osallistuminen harrastus- ja opiskelutoimintaan. *Gerontologia*, 6, 1–14.
- Pitkänen, M. & Ruth, J.-E. (1992b). Harrastus- ja opiskelutoiminnan tavoitteet eläkeiässä. *Gerontologia*, 6, 164–175.
- Pitkänen, M. & Ruth, J.-E. (1993). Harrastus- ja opiskelutoimintaan osallistumisen esteet eläkeiässä. *Gerontologia*, 7, 19–30.
- Pitkänen, T. (2006). *Alcohol drinking behavior and its developmental antecedents*. Väitöskirja. Jyvaskylän yliopisto. Jyvaskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 293.
- Pitkänen, T. (2010). Päihteiden käyttö aikuisiässä. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 56–65). Jyvaskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 362. Viitattu 9.5.2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Pitkänen, T., Kokko, K., Lyyra, A.-L. & Pulkkinen, L. (2008). A developmental approach to alcohol drinking behaviour in adulthood: A follow-up study from age 8 to age 42. *Addiction*, 103(suppl. 1), 48–68.
- Pitkänen, T., Lyyra, A.L. & Pulkkinen, L. (2005). Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: A follow-up study from age 8–42 for females and males. *Addiction*, 100, 652–661.
- Pitkänen, T., Uusimäki, V. & Aranko, A. (2021). Päihdeongelma heikentää läheisen toimintakykyä. Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos & H. Pirkanen (toim.), *Riippuvuus perheessä* (s. 197–214). Helsinki: Gaudeamus.

- Plews-Ogan, M., May, N., Owens, J., Ardel, M., Shapiro, J. & Bell, S. (2016). Wisdom in medicine: What helps physicians after a medical error? *Academic Medicine*, 91, 233–241.
- Plomin, R., de Fries, J. C. & Loehlin, J. C. (1977). Genotype-environment interaction and correlation in the analysis of human behaviour. *Psychological Bulletin*, 84, 309–322.
- Plumert, J. M. (2003). Children's overestimation of their physical abilities: Links to injury proneness. Teoksessa G. Savelsbergh, K. Davids, J. Van der Kamp & S. J. Bennett (toim.), *Development of movement co-ordination in children* (s. 29–40). Lontoo: Routledge.
- Pojjula, S. (2018). *Resilienssi: Muutosten kohtaamisen taito* (4., korjattu painos). Helsinki: Kirjapaja.
- Poikkeus, A.-M. (2013). Itsesäätely sosiaalisten taitojen ja suhteiden perustana. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi* (s. 80–104). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Polku, H. (2020). *Associations of hearing difficulties, life-space mobility, quality of life and depressive symptoms among older adults*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. JYU Dissertations, 221.
- Porter, M. E., Sachs, J. D. & McArthur, J. W. (2001). Executive summary. Competitiveness and stages of economic development. Teoksessa M. Porter & J. Sachs (toim.), *The global competitiveness report 2001–2002* (s. 16–25). New York: Oxford University Press.
- Portin, R., Revonsuo, A., Koivikko, L. & Rinne, J. (1992). Kognitiivinen hitaus ja vanheneminen. *Gerontologia*, 6, 196–210.
- Posner, M. I. & Rothbart, M. K. (2022). Genetic and experimental factors in brain development. Teoksessa O. Houdé & G. Borst (toim.), *The Cambridge handbook of cognitive development* (s. 105–121). Cambridge: Cambridge University Press.
- Poutiainen, E. & Hokkanen, L. (2004). Laaja neuropsykologinen tutkimus. Teoksessa T. Raitanen, T. Hänninen, H. Pajunen & T. Suutama (toim.), *Geropsykologia* (s. 272–289). Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Power, J. D. & Schlaggar, B. L. (2017). Neural plasticity across the lifespan. *Wiley Interdisciplinary Reviews Developmental Biology*, 6(1), 10.1002/wdev.216.
- Premack, D. & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences*, 1(4), 515–526.
- Prentice, A. M. (2022). Breastfeeding in the modern world. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 78(2), 29–38.
- Pressey, S. & Cole, L. (1919). Are the present psychological scales reliable for the examination of adults? *Journal of Abnormal Psychology*, 13, 314–323.
- Pressey, S. L. & Kuhlen, R. G. (1939). *Psychological development through the life span*. New York: Harper Row.
- Pressey, S. L. & Kuhlen, R. G. (1957). *Psychological development through the life span* (2. painos). New York: Harper Row.

- Pressey, S. L. & Simcoe, E. (1950). Case study comparisons of successful and problem old people. *Journal of Gerontology*, 5, 168–175.
- Pressey, S., Janney, J. & Kuhlen, R. (1939). *Life: A psychological survey*. New York: Harper and Brothers.
- Preyer, W. (1882). *Die Seele des Kindes*. Stuttgart: Union.
- Pringle, J., Mills, K., McAteer, J., Jepson, R., Hogg, E., Anand, N. & Blakemore, S. J. (2016). A systematic review of adolescent physiological development and its relationship with health-related behaviour: A protocol. *Systematic Reviews*, 5(5), 3.
- Prinstein, M. J. (2007). Moderators of peer contagion: A longitudinal examination of depression socialization between adolescents and their best friends. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36(2), 159–170.
- Prinstein, M. J. & Giletta, M. (2020). Future directions in peer relations research. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 49(4), 556–572.
- Pulkkinen, L. (1977). *Kotikasvatuksen psykologia*. Jyväskylä: Gummerus.
- Pulkkinen, L. (1982). Self-control and continuity from childhood to adolescence. Teoksessa B. P. Baltes & O. G. Brim, Jr. (toim.), *Life-span development and behavior* (vol. 4, s. 63–105). New York: Academic Press.
- Pulkkinen, L. (1984). *Nuoret ja kotikasvatus*. Helsinki: Otava.
- Pulkkinen, L. (1987). Offensive and defensive aggression in humans: A longitudinal perspective. *Aggressive Behavior*, 13, 197–212.
- Pulkkinen, L. (toim.). (1996). *Lapsesta aikuiseksi*. Jyväskylä: Atena.
- Pulkkinen, L. (1999). Unohdettu keskilapsuus? *NMI-Bulletin*, 9(1), 3–8.
- Pulkkinen, L. (2002). *Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. (2006). The Jyväskylä Longitudinal Study of Personality and Social Development (JYLS). Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.), *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (s. 29–55). New York: Cambridge University Press.
- Pulkkinen, L. (2010). Miltä keski-ikä näyttää? Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 97–108). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisu 362. Viitattu 9.5.2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Pulkkinen, L. (2013). Goals for the Decade of Childhood 2012–2022 based on ten pillars of a good childhood: A Finnish perspective. Teoksessa B. Heys, M. Matthes & P. Sullivan (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe 2013* (vol. 4, s. 158–170). East Sussex, UK: ECSWE.
- Pulkkinen, L. (2015). *Innostava koulupäivä: Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vakiinnuttamiseksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:6. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-341-5>

- Pulkkinen, L. (2017). *Human development from middle childhood to middle adulthood: Growing up to be middle-aged.* (Yhteistyössä Katja Kokon kanssa.) Lontoo: Routledge. Avoin tieto: www.doi.org/10.4324/9781315732947
- Pulkkinen, L. (toim.). (2018a). *Kohti yhteistä lapsikäsitystä.* Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpäpaperi 12/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-086-0>
- Pulkkinen, L. (2018b). Longitudinal Study of Personality and Social Development: Insights about aggression after five decades. Teoksessa A. T. Vazsonyi, D. J. Flannery & M. DeLisi (toim.), *The Cambridge handbook of violent behavior and aggression* (2. painos, s. 31–51). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Pulkkinen, L. (2022a). *Lapsen hyvinvointi alkaa kodista.* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. (2022b). *Tutkijan omakuva.* Helsinki: Teos.
- Pulkkinen, L. & Fadjukoff, P. (2018). *Keski-Suomen lapsiohjelma: Lasten hyvinvoinnista hyvinvoivaan yhteiskuntaan.* Jyväskylä: Haukkalan säätiö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201903131850>
- Pulkkinen, L. & Launonen, L. (2005). *Ehetytty koulupäivä.* Helsinki: Edita.
- Pulkkinen, L. & Polet, J. (2010a). Koulutus, toimeentulo ja asuminen. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 20–25). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 362. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Pulkkinen, L. & Polet, J. (2010b). Tyydytystä ja huolta aiheuttavat asiat elämässä. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 75–90). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 362. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Pulkkinen, L. & Polet, J. (2010c). Vapaa-aika. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 49–55). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 362. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Pulkkinen, L., Feldt, T. & Kokko, K. (2005). Personality in young adulthood and functioning in middle age. Teoksessa S. Willis & M. Martin (toim.), *Middle adulthood: A lifespan perspective* (s. 99–141). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pulkkinen, L., Feldt, T. & Kokko, K. (2006). Adaptive behavior in childhood as an antecedent of psychological functioning in early middle age: Linkage via career orientation. *Social Indicators Research*, 77, 171–195.
- Pulkkinen, L., Fyrstén, S., Kinnunen, U., Kinnunen, M.-L., Pitkänen, T. & Kokko, K. (2003). *40+ Erään ikäluokan selviytymistarina.* Psykologian laitoksen julkaisuja, 349. Jyväskylän yliopisto.
- Pulkkinen, L., Kaprio, J. & Rose, R. J. (1999). Peers, teachers, and parents as assessors of the behavioural and emotional problems of twins and adjustment: The Multidimensional Peer Nomination Inventory. *Twin Research*, 2, 274–285. doi:10.1375/twin.2.4.274

- Pulkkinen, L., Kokko, K., & Rantanen, J. (2012). Paths from socioemotional behavior in middle childhood to personality in middle adulthood. *Developmental Psychology, 48*, 1283–1291.
- Pulkkinen, L., Laine, R. & Pitkänen, T. (2023). Siirtymät osana elämäkulkua nuoruusiässä ja niiden toteutumiseen kytkeytyvät psyykkiset voimavarat ja hyvinvointi. Teoksessa A. Kivijärvi (toim.), *Läpi kriisien: Nuorisobarometri 2022* (s. 119–135). Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, verkkojulkaisu nro 71.
- Pulkkinen, L., Lyyra, A.-L. & Kokko, K. (2011). Is social capital a mediator between self-control and psychological and social functioning across 34 years. *International Journal of Behavioral Development, 35*, 475–481.
- Pulkkinen, L., Nygren, H. & Kokko, K. (2002). Successful development: Childhood antecedents of adaptive psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Adult Development, 9*, 251–265.
- Pulkki-Råback, L., Elovainio, M., Hakulinen, C., Lipsanen, J., Hintsanen, M., Jokela, M. ... Keltikangas-Järvinen, L. (2015). Cumulative effect of psychosocial factors in youth on ideal cardiovascular health in adulthood: The cardiovascular risk in young Finns study. *Circulation, 131*, 245–253.
- Pullano, L. & Foti, F. (2022). The development of human navigation in middle childhood: A narrative review through methods, terminology, and fundamental stages. *Brain Sciences, 12*(8), 1097.
- Punamäki, R.-L. (2001). Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen* (s. 174–197). Helsinki: WSOY.
- Puntambekar, S. (2022). Distributed scaffolding: Scaffolding students in classroom environments. *Educational Psychology Review, 34*(1), 451–472.
- Puohiniemi, M. (2022). *Suomalaisen arvomaailman muutos, globalisaatio ja ajan henki*. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Puolakanaho, A., Poikkeus, A.-M., Ahonen, T. & Aro, M. (2011). *LUKIVA. Lukivalmiuksien arviointimenetelmä 4–5-vuotiaille*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Puomies, M. & Juvonen, A. (2020). Systematized literature review of el Sistema, the Venezuelan social music education method. *Problems in Music Pedagogy, 19*(2), 35–63.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Puttonen, S. (2004). Temperamentti ja emotiot. *Psykologia, 39*, 67–73.
- Pylkkänen, K., Syvälahti, E. & Tamminen, T. (2003). *Keskeistä käytännön psykologiaa*. Klaukka: Recallmed.

- Pynnönen, K., Törmäkangas, T., Heikkinen, R.-L., Rantanen, T. & Lyyra, T.-M. (2012). Does social activity decrease risk for institutionalization and mortality in older people? *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 67, 765–774.
- Pynnönen, K., Törmäkangas, T., Rantanen, T. & Lyyra, T.-M. (2014). Do mobility, cognitive functioning, and depressive symptoms mediate the association between social activity and mortality risk among older men and women? *European Journal of Ageing*, 11, 121–130. doi: 10.1007/s10433-013-0295-3
- Päivähoitolaki. (304/1983). Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta. Viitattu 15.3.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830304>
- Pääkkönen, H. (2002). Mihin koululaisten aika kuluu? *Hyvinvointikatsaus*, 4, 2–8.
- Pöyhönen, V. (2021). *Noidankehästä pois: Voiko koulukiusaamisen kierteen katkaista*. Helsinki: Tammi.
- Quadrello, T., Hurme, H., Menzinger, J., Smith, P. K., Veisson, M., Vidal, S. & Westerback, S. (2005). Grandparents' use of new communication technologies in a European perspective. *European Journal of Ageing*, 2, 200–207.
- Quêtelet, A. (alkuteos 1835/1842; uusi painos 1968). *A treatise on man and the development of his faculties*. Edinburgh: William and Roberts Chambers.
- Rabbitt, P., Anderson, M., Davis, H. & Shilling, V. (2003). Cognitive processes in ageing. Teoksessa J. Valsiner & K. J. Connolly (toim.), *Handbook of developmental psychology* (s. 560–583). Lontoo: Sage.
- Racine, N., McArthur, B. A., Cooke, J. E., Eirich, R., Zhu, J. & Madigan, S. (2021). Global prevalence of depressive and anxiety symptoms in children and adolescents during COVID-19: A meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 175(11), 1142–1150.
- Raichle, M. E. (2015). The brain's default mode network. *Annual Review of Neuroscience*, 38, 433–447.
- Raitanen, T., Hänninen, T., Pajunen, H. & Suutama, T. (toim.). (2004). *Geropsykologia*. Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Raittila, K. & Sutinen, P. (2008). *Huonetta vai sukua*. Helsinki: Kirjapaja.
- Rajala, K. (toim.). (1998). *Tutkimuksen tekijänoikeudet*. Helsinki: Werner Söderström lakitieto.
- Rajala, K. & Ruoppila, I. (1983). *Nuori lapsiperhe esikoisen odotusajalta tämän ensimmäisen ikävuoden lopulle*. Lapsiraportti A42. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Raji, O. & Hollins, S. (2002). Old age and learning disability. Teoksessa J. R. M. Copeland, M. T. Abou-Saleh & D. G. Blazer (toim.), *Principles and practice of geriatric psychiatry* (2. painos, s. 623–625). New York: Wiley. doi: 10.1002/0470846410.ch112
- Ranson, K. E. & Urichuk, L. J. (2008). The effect of parent–child attachment relationships on child biopsychosocial outcomes: A review. *Early Child Development and Care*, 178(2), 129–152.

- Ranta, K. & Koskinen, M. (2016). Ahdistuneisuushäiriöt. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander (toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (s. 264–279). Helsinki: Duodecim.
- Ranta, K., Parhiala, P., Pelkonen, R., Seppälä, T. T., Mäklin, S., Haula, T. ... Marttunen, M. (2017). *Nuorten masennus, mielenterveyden hoitoketjut ja näyttöön perustuvan hoidon integroitu implementaatio perustasolle*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 90/2017. Helsinki.
- Ranta, S. (2004). *Vanhenemismuutosten eteneminen. 75-vuotiaiden henkilöiden antropometrisien ominaisuuksien, fyysisen toimintakyvyn ja kognitiivisen kyvykkyyden muutokset viiden ja kymmenen vuoden seuranta-aikana*. Studies in Sport, Physical Education and Health, 100. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.
- Rantanen, J. & Kinnunen, U. (2005). Työn ja perhe-elämän vuorovaikutus. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.), *Työ leipälajina: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 229–264). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rantanen, J. & Räikkönen, E. (2010). Työn laadulliset piirteet, hyvinvointi työssä ja työn ja perheen yhteen sovittaminen. Teoksessa L. Pulkkinen & K. Kokko (toim.), *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 40–48). Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 362. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3894-9>
- Rantanen, J., Kinnunen, U., Pulkkinen, L. & Kokko, K. (2012). Developmental trajectories of work-family conflict for Finnish workers in midlife. *Journal of Occupational Health Psychology, 17*, 290–303.
- Rantanen, J., Metsäpelto, R.-L., Feldt, T., Pulkkinen, L. & Kokko, K. (2007). Long-term stability in the Big Five personality traits in adulthood. *Scandinavian Journal of Psychology, 48*, 511–518.
- Rantanen, J., Tillemann, K., Metsäpelto, R.-L., Kokko, K. & Pulkkinen, L. (2015). Longitudinal study on reciprocity between personality traits and parenting stress. *International Journal of Behavioral Development, 39*(1), 65–76.
- Rantanen, T., Guralnik, J. M., Foley, M., Masaki, K., Leveille, S. G., Curb, J. D. & White, L. (1999). Midlife hand grip strength as a predictor of old age disability. *The Journal of the American Medical Association, 281*, 558–560.
- Rantanen, T., Guralnik, J. M., Sakari-Rantala, R., Leveille, S., Simonsick, E., Ling, S. & Fried, C. (1999). Disability, physical activity, and muscle strength in older women: The women's health and aging study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 80*, 130–135.
- Rantanen, T., Harris, T., Leveille, S. G., Visser, M., Foley, D., Masaki, K. ... Guralnik, J. (2000). Muscle strength and body mass index as long-term predictors of mortality in initially healthy men. *Journal of Gerontology: Medical Sciences, 55A*, M168–M173.
- Rantanen, T., Kokko, K., Sipilä, S. & Viljanen, A. (toim.). (2022). *Gerontologia* (5., uud. painos). Helsinki: Duodecim.

- Rantanen, T., Saajanaho, M., Karavirta, L., Siltanen, S., Rantakokko, M., Viljanen, A. ... Portegijs, E. (2018). Active aging – resilience and external support as modifiers of the disablement outcome: AGNES cohort study protocol. *BMC Public Health*, 18(1), 565.
- Rantanen, T., Volpato, S., Ferrucci, L., Heikkinen, E., Fried, L. & Guralnik, J. M. (2003). Handgrip strength and cause-specific and total mortality in older disabled women: Exploring the mechanism. *Journal of the American Geriatrics Society*, 51, 636–641.
- Rapo, M. (2009). *Väestöennusteet ovat aina aliarvioineet eliniän pitenemisen*. Hyvinvointikat-saus, 4/2009. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rast, P. (2011). Verbal knowledge working memory and processing speed as predictors of verbal learning in older adults. *Developmental Psychology*, 47, 1490–1496.
- Raufelder, D., Hoferichter, F., Hirvonen, R. & Kiuru, N. (2022). How students’ motivational profiles change during the transition from primary to lower secondary school. *Contem-porary Educational Psychology*, 71, 102117.
- Rauste-von Wright, M. (1973). *Nuorison ihmis- ja maailmankuva I: Tutkimuksen yleisesittely*. Psykologian tutkimuksia, 11. Turun yliopisto.
- Rauste-von Wright, M. (1982). Life values of Finnish adolescents and their beliefs about the values of peers and adults. *Scandinavian Journal of Psychology*, 22, 201–205.
- Read, S. (2013). Elämän tarkoituksellisuuden tunne. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 245–255). Helsinki: Duodecim.
- Read, S. & Suutama, T. (2008). Elämän tarkoituksellisuuden muutokset iäkkäillä ihmisillä 16 vuoden pitkittäistutkimuksessa. *Gerontologia*, 22, 130–139.
- Reese, E., Haden, C. & Fivush, R. (1993). Mother-child conversations about the past: Rela-tionships of style and memory over time. *Cognitive Development*, 8(4), 403–430.
- Regulation EU 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and of the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).
- Reh, R. K., Dias, B. G., Nelson, C. A., Kaufer, D., Werker, J. F., Kolb, B. ... Hensch, T. K. (2020). Critical period regulation across multiple timescales. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(38), 23242–23251.
- Reifman, A. (2023). *Journeys through emerging adulthood: An introduction to development from ages 18–30 around the world*. New York: Routledge.
- Reinert, G. (1979). Prolegomena to a history of life-span developmental psychology. Teok-sessa P. B. Baltes & O. G. Brim Jr. (toim.), *Life-span development and behaviour* (vol. 2, s. 205–253). New York: Academic Press.

- Reinilä, M., Saajanaho, M., Fadjukoff, P., Törmäkangas, T. & Kokko, K. (2022). The development of generativity in middle adulthood and the beginning of late adulthood: A longitudinal study from age 42 to 61. *Journal of Adult Development*. <https://doi.org/10.1007/s10804-022-09436-1>
- Reuter-Lorenz, P. A. & Park, D. C. (2010). Human neuroscience and the aging mind: A new look at old problems. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 65B, 405–415.
- Reynolds, F. (2010). "Colour and communion": Exploring the influences of visual art-making as a leisure activity on older women's subjective well-being. *Journal of Aging Studies*, 24, 135–143.
- Richardson, B. W. (1891). Memory as a test of age. *Asclepiad*, 8, 230–232.
- Richardson, L. N., Bengtson, V. L. & Miller, R. B. (1989). The "Generation in the middle": Perceptions of changes in adults' intergenerational relationships. Teoksessa K. Kreppner & R. M. Lerner (toim.), *Family systems and life-span development* (s. 341–366). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ricker, A. A. & Richert, R. A. (2021). Digital gaming and metacognition in middle childhood. *Computers in Human Behavior*, 115, 106593.
- Riegel, K. (1973). On the history of psychological gerontology. Teoksessa C. Eisdorfer & M. Lawton (toim.), *The psychology of adult development* (s. 37–70). Washington, DC: American Psychological Association.
- Right to Belong. (2022). *Right to Belong: Yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen lapsuudessa ja nuoruudessa* (R-to-B). Tilannekuvaraportti. Helsinki: Suomen Akatemia. Viitattu 15.3.2023 <https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuossa/tilannekuvaraportit/stn2022-hankkeet/rtob-tilannekuva-raportti-2022.pdf>
- Rimpelä, A., Rainio, S., Pere, L., Saarni, L., Kautiainen, S., Kaltiala, R. ... Rimpelä, M. (2004). Suomalaisten nuorten terveystilanne 1977–2003. *Suomen Lääkärilehti*, 59, 4229–4235.
- Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, M., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkarinen, E. ... Gissler, M. (2018). *Suomi lasten kasvuympäristönä: Kabdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä*. Terveystilanne ja hyvinvoinnin laitos, raportti 7/2018. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 210. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-152-2>
- Rivnyák, A., Péley, B., Zsidó, A. N. & Láng, A. (2022). The impact of socioeconomic status upon adolescent identity formation: The mediating role of family characteristics. *Identity*, 22(4), 337–346.
- Roberts, B. W. & DelVecchio, W. F. (2000). The rank-order consistency of personality traits from childhood to old age: A quantitative review of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 126, 3–25.
- Roberts, B. W., Helson, R. & Klohnen, E. C. (2002). Personality development and growth in women across 30 years: Three perspectives. *Journal of Personality*, 70, 79–102.

- Roberts, K. P. & Blades, M. (1995). Children's discrimination of memories for actual and pretend actions in a hiding task. *British Journal of Developmental Psychology*, *13*, 321–333.
- Robine, J.-M., Romieu, I. & Cambois, E. (1999). Health expectancy indicators. *Bulletin of the World Health Organization*, *77*, 181–184.
- Robson, D. A., Allen, M. S. & Howard, S. J. (2020). Self-regulation in childhood as a predictor of future outcomes: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *146*(4), 324.
- Rochat, P. (2003). Five levels of self-awareness as they unfold early in life. *Consciousness and Cognition*, *12*(4), 717–731.
- Rochat, P. & Hespos, S. J. (1997). Differential rooting response by neonates: Evidence for an early sense of self. *Infant and Child Development*, *6*(3–4), 105–112.
- Rodgers, R. & Melioli, T. (2016). The relationship between body image concerns, eating disorders and internet use. Part I: A review of empirical support. *Adolescent Research Review*, *1*(2), 95–119.
- Rogers, W. A. & Fisk, A. D. (2001). Understanding the role of attention in cognitive aging. Teoksessa J. E. Birren & K. W. Schaie (toim.), *Handbook of the psychology of aging* (5. painos, s. 267–287). San Diego, CA: Academic Press.
- Romaine, S. (1999). Bilingual language development. Teoksessa M. Barrett (toim.), *The development of language* (s. 251–275). Hove, UK: Psychology Press.
- Rose, A. J., Schwartz-Mette, R. A., Glick, G. C., Smith, R. L. & Luebke, A. M. (2014). An observational study of co-rumination in adolescent friendships. *Developmental Psychology*, *50*, 2199–2209.
- Rose, R. J. (1995). Genes and human behavior. *Annual Review of Psychology*, *46*, 625–654.
- Rose, R. J., Dick, D. M., Viken, R. J., Pulkkinen, L. & Kaprio, J. (2001). Drinking or abstaining at age 14? A Genetic-epidemiological study. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research*, *25*, 1594–1604.
- Rose, R. J., Salvatore, J. E., Aaltonen, S., Barr, P. B., Bogl, L. H., Byers, H. A. ... Kaprio, J. (2019). FinnTwin12 Cohort: An updated review. *Twin Research and Human Genetics*, *22*(5), 302–311. DOI: 10.1017/thg.2019.83
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenblum, G. D. & Lewis, M. (2003). Emotional development in adolescence. Teoksessa G. R. Adams & M. D. Berzonsky (toim.), *Blackwell handbook of adolescence* (s. 269–289). Oxford: Blackwell.
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arikan, G., Artavia, M., Avalosse, H. ... Mikolajczak, M. (2021). Parental burnout around the globe: 42-country study. *Affective Science*, *2*, 58–79.
- Ross, D. A., Hinton, R., Melles-Brewer, M., Engel, D., Zeck, W., Fagan, L. ... Mohan, A. (2020). Adolescent well-being: A definition and conceptual framework. *Journal of Adolescent Health*, *67*(4), 472–476.

- Rotenberg, K. J. & Hymel, S. (toim.). (1999). *Loneliness in childhood and adolescence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothbart, M. K. (1989). Temperament in childhood: A framework. Teoksessa G. A. Kohnstamm, J. E. Bates & M. K. Rothbart (toim.), *Temperament in childhood* (s. 59–73). Chichester, UK: Wiley.
- Rothbart, M. K. (2011). *Becoming who we are: Temperament and personality in development*. New York: Guilford Press.
- Rothbart, M. K. & Bates, J. (1998). Temperament. Teoksessa W. Damon & N. Eisenberg (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 3, s. 105–176). New York: Wiley.
- Rothbart, M. K., Sheese, B. E., Rueda, M. R. & Posner, M. I. (2011). Developing mechanisms of self-regulation in early life. *Emotion Review*, 3(2), 207–213.
- Rotkirch, A., Tammissalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lapsensaannista*. Perhebarometri 2017. Helsinki: Väestöliitto.
- Rousseau, J.-J. (1762). *Émile ou de l'éducation*. Amsterdam: Néaulme.
- Rowe, J. & Kahn, R. (1987). Human aging: Usual and successful. *Science*, 237, 143–149.
- Rowe, J. & Kahn, R. (1997). Successful ageing. *The Gerontologist*, 37, 433–440.
- Rowe, J. & Kahn, R. (2015). Successful aging 2.0: Conceptual expansion for the 21st century. *Journal of Gerontology, B Psychological and Social Sciences*, 70, 593–596.
- Rowe, M. L., Salo, V. C. & Rubin, K. (2018). Toward creativity: Do theatrical experiences improve pretend play and cooperation among preschoolers. *American Journal of Play*, 10(2), 193–207.
- Rubia, K. (2013). Functional brain imaging across development. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 22(12), 719–731.
- Rubia, K., Smith, A. B., Woolley, J., Nosarti, C., Heyman, I., Taylor, E. & Brammer, M. (2006). Progressive increase of frontostriatal brain activation from childhood to adulthood during event-related tasks of cognitive control. *Human Brain Mapping*, 27(12), 973–993.
- Ruch, F. L. (1933). Adult learning. *Psychological Bulletin*, 30, 387–414.
- Rudolph, K. D. (2014). Puberty as a developmental context of risk for psychopathology. Teoksessa M. Lewis & K. D. Rudolph (toim.), *Handbook of developmental psychopathology* (3. painos, s. 331–354). New York: Plenum Press.
- Rumpu, N., Markkanen, E.-L., Hyvärinen, N., Anttila, N., Danschu, P., Kuvaja, M. ... Sainio, M. (2022). *Kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointi: Keskeisimmät tulokset seitsemästä arvioidusta menetelmästä*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 10:2022. Helsinki.
- Ruokonen, I. (toim.). (2022). *Ilmaisun ilo: Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Ruoppila, I. (1966). *Suomen vajaamieliset ja heidän huollontarpeensa 1962. II. Psykologinen osa*. Suomen Virallinen Tilasto, Sosiaalisia erikoistutkimuksia XXXII: 26. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Ruoppila, I. (1967). *Nuorten ja varttuneiden opiskelijoiden väliset asenne-erot eräissä ylioppilaspohjaisissa oppilaitoksissa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 15.
- Ruoppila, I. (1969). *Suomen kielen verbien aikamuotoja ja persoonapäätteitä koskevien säännönmukaisuuksien kehitys 4–6-vuotiailla lapsilla*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 87.
- Ruoppila, I. (1972). *Lievästi vajaamielisten ja vajaamielisiksi epäiltyjen aikuisten adaptiivinen käyttäytyminen*. Vuoden 1962 vajaamielistutkimuksen jatkotutkimus. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 117.
- Ruoppila, I. (1988). Aging and technological development. Teoksessa J.-E. Ruth (toim.), *Livsstil, livslopp och åldrande* (s. 115–142). Dokumentation från Pedagogiska Fakulteten, 33. Turku: Åbo Akademi.
- Ruoppila, I. (1991). The significance of grandparents for the formation of family relations. Teoksessa P. K. Smith (toim.), *The psychology of grandparenthood. An international perspective* (s. 123–139). Lontoo: Routledge.
- Ruoppila, I. (1992). 65–84-vuotiaiden asennoituminen ikään ja vanhenemiseen. *Gerontologia*, 6, 3–21.
- Ruoppila, I. (1999). Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala (toim.), *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä* (s. 26–51). Jyväskylä: Atena.
- Ruoppila, I. (2004). Iäkkäiden henkilöiden harrastukset. Teoksessa T. Raitanen, T. Hänninen, H. Pajunen & T. Suutama (toim.), *Geropsykologia* (s. 476–513). Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Ruoppila, I. (2009). Luovuus ja viisaus osana persoonallisuutta. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 303–321). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruoppila, I. (2014). Elämänkulun teoria perhetutkimuksessa. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia* (s. 99–122). Helsinki: Gaudeamus.
- Ruoppila, I. & Iivanainen, M. (2011). *Life-course of Finnish persons with intellectual disabilities born 1898–1960. A 35-year follow-up study*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 430. Jyväskylä: Jyväskylä University Printig House.
- Ruoppila, I. & Kallio, E. (2022). Viisaus ja elinikäinen oppiminen. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, R. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5. uud. painos, s. 315–331). Helsinki: Duodecim.
- Ruoppila, I. & Korkiakangas, M. (1975). *Esikoulun, lastentarhan ja kodin vaikutus lasten kehitykseen II: Vaikutuksia koskevat tulokset*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 173.

- Ruoppila, I. & Suutama, T. (1997a). Cognitive functioning of 75- and 80-year-old people and changes during a 5-year follow-up. *Scandinavian Journal of Social Medicine, suppl.* 53, 44–65.
- Ruoppila, I. & Suutama, T. (1997b). *Cognitive functioning of 75-year-old people in relation to mood, self-rated health and metamemory: A study in three Nordic localities*. Facts, Research and Intervention in Geriatrics 79–92. Pariisi: Serdi.
- Ruoppila, I. & Suutama, T. (2003). Changes in cognitive performance among Finnish older persons ageing from 75 to 85. *Revista Espanola de Geriatria y Gerontologia*, 38(suppl. 1), 223.
- Ruoppila, I. & Suutama, T. (2013). Psykkisen toimintakyvyn arviointi. *Gerontologia*, 27, 375–385.
- Ruoppila, I. & Västi, M. (1971). *Luku- ja kirjoitushäiriöiden oppilaiden lukemisen ja kirjoituksen virheiden rakenne sekä virheiden yhteydet eräisiin kognitiivisen kehitystason muuttujiin*. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja, 81. Jyväskylä.
- Ruoppila, I., Huuhtanen, P., Seitsamo, J. & Ilmarinen, J. (2008). *Age-related changes of the work ability construct and its relation to cognitive functioning in the older worker. A 16-year follow-up study*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 336. University of Jyväskylä.
- Ruoppila, I., Kotilainen, R. & Vasikkaniemi, T. (1999). Lasten ja ikäihmisten vuorovaikutuksen vaikutukset 4–6-vuotiaiden lasten ikäasenteisiin ja kehitykseen sekä ikäihmisten kokemaan toimintakyvyn. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, E. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala (toim.), *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä* (s. 26–51). Jyväskylä: Atena.
- Ruoppila, I., Marcellini, F., Mollenkopf, H., Hirsiaho, N., Baas, S., Principi, A. ... Wetzel, D. (2003). *The MOBILATE comparative cohort study. Enhancing outdoor mobility in later life: Personal coping, environmental resources, and technical support. Cohort differences in the outdoor mobility, health, social network and leisure activities of 55–59 and 75–79 year-old Finnish, German and Italian persons in 1995 and in 2000*. DZFA Research Report No. 17. Heidelberg: Deutsches Zentrum für Altersforschung an der Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg.
- Ruoppila, I., Poutanen, V.-M., Laurinkari, J. & Vesala, H. (2003). *Kelan etuudet kehitysvammaisille henkilöille 1962–1998*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 73. Helsinki: Kela.
- Ruoppila, I., Tacken, M. & Hirsiaho, N. (2005). Health and leisure activities. Teoksessa H. Mollenkopf, F. Marcellini, I. Ruoppila, Z. Széman & M. Tacken (toim.), *Enhancing mobility in later life. Personal coping, environmental resources and technical support. The out-of-home mobility of older adults in urban and rural regions of five European countries* (s. 141–172). Amsterdam: IOS Press.
- Ruotsalainen, K. (2013). Väestö vanhenee – heikkeneekö huoltosuhte? Viitattu 17.3.2023 https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html

- Russell, D. H., Anderson, J. R., Riggs, D. W., Ullman, J. & Higgins, D. J. (2020). Gender diversity and safety climate perceptions in schools and other youth-serving organisations. *Children and Youth Services Review*, *117*, 105334.
- Ruth, J.-E. (1980). *Creativity as a cognitive construct: The effects of age, sex and testing practice*. Väitöskirja. University of Southern California.
- Ruth, J.-E. & Birren, J. E. (1985). Creativity in adulthood and old age: Relations to intelligence, sex and mode of testing. *International Journal of Behavioral Development*, *8*, 99–110.
- Ruth, J.-E. & Öberg, P. (1987). Rädsla och otrygghet bland äldre. *Gerontologia*, *1*, 55–62.
- Ruth, J.-E., Öberg, P. & Tornstam, L. (1988a). Ensamhetsupplevelser hos de äldre II: Psykologiska faktorer. *Gerontologia*, *2*, 106–118.
- Ruth, J.-E., Öberg, P. & Tornstam, L. (1988b). Ensamhetsupplevelser hos de äldre III: Tillskrivna orsaker och bemärstringsstrategier. *Gerontologia*, *2*, 173–187.
- Rutter, M. (1996). Transitions and turning points in developmental psychopathology: As applied to the age span between childhood and mid-adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, *19*, 603–626.
- Rutter, M. & Maughan, B. (2002). School effectiveness findings 1979–2002. *Journal of School Psychology*, *40*, 451–475.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory. Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York: Guilford Press.
- Ryan, R. M., Huta, V. & Deci, E. (2008). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. *Journal of Happiness Studies*, *9*, 139–170.
- Ryan, S. M., Jorm, A. F. & Lubman, D. I. (2010). Parenting factors associated with reduced adolescent alcohol use: A systematic review of longitudinal studies. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, *44*, 774–783.
- Ryff, C. D. (1989a). Happiness is everything or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*, 1069–1081.
- Ryff, C. D. (1989b). Beyond Ponce de Leon and life satisfaction: New directions in quest of successful ageing. *International Journal of Behavioral Development*, *12*, 35–55.
- Ryff, C. D. (2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, *83*, 10–28
- Ryff, C. D. & Heincke, S. G. (1983). Subjective organization of personality in adulthood and aging. *Journal of Personality and Social Psychology*, *44*(4), 807–816.
- Räikkönen, E. (2012). *Is timing everything? A longitudinal perspective on adult transitions, their antecedents, and psychological implications*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 448.

- Räikkönen, E., Kokko, K., Chen, M. & Pulkkinen, L. (2012). Patterns of adult roles, their antecedents and psychosocial wellbeing correlates among Finns born in 1959. *Longitudinal and Life Course Studies*, 3, 211–227.
- Räikkönen, E., Kokko, K. & Rantanen, J. (2011). Timing of adult transitions: Antecedents and implications for psychological functioning. *European Psychologist*, 16(4), 314–323.
- Räikkönen, K., Pesonen, A. K., Heinonen, K., Lahti, J., Komsu, N., Eriksson, J. G. ... Strandberg, T. E. (2009). Maternal licorice consumption and detrimental cognitive and psychiatric outcomes in children. *American Journal of Epidemiology*, 170(9), 1137–1146.
- Räsänen, P. (2012). Laskemiskyvyn häiriö eli dyskalkulia. *Duodecim*, 128, 1168–1177.
- Rönkä, A. (1999). *The accumulation of problems of social functioning: Outer, inner, and behavioral strands*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 148.
- Rönkä, A. & Malinen, K. (2021). *Yhteisvanhemmuus ei ole sama kuin tasan jaetut kotityöt: Olen-naista on, että työnjako on molempien mielestä reilu*. MustRead. 15.10.2021. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/80719>
- Rönkä, A., Kinnunen, U. & Sallinen, M. (2005). Lapset, vanhempien työ ja perheen arki. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.), *Työ leipälajina: Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet* (s. 287–309). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rönkä, A., Malinen, K., Kinnunen, U., Tolvanen, A. & Lämsä, T. (2010). Capturing daily family dynamics via text messages: Development of the mobile diary. *Community, Work & Family*, 13, 5–21.
- Rönkä, A., Oravala, S. & Pulkkinen, L. (2002). I met this wife of mine and things got onto a better track. *Journal of Adolescence (Special Issue Personality and Personal Agency in Adolescence)*, 25, 47–63.
- Rönkä, A., Oravala, S. & Pulkkinen, L. (2003). Turning points in adult's lives: The effects of gender and the amount of choice. *Journal of Adult Development*, 10, 203–215.
- Rönkä, A., Sevón, E., Räikkönen, E. & Hintikka, T. (2017). You have a message from Illi! The mobile diary in researching children's daily experiences. *Child Indicators Research*, 10(2), 505–523.
- Rönkä, R. (2022). Opetusta on leikattu 30 vuotta. *Keskisuomalainen*, 26.10.2022.
- Saajanaho, M. (2016). *Personal goals in old age: Relationships with resources in life, exercise activity, and life-space-mobility*. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.
- Saarenheimo, M. (2008). Liikunta ja psykososiaalinen hyvinvointi vanhuudessa. Teoksessa R. Leinonen & E. Havas (toim.), *Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu III. Fyysinen aktiivisuus iäkkäiden henkilöiden hyvinvoinnin edistäjänä* (s. 111–118). Jyväskylä: Likes.
- Saariluoma, P. (1995). *Chess players' thinking. A cognitive psychological approach*. Lontoo: Routledge.

- Saarinen, A. (2020). *Equality in cognitive learning outcomes: The roles of educational practices*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki Studies in Education, 97.
- Saarinen, A., Keltikangas-Järvinen, L., Jääskeläinen, E., Huhtaniska, S., Pudas, J., Tovar-Perdomo, S. ... Lieslehto, J. (2021). Early adversity and emotion processing from faces: A meta-analysis on behavioral and neurophysiological responses. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 6(7), 692–705.
- Saarinen, P. (1985). *Liikunnastako pysyvä harrastus? Seuruutietoa toiselta neljännelle ikävuosikymmenelle*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia, 27.
- Saarinen, P. (1986). *Peruskoululaiset lukijoina*. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Saarnilehto, A. (toim.). (1998). *Tutkijan oikeudet ja velvollisuudet*. Helsinki: Werner Söderström lakitieto.
- Saarnilehto, A. & Edelman, T. (toim.). (1998). *Tutkimussopimus*. Helsinki: Werner Söderström lakitieto.
- Sacuiu, S., Gustafson, D., Sjögren, M., Guo, X., Östling, S., Johansson, B. & Skoog, I. (2010). Secular changes in cognitive predictors of dementia and mortality. *Neurology*, 75, 779–785.
- Saffran, J. R., Aslin, R. N. & Newport, E. L. (1996). Statistical learning by 8-month-old infants. *Science*, 274(5294), 1926–1928.
- Saggar, M., Xie, H., Beaty, R. E., Stankov, A. D., Schreier, M. & Reiss, A. L. (2019). Creativity slumps and bumps: Examining the neurobehavioral basis of creativity development during middle childhood. *NeuroImage*, 196, 94–101.
- Sahlberg, P. (2021). *Finnish lessons 3.0: What can the world learn from educational change in Finland* (3. painos). New York, NY: Columbia University Press.
- Saine, N., Lerkkanen, M.-K., Ahonen, T., Tolvanen, A. & Lyytinen, H. (2011). Computer-assisted remedial reading intervention for school beginners at risk for reading disability. *Child Development*, 82(3), 1013–1028.
- Sainio, M., Herkama, S., Turunen, T., Rönkkö, M., Kontio, M., Poskiparta, E. & Salmivalli, C. (2020). Sustainable antibullying program implementation: School profiles and predictors. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61, 132–142.
- Sainio, P., Eklund, K., Hirvonen, R., Ahonen, T. & Kiuru, N. (2021). Adolescents' academic emotions and academic achievement across the transition to lower secondary school: The role of learning difficulties. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 65(3), 385–403.
- Sakari, R. (2013). *Mobility and its decline in old age. Determinants and associated factors*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health, 190.
- Sakari-Rantala, R., Era, P., Heikkinen, E., Heikkinen, R.-L., Laukkanen, P., Ruoppila, I., Suominen, H. & Suutama, T. (1995). *Iäkkäiden toimintakyky- ja terveystutkimus. Kahden keskiuomalaisen 75-vuotiaan väestöryhmän vertailu*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 2. Helsinki: Kela.

- Salasuo, M. (toim.). (2021). *Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 68. Helsinki.
- Sallinen, M., Kinnunen, U. & Rönkä, A. (2004). Adolescent experiences of parental employment and parenting: Connections to adolescent well-being. *Journal of Adolescence*, 27, 221–237.
- Salmela-Aro, K. (2009). Personal goals and well-being during critical life transitions: The four C's – Channelling, choice, co-agency and compensation. *Advances in Life Course Research*, 14(1–2), 63–73.
- Salmela-Aro, K. (2015). Toward a new science of academic engagement. *Research in Human Development*, 12(3–4), 304–311.
- Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (toim.). (2017a). *Mikä meitä liikuttaa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (2017b). Henkilökohtaiset tavoitteet, hyvinvointi ja elämäntyydytys. Teoksessa K. Salmela-Aro & J.-E. Nurmi (toim.), *Mikä meitä liikuttaa? Motivaatiopsykologian perusteet* (s. 43–53). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N. & Nurmi, J.-E. (2008). The role of educational track in adolescents' school burnout. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 663–689.
- Salmela-Aro, K., Nurmi, J.-E., Saisto, T. & Halmesmäki, E. (2000). Women's and men's personal goals during the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 14, 171–186.
- Salmela-Aro, K., Sortheix, F. M. & Ranta, M. (2016). Emerging adulthood in Finland. Teoksessa R. Žukauskienė (toim.), *Emerging adulthood in a European context* (s. 138–153). Lontoo: Routledge.
- Salmela-Aro, K., Tynkkynen, K. & Vuori, J. (2011). Parents' work burnout and adolescents' school burnout: Are they shared? *European Journal of Developmental Psychology*, 8, 215–227.
- Salminen, K., Suutama, T. & Ruoppila, I. (1990). *Iäkkäiden elinolosuhteet sekä psyykinen ja sosiaalinen toimintakykyisyys. Osa 3. Psyykinen toimintakyky*. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M 69. Helsinki: Kela.
- Salmivalli, C. (1998). *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112–120.
- Salmivalli, C. & Isaacs, J. (2005). Prospective relations among victimization, rejection, friendlessness, and children's self- and peer-perceptions. *Child Development*, 76, 1161–1171.
- Salmivalli, C. & Kaukiainen, A. (2004). "Female aggression" revisited: Variable- and person-centered approaches to studying gender differences in different types of aggression. *Aggressive Behavior*, 30, 158–163.

- Salmivalli, C., Kärnä, A. & Poskiparta, E. (2010). From peer putdowns to peer support: A theoretical model and how it translated into a national anti-bullying program. Teoksessa S. R. Jimmerson, S. M. Swearer & D. L. Espelage (toim.), *Handbook of bullying in schools: An international perspective* (s. 441–454). New York: Routledge.
- Salo, E.-E., Junttila, N. & Vauras, M. (2022). Parental self-efficacy and intra- and extra-familial relationships. *Journal of Child and Family Studies*, 31, 2714–2729.
- Salo, S. & Flykt, M. (2013). Lapsen ja vanhemman välisen emotionaalisen saatavillaolon merkitys lapsen kehityksessä ja hyvinvoinnissa. *Psykologia*, 48(5–6), 402–416.
- Salokoski, T. (2002). Tietokonepelien väkivaltaisuus osana lasten ja nuorten pelimaailmaa. *Psykologia*, 37, 151–162.
- Salokoski, T. (2005). *Tietokonepelit ja niiden pelaaminen*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 277. Jyväskylän yliopisto.
- Salomaa, J. E. (1939). *Älykkyyden mittaaminen: Suomen oloihin sovelletulla Binet'n tyyppisellä testistöllä*. Porvoo: WSOY.
- Salthouse, T. A. (2010). Influence of age on practice effects in longitudinal neurocognitive change. *Neuropsychology*, 24, 563–572.
- Sameroff, A. (2009). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Sameroff, A. (2010). A unified theory of development: A dialectic integration of nature and nurture. *Child Development*, 81, 6–22.
- Sanford, E. C. (1902). Mental growth and decay. *American Journal of Psychology*, 13, 426–456.
- Santalahti, T. (2017). Sukupuolen moninaisuus ja seksuaalinen suuntautuminen. Duodecim, Koulun terveyskirjasto. Viitattu 15.3.2023 <https://www.koulunerveyskirjasto.fi/aihe/seksi/seksuaalisuuden-monimuotoisuus>
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D. & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *Lancet Child Adolescent Health*, 2(3), 223–228.
- Sax, N. & Weston, E. (2007). Language development milestones. Viitattu 30.11.2022 www.rehabmed.ualberta.ca/spa/phonology/milestones.pdf
- Schaie, K. W. (1996). *Intellectual development in adulthood. The Seattle Longitudinal Study*. New York: Cambridge University Press.
- Schaie, K. W. (2005). *Developmental influences on adult intelligence: The Seattle Longitudinal Study*. New York: Oxford University Press.
- Schaie, K. W. (2009). "When does age-related cognitive decline begin?" Salthouse again reifies the "cross-sectional fallacy". *Neurobiology of Aging*, 30, 528–529.
- Schaie, K. W. & Willis, S. L. (1996). *Adult development and aging*. New York: HarperCollins.

- Schaufeli, W. B., Desart, S. & deWitte, H. (2020). Burnout Assessment Tool (BAT): Development, validity and reliability. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 9495.
- Scheibe, S. & Blanchard-Fields, F. (2009). Effects of regulating emotions on cognitive performance: What is costly for young adults is not so costly for older adults. *Psychology and Aging*, 24, 217–223.
- Scheibe, S., Freund, A. M. & Baltes, P. B. (2007). Toward a developmental psychology of Sehnsucht (life longings): The optimal (utopian) life. *Developmental Psychology*, 43, 778–795.
- Schleutker, E. (2013). Väestön ikääntyminen ja hyvinvointivaltio. Mitä vaihtoehtoja meillä on? *Yhteiskuntapolitiikka*, 78, 425–436.
- Schlomann, A., Buening, M., Hipp, L. & Wahl, H.-W. (2021). Aging during COVID-19 in Germany: A longitudinal analysis of psychosocial adaptation. *European Journal of Ageing*, 19, 1077–1086.
- Schneider, A. & Schneider, B. (2005). The soul journey. Education for higher consciousness. Book 22: Know yourself, revealing the beauty that you are. Viitattu 1.2.2023 <http://www.thesouljourney.com/2sjbook.pdf>
- Schneider, W. & Bjorklund, D. (2003). Memory and knowledge development. Teoksessa J. Valsiner & K. J. Connolly (toim.), *Handbook of developmental psychology* (s. 370–403). Lontoo: Sage.
- Schneider, W. & Ornstein, P. A. (2019). Determinants of memory development in childhood and adolescence. *International Journal of Psychology*, 54(3), 307–315.
- Schnoll, J. G., Tamsamrit, B., Zhang, D. & Song, H. (2021). Evaluating neurodevelopmental consequences of perinatal exposure to antiretroviral drugs: Current challenges and new approaches. *Journal of Neuroimmune Pharmacology*, 16(1). DOI:10.1007/s11481-019-09880-z
- Schoon, I., Chen, M., Kneale, D. & Jager, J. (2012). Becoming adults in Britain: Lifestyles and wellbeing in times of social change. *Longitudinal and Life Course Studies*, 3, 173–189.
- Schroll, M., Steen, B., Berg, S., Heikkinen, E. & Viidik, A. (1993). NORA – Nordic Research on Ageing. Functional capacity of 75-year-old men and women in three Nordic localities. *Danish Medical Bulletin*, 40, 618–624.
- Schulz, M. (2015). *Retinoic acid signaling in neural crest-derived melanophore development in zebrafish (Danio rerio)*. Frankfurt am Main: Goethe-Universität.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. Teoksessa M. Zanne (toim.), *Advances in experimental social psychology* (vol. 25, s. 1–65). New York: Academic Press.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. Online Readings in *Psychology and Culture*, 2(1), artikkeli 11.

- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, B. L., Forthun, L. F. ... Whitbourne, S. K. (2011). Examining the light and dark sides of emerging adults' identity: A study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 839–859.
- Schwartz, S. J., Donnellan, M. B., Ravert, R. D., Luyckx, K. & Zamboanga, B. L. (2013). Identity development, personality, and well-being in adolescence and emerging adulthood: Theory, research, and recent advances. Teoksessa I. B. Weiner (sarjan toim.), R. M. Lerner, A. Easterbrooks & J. Mistry (painoksen toim.), *Handbook of psychology, vol. 6: Developmental psychology* (s. 339–364). New York: Wiley.
- Schwinger, M., Wirthwein, L., Lemmer, G. & Steinmayr, R. (2014). Academic self-handicapping and achievement: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106(3), 744–761.
- Scionti, N., Cavallero, M., Zogmaister, C. & Marzocchi, G. M. (2020). Is cognitive training effective for improving executive functions in preschoolers? A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 10, 2812.
- Scott, C. (1896–97). Old age and death. *American Journal of Psychology*, 8, 67–122.
- Sears, R. R., Maccoby, E. E. & Lewin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Evanston, IL: Row, Peterson.
- Segalowitz, S. J., Santesso, D. L. & Jetha, M. K. (2010). Electrophysiological changes during adolescence: A review. *Brain and Cognition*, 72(1), 86–100.
- Segrin, C., Burke, T. J. & Duniyan, M. (2012). Loneliness and poor health within families. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(5). <http://spr.sagepub.com/content/early/2012/04/30/0265407512443434>
- Seitamo, L. (1991). *Psychological development in Arctic cultures*. Acta Universitatis Ouluensis. Series E. Oulun yliopisto.
- Seligman, M. E. P. (2008). Positive health. *Applied Psychology*, 57, 3–18.
- Seligman, M. E. P. & Csíkszentmihályi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5–14.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. New York: McGraw-Hill.
- Seppänen, M., Simonen, M. & Valve, R. (2009). *Ikääntyneiden sosiaalisen toimintakyvyn arviointi. Kuvaus kehittämispöytätyöstä ja arviointimallista*. Helsingin yliopisto; Lahti: Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.
- Shavelson, R. J., Hubner, J. J. & Stanton, G. C. (1976). Self-concept: Validation of construct interpretations. *Review of Educational Research*, 46, 407–441.
- Shaw, P., Kabani, N. J., Lerch, J. P., Eckstrand, K., Lenroot, R., Gogtay, N. ... Wise, S. P. (2008). Neurodevelopmental trajectories of the human cerebral cortex. *Journal of Neuroscience*, 28(14), 3586–3594.
- Sheehy, G. (1974). *Passages: Predictable crises of adult life*. New York: Dutton.

- Sheldon, K. M. (2004). *Optimal human being: Towards integration within the person and between the human sciences*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Sheldon, K. M. (2007). Considering "the optimality of personality": Goals, self-concordance and multilevel personality integration. Teoksessa B. R. Little., K. Salmela-Aro & S. D. Phillips (toim.), *Personal project pursuit* (s. 355–374). Lontoo: Erlbaum.
- Sheldon, K. M., Cheng, C. & Hilpert, J. (2011). Understanding well-being and optimal functioning: Applying the multilevel personality in context (MPIC) model. *Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory*, 22(1), 1–16.
- Shepard, R. J. (1997). Impact of aging on major physiological systems at rest and during sub-maximal and maximal exercise. Teoksessa R. J. Shepard (toim.), *Aging, physical activity and health* (s. 57–138). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Sherif, M., Harvey, O., White, B., Hood, W. & Sherif, C. (1961). *Intergroup conflict and cooperation: The robbers' cave experiment*. Norman, OK: University Book Exchange.
- Sica, L. S., Aleni Sestito, L. & Ragozini, G. (2014). Identity coping in the first years of university: Identity diffusion, adjustment and identity distress. *Journal of Adult Development*, 21, 159–172.
- Siegel, D. J. (2014). *Brainstorm – Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys*. Helsinki: Basam Books.
- Sigman, A. (2012). The impact of screen media on children: A Eurovision for Parliament. Teoksessa C. Clouder, B. Heys, M. Matthes & P. Sullivan (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe 2012* (vol. 3, s. 88–121). East Sussex, UK: ECSWE. www.alliance-forchildhood.eu/publications
- Sihvola, E., Keski-Rahkonen, A. K., Dick, D. M., Pulkkinen, L., Rose, R., Marttunen, M. & Kaprio, J. (2007). Minor depression in adolescence: Phenomenology and clinical correlates. *Journal of Affective Disorders*, 97, 211–218. doi:10.1016/j.jad.2006.06.019
- Sihvola, E., Marttunen, M. & Kaprio, J. (2010). Masennus ennakoi nuoren päihdeongelmaa. *Duodecim*, 126(11), 1245–1246.
- Sihvonen, E. (2020). *From family policy to parenting support: Parenting-related anxiety in Finnish family support projects*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Simonsuuri-Sorsa, M. (1998). Ohjeet hyvän tieteellisen käytännön loukkausten ja tieteellisessä tutkimuksessa ilmenevän vilpin ehkäisemiseksi, käsittelemiseksi ja tutkimiseksi. *Yliopistotieto*, 26, 49–52.
- Simonton, D. (1994). *Greatness: Who makes history and why*. New York: Guilford Press.
- Simonton, D. K. (1988). Age and outstanding achievement: What do we know after a century of research? *Psychological Bulletin*, 104, 251–267.
- Sims, R., Allaire, J., Gamaldo, A., Edwards, C. L. & Whitfield, K. E. (2009). An examination of dedifferentiation in cognition among African-American older adults. *Journal of Cross Cultural Gerontology*, 24, 193–208.

- Sindi, S., Kåreholt, I., Spulber, G., Soininen, H., Kivipelto, M. & Solomon, A. (2017). Mid-life work-related stress is associated with late-life gray matter volume atrophy. *Journal of Alzheimer's Disease Reports*, 1(1), 219–227.
- Singer, T., Verhaeghen, P., Ghisletta, P., Lindenberger, U. & Baltes, P. B. (2003). The fate of cognition in very old age: Six-year longitudinal findings in the Berlin Aging Study (BASRE). *Psychology and Aging*, 18, 318–331.
- Sinialo, P. (1986). *Työvoimaura ja yksilön kehitys*. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia nro 63. Helsinki: Työministeriö.
- Sinkkonen, J. (2020). *Kiintymysubteet elämäntapaissa*. Helsinki: Duodecim.
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. (2011). Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen: Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? *Yhteiskuntapolitiikka*, 76(2), 121–134.
- Sipilä, S. & Rantanen, T. (2022). Lihasvoima. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5., uud. painos, s. 140–152). Helsinki: Duodecim.
- Sipilä, S., Tirkkonen, A., Hänninen, T., Laukkanen, P., Alen, M., Fielding, R. A. ... Törmäkangas, T. (2018). Promoting safe walking among older people: The effects of a physical and cognitive training alone on mobility and falls among older community-dwelling men and women the PASSWORD study: Design and methods of a randomized controlled trial. *BMC Geriatrics*, 18, 215.
- Siren, A. (2005). *Older women's mobility and transportation issues. Restraints and regulations, lust and splendour*. Psykologian laitoksen tutkimuksia, 30. Helsingin yliopisto.
- Sisk, C. I. & Foster, D. I. (2004). The neural basis of puberty and adolescence. *Natural Neuroscience*, 7, 1040–1047.
- Sixsmith, A. & Gibson, G. (2007). Music and the well-being of people with dementia. *Ageing and Society*, 27, 127–145.
- Skeide, M. A. & Friederici, A. D. (2016). The ontogeny of the cortical language network. *Nature Reviews Neuroscience*, 17(5), 323–332.
- Skinner, B. F. (1938). *Behavior of organisms*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Slobin, D. I. (1973). Cognitive prerequisites for the development of grammar. Teoksessa C. Ferguson & D. Slobin (toim.), *Studies of child language development* (s. 175–208). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Smallwood, J. & Schooler, J. W. (2015). The science of mind wandering: Empirically navigating the stream of consciousness. *Annual Review of Psychology*, 66, 487–518.
- Smith, B. (1990). Developmental psychology in the real world: A perspective on its ethical issues. Teoksessa C. B. Fisher & W. W. Tryon (toim.), *Ethics in applied developmental psychology: Emerging issues in an emerging field* (s. 303–310). Advances in Applied Developmental Psychology, 4. Norwood, NJ: Ablex

- Smith, J. & Baltes, P. B. (1999). Trends and profiles of psychological functioning in very old age. Teoksessa P. B. Baltes & K. U. Mayer (toim.), *The Berlin Aging Study: Aging from 70 to 100* (s. 197–226). Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, K. E. & Pollak, S. D. (2020). Early life stress and development: Potential mechanisms for adverse outcomes. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 12, 34. doi: 10.1186/s11689-020-09337-y
- Smith, P. K. (2010). *Children and play*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Snijders, T. A. B., Steglich, C. E. G. & Van de Bunt, G. G. (2010). Introduction to stochastic actor-based models for network dynamics. *Social Networks*, 32, 44–60.
- Sofi. (2021). Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofi (toim.). *Ilmiökartta: digitaalisen median vaikutukset lapsiin, nuoriin ja ikäihmisiin*. 9.2.2021. Viitattu 10.3.2023 www.acadsci.fi/sofi/ilmiokartta_raportti
- Solantaus, T., Leinonen, J. & Punamäki, R.-L. (2004). Children's mental health in times of economic recession. Replication and extension of the family stress model. *Developmental Psychology*, 40, 412–429.
- Sole, C., Mercadal-Brotons, M., Gallego, S. & Riera, M. (2010). Contributions of music to aging adults' quality of life. *Journal of Music Therapy*, 47, 264–281.
- Soneson, E., Puntis, S., Chapman, N., Mansfield, K., Jones, P. & Fazel, M. (2022). Happier during lockdown: A descriptive analysis of self-reported wellbeing in 17,000 UK school students during Covid-19 lockdown. *European Child and Adolescent Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01934-z>
- Sorri, M. & Huttunen, K. (2013). Kuulo. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 186–197). Helsinki: Duodecim.
- Sorvo, R., Kiuru, N., Koponen, T., Aro, T., Viholainen, H., Ahonen, T. & Aro, M. (2022). Longitudinal and situational associations between math anxiety and performance among early adolescents. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1514(1), 174–186.
- Sorvo, R., Koponen, T., Viholainen, H., Aro, T., Räikkönen, E., Peura, P. ... Aro, M. (2019). Development of math anxiety and its longitudinal relationships with arithmetic achievement among primary school children. *Learning and Individual Differences*, 69, 173–181.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon salassa pidettävien asiakirjojen tutkimuskäyttö*. (1997). Tietu-työryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1997:2. Helsinki.
- Southcott, J. E. (2009). "And as I go, I love to sing": The happy wanderers, music and positive aging. *International Journal of Community Music*, 2, 143–156.
- Soveri, A., Antfolk, J., Karlsson, L., Salo, B. & Laine, M. (2017). Working memory training revisited: A multi-level meta-analysis of n-back training studies. *Psychonomic Bulletin & Review*, 24(4), 1077–1096.

- Sowell, E. R., Peterson, B. S., Thompson, P. M., Welcome, S. E., Henkenius, A. L. & Toga, A. W. (2003). Mapping cortical change across the human life span. *Nature Neuroscience*, 6(3), 309–315.
- Spearman, C. (1904). "General intelligence" objectively determined and measured. *American Journal of Psychology*, 15, 201–293.
- Spiegel, J. A., Goodrich, J. M., Morris, B. M., Osborne, C. M. & Lonigan, C. J. (2021). Relations between executive functions and academic outcomes in elementary school children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 147(4), 329.
- Spilt, J. L., Verschueren, K., Van Minderhout, M. B. & Koomen, H. M. (2022). Practitioner Review: Dyadic teacher–child relationships: Comparing theories, empirical evidence and implications for practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 63(7), 724–733.
- Spini, D. & Widmer, E. (toim.). (2023). *Withstanding vulnerability through adult life: Dynamics of stressors, resources, and reserves*. Singapore: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-981-19-4567-0>
- SPR. (2021). *Digiraatikeskustelu yli 18-vuotiaiden nuorten korona-ajan kokemuksista. Loppulausuma*. Punaisen Ristin Nuorten turvatalot ja ALL-YOUTH -tutkimushanke.
- Srinivasan, S., Glover, J., Tampi, R. R., Tampi, D. J. & Sewell, D. D. (2019). Sexuality and the older age. *Current Psychiatry Reports*, 21, 97.
- Stacey, G. & Stickley, T. (2008). Dancing to keep young heart. *Mental Health Practice*, 11, 34–38.
- Stairway – from primary school to secondary school/Youth COMPASS study. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 9.3.2023 www.jyu.fi/stairway
- Stansfeld, S., Clark, C., Bebbington, P., King, M., Jenkins, R., & Hinchliffe, S. (2016). Chapter 2: Common mental disorders. Teoksessa S. McManus, P. Bebbington, R. Jenkins & T. Brugha (toim.), *Mental health and wellbeing in England: Adult psychiatric morbidity survey 2014* (s. 37–68). Leeds: NHS Digital.
- Stattin, H., Kerr, M. & Skoog, T. (2011). Early pubertal timing and girls' problem behavior: Integration of two hypotheses. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 1271–1287.
- Staudinger, U. M. (1996). Wisdom and the social-interactive foundation of the mind. Teoksessa P. B. Baltes & U. M. Staudinger (toim.), *Interactive minds* (s. 276–315). New York: Cambridge University Press.
- Staudinger, U. & Baltes, P. (1996). Interactive minds: A facilitative setting for wisdom-related performance? *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 746–762.
- Staudinger, U. M. & Glück, J. (2011). Psychological wisdom research: Commonalities and differences in a growing field. *Annual Review of Psychology*, 62, 215–241.

- Staudinger, U. M. & Kessler, E. (2009). Adjustment and growth: Two trajectories of positive personality development across adulthood. Teoksessa M. C. Smith & N. DeFrates-Densch (toim.), *Handbook of research on adult learning and development* (s. 241–268). New York: Routledge.
- Stein, N. L. & Albro, E. R. (1997). Building complexity and coherence: Children's use of goal-structured knowledge in telling stories. Teoksessa M. Bamberg (toim.), *Narrative development – six approaches* (s. 5–44). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stein, N. L. & Albro, E. R. (2001). The origins and nature of arguments. Studies in conflict understanding, emotion and negotiation. *Discourse Processes*, 32(2–3), 113–133.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(2), 69–74.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*, 28, 78–106.
- Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Steinberg, L. & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52, 83–110.
- Steinberg, L. & Scott, E. S. (2003). Less guilty by reason of adolescence: Developmental immaturity, diminished responsibility, and the juvenile death penalty. *American Psychologist*, 58(12), 1009–1018.
- Stendler, C. B. (1952). Critical periods in socialization and over-dependency. *Child Development*, 23, 3–12.
- Stern, E. (1931). *Anfänge des Alterns*. Leipzig: Thieme.
- Stern, E. (2015). Embodied cognition: A grasp on human thinking. *Nature*, 524(7564), 158–159.
- Stern, Y. (2009). Cognitive reserve. *Neuropsychologia*, 47, 2015–2028.
- Stern, Y., Barnes, C. A., Grady, C., Jones, R. N. & Raz, N. (2019). Brain reserve, cognitive reserve, compensation, and maintenance: Operationalization, validity, and mechanisms of cognitive resilience. *Neurobiology of Aging*, 83, 124–129.
- Sternberg, R. J. (toim.). (1990). *A handbook of wisdom: Psychological perspectives*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (1995). Love as a story. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, 541–546.
- Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence and creativity synthesized*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2005). *Cognitive psychology*. New York: Cambridge University Press.

- Sternberg, R. J. (2015). Multiple intelligences in the new age of thinking. Teoksessa S. Goldstein, D. Princiotta & J. A. Naglieri (toim.), *Handbook of intelligence: Evolutionary theory, historical perspective, and current concepts* (s. 229–241). New York: Springer.
- Sternberg, R. J. & Glück J. (toim.). (2019). *The Cambridge handbook of wisdom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. & Lubart, T. I. (2001). Wisdom and creativity. Teoksessa J. E. Birren & K. W. Schaie (toim.), *Handbook of the psychology of aging* (s. 500–522). San Diego, CA: Academic Press.
- Sternberg, R. J., Grigorenko, E. L. & Oh, S. (2001). The development of intelligence at mid-life. Teoksessa M. E. Lachman (toim.), *Handbook of midlife development* (s. 217–247). New York: Wiley.
- Sternberg, R. J., Nusbaum, H. & Glück, J. (toim.). (2019). *Applying wisdom to contemporary world problems*. Cham: Palgrave MacMillan.
- Stewart, A. K. & Vadewater, E. A. (1998). The course of generativity. Teoksessa D. P. McAdams & E. D. de St Aubin (toim.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation* (s. 75–100). Washington, DC: American Psychological Association.
- Stewart-Brown, S. & Edmunds, L. (2007). *Assessing emotional intelligence in children: A review of existing measures of emotional and social competence. Educating people to be emotionally intelligent*. Westport, CT: Praeger.
- Stiles, J. (2011). Brain development and the nature versus nurture debate. *Progress in Brain Research*, 189, 3–22.
- Stiles, J. & Jernigan, T. L. (2010). The basics of brain development. *Neuropsychology Reviews*, 20(4), 327–348.
- Stillman, C. M., Cohen, J., Lehman, M. E. & Erickson, K. I. (2016). Mediators of physical activity on neurocognitive function: A review at multiple levels of analysis. *Frontiers in Human Neuroscience*, 10.
- STM. (2018a). *Lapsen arki eron jälkeen – suunnitelma vanhempien yhteistyöstä. Osa 1: Tietoa vanhemmille*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- STM. (2018b). *Lapsen arki eron jälkeen – suunnitelma vanhempien yhteistyöstä. Osa 2: Ohjeita suunnitelman tekoon*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 31.8.2021 <https://stm.fi/documents/1271139/4816712/Vanhemmussuunnitelma+osa+2+Ohjeita+suunnitelman+tekoon>
- Stogsdill, J. A. & Eroglu, C. (2017). The interplay between neurons and glia in synapse development and plasticity. *Current Opinion in Neurobiology*, 42, 1–8.
- Stolt, S., Haataja, L., Lapinleimu, H. & Lehtonen, L. (2008). Early lexical development of Finnish children: A longitudinal study. *First Language*, 28, 259–279.

- Strandén, P. (1982). *Nuori lapsiperhe. Tutkimus nuorten perheiden elämäntilanteesta ja toimintaedellytyksistä*. Lapsiraportti A 38. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Strathearn, L. (2011). Maternal neglect: Oxytocin, dopamine and the neurobiology of attachment. *Journal of Neuroendocrinology*, 23(11), 1054–1065.
- Struijs, S. Y., de Jong, P. J., Jeronimus, B. F., van der Does, W., Riese, H. & Spinhoven, P. (2021). Psychological risk factors and the course of depression and anxiety disorders: A review of 15 years NESDA research. *Journal of Affective Disorders*, 295, 1347–1359.
- Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., Cicchetti, D. & Fittoria, M. G. (2014). A typology of interpartner conflict and maternal parenting practices in high-risk families: Examining spillover and compensatory models and implications for child adjustment. *Development and Psychopathology*, 26, 983–998.
- Suggate, S. P. & Martzog, P. (2020). Screen-time influences children's mental imagery performance. *Developmental Science*, 23(6), e12978.
- Suggate, S. P. & Martzog, P. (2021). Preschool screen-media usage predicts mental imagery two years later. *Early Child Development and Care*, 192(10), 1659–1672. <https://doi.org/10.1080/03004430.2021.1924164>
- Suomen Akatemia. (1989). *Tieteelliseen tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset*. Dnro 3700/05/89.
- Suomen Akatemian eettiset ohjeet*. (2013). Viitattu 2.3.2023 www.aka.fi/julkaisut
- Suomen Psykologiliiton eettiset ohjeet*. (2004). Helsinki: Suomen Psykologiliitto.
- Suomen Psykologiliitto. (2005). *Psykologien tutkimuseettiset periaatteet*. Helsinki. Viitattu 8.5.2014 http://www.helsinki.fi/behav/tutkimus/psykologien_tutkimuseettiset_periaatteet.pdf
- Suomen virallinen tilasto. (2019a). Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 4.5.2021 http://www.stat.fi/til/khak/2019/khak_2019_2020-12-10_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2019b) Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 4.5.2021 http://www.stat.fi/til/kkesk/2019/kkesk_2019_2021-03-12_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2019c). Väestön koulutusrakenne. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.5.2021 http://www.stat.fi/til/vkour/2019/vkour_2019_2020-11-05_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2020). Perheet. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 30.11.2022 <http://www.stat.fi/til/perh/>
- Suomen virallinen tilasto. (2021). Kuolemansyyt. 7. Itsemurhia aiempaa vähemmän. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.3.2023 http://www.stat.fi/til/ksyyt/2020/ksyyt_2020_2021-12-10_kat_007_fi.html
- Suomen Väestötilasto. SVT. (2020). 70 vuotta täyttäneitä 874 000. Helsinki: Tilastokeskus.

- Suominen, H. (2013). Kehon rakenne ja koostumus. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. uudistettu painos, s. 129–134). Helsinki: Duodecim.
- Suominen, H. & Era, P. (2013). Fyysisen toimintakyvyn ja kehon rakenteen mittaaminen toimintakykytutkimuksissa. *Gerontologia*, 27, 355–364.
- Suominen, T. & Suominen, H. (2022). Luut. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5., uud. painos, s. 122–131). Helsinki: Duodecim.
- Susman, E. J. & Dorn, L. D. (2009). Puberty – Its role in development. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology. Volume 1: Individual bases of adolescent development* (3. painos, s. 116–151). Hoboken, NJ: Wiley.
- Susman, E. J. & Rogol, A. (2004). Puberty and psychological development. Teoksessa R. M. Lerner & L. Steinberg (toim.), *Handbook of adolescent psychology* (2. painos, s. 15–44). New York: Wiley.
- Susman, E. J., Houts, R. M., Steinberg, L., Belsky, J., Cauffman, E., DeHart, G. ... Halpern-Felsher, B. L. (2010). Longitudinal development of secondary sexual characteristics in girls and boys between ages 9½ and 15½ years. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(2), 166–173.
- Suutama, T. (1986). *Elämänvoimaa sukupolvien yhteistyöstä. Tutkimus kahden, kolmen ja neljän sukupolven välisestä vuorovaikutuksesta sekä sen merkityksestä*. Lapsiraportti A 49. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Suutama, T. (1995). *Coping with life events in old age*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 117. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Suutama, T. (2003). A longitudinal study on coping strategies and resources among Finnish older persons. Esitelmä. Vth European Congress of Gerontology, 2–5 July 2003, Barcelona, Spain. Abstracts. *Revista Espanola de Geriatria y Gerontologia*, 38(suppl. 1), 184.
- Suutama, T. (2006). Elämän tarkoituksellisuus 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P.-L. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004* (s. 187–205). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 83. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Suutama, T. (2013). Muisti ja oppiminen. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3. painos, s. 216–226). Helsinki: Duodecim.
- Suutama, T. & Ruoppila, I. (1998). Associations between cognitive functioning and physical activity in two 5-year follow-up studies of older Finnish persons. *Journal of Aging and Physical Activity*, 6, 169–183.
- Suutama, T. & Ruoppila, I. (1999). Iäkkäiden ihmisten tiedonkäsittelytoimintojen muutokset kahdeksan vuoden aikana testitulosten ja itsearviointien perusteella. Teoksessa T. Suutama, I. Ruoppila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset: Havaintoja Ikivihreät-projektin 8-vuotisesta seuruututkimuksesta* (s. 99–116). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 42. Helsinki: Kela.

- Suutama, T. & Ruoppila, I. (2006). Kognitiiviset toiminnot 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Iki-vibreät-projektin kohortti-vertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004* (s. 151–171). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 83. Helsinki: Kela.
- Suutama, T. & Ruoppila, I. (2008). Kognitiivisten testitulosten ja itsearviointien muutoksia ikävälillä 65–90 vuotta. *Psykologia*, 43, 408–420.
- Suutama, T., Ruoppila, I. & Berg, S. (2002). Changes in cognitive functions from 75 to 80 years of age: A 5-year follow-up in two Nordic localities. *Aging/Clinical and Experimental Research*, 14, 29–36.
- Suutama, T., Ruoppila, I. & Laukkanen, P. (toim.). (1999). *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset: Havaintoja Iki-vibreät-projektin 8-vuotisesta seuruututkimuksesta*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 42. Helsinki: Kela.
- Suutama, T., Salminen, K. & Ruoppila, I. (1988). *Fyysinen ja sosiaalinen toimintakyky. Osa 2. Iäkkäiden elinolosuhteet sekä psyykinen ja sosiaalinen toimintakykyisyys*. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M:3. Helsinki.
- Syväoja, H., Kantomaa, M., Laine, K., Jaakkola, T., Pyhälto, K. & Tammelin, T. (2012). *Liikunta ja oppiminen. Tilannekatsaus – lokakuu 2012*. Muistiot 2012:5. Helsinki: Opetushallitus.
- Sääkslahti, A. (2016). *Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:22. Helsinki.
- Sääkslahti, A. (2018). *Liikunta varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Taborsky, B. & Oliveira, R. F. (2012). Social competence: An evolutionary approach. *Trends in Ecology & Evolution*, 27(12), 679–688.
- Tacken, M., Marcellini, F., Mollenkopf, H. & Ruoppila, I. (2005). Use and acceptance of new technology by older people: Findings of the International MOBILATE survey ”Enhancing mobility in later life”. *Gerontechnology*, 3, 126–137.
- Taipale, I. (toim.). (2006). *100 sosiaalista innovaatiota Suomesta*. Helsinki: Itämerikeskussäätiö.
- Tajfel, H. (toim.). (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. Lontoo: Academic Press.
- Takala, A. (1953). *Oppilaiden ja opettajien suorittamista persoonallisuudenpiirteiden arvioinneista*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Takala, A. (1960). *Child-rearing practices and attitudes in different social environments*. Acta Academiae Paedagogicae Jyväskyläensis, XIX, II. Jyväskylä.
- Takala, M. (1979). *Perheen elämäntapa, vanhempien kasvatustietoisuus ja lasten sosiaalinen kehitys*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 219.
- Takala, M. & Korkiakangas, M. (1981). The development of psychological science in a small country in Europe: A case study of Finland. *Acta Psychologica Fennica*, VIII, 5–10.

- Takala, M., Nummenmaa, T. & Kauranne, U. (1960). *Child-rearing practices and attitudes as measured by different techniques. I Parental attitudes and child-rearing practices: A methodological study.* Acta Academiae Paedagogicae Jyväskyläensis, XIX. I. Jyväskylä.
- Takkinen, S. (2000). *Meaning in life and its relation to functioning in old age.* Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 167.
- Takkinen, S. (2004). Perimän ja ympäristön vaikutus psyykkiseen toimintakykyyn vanhuudessa. Teoksessa T. Raitanen, T. Hänninen, H. Pajunen & T. Suutama (toim.), *Geropsykologia* (s. 167–180). Porvoo–Helsinki: WSOY.
- Takkinen, S. & Ruoppila, I. (2001). Meaning in life as an important component of functioning in old age. *International Journal of Aging and Human Development*, 53, 51–74.
- Takkinen, S. & Suutama, T. (1999a). Elämän tarkoituksellisuus iäkkäiden ihmisten kokeman kahdeksan vuoden seurauutkimuksessa. Teoksessa T. Suutama, I. Ruoppila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset. Havaintoja Ikivihreät-projektin 8-vuotisesta seurauutkimuksesta* (s. 77–98). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 42. Helsinki: Kela.
- Takkinen, S. & Suutama, T. (1999b). Elämän tarkoituksellisuus 65–69-vuotiailla henkilöillä vuosina 1988 ja 1996. Teoksessa E. Heikkinen, P. Lampinen & T. Suutama (toim.), *Kohorttieroit 65–69-vuotiaiden henkilöiden toimintakyvyssä, terveydessä ja harrastustoiminnoissa. Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttiverailututkimuksesta vuosilta 1988 ja 1996* (s. 147–162). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 47. Helsinki: Kela.
- Takkinen, S., Pakarinen, E., Aunola, K., Männikkö, K. & Ruoppila, I. (1999). Viisaustestin toimivuus suomalaisten iäkkäiden henkilöiden haastattelututkimuksessa. *Gerontologia*, 13, 22–32.
- Talala, K., Härkänen, T., Martelin, T., Karvonen, S., Mäki-Opas, T., Manderbacka, K. ... Koskinen, S. (2014). Koulutusryhmien väliset terveys- ja hyvinvointieroit ovat edelleen suuria. *Suomen lääkirlehti*, 69(36), 2185–2192.
- Talvitie, E., Hintsanen, M., Pulkki-Räback, L., Lipsanen, J., Merjonen, P., Hakulinen, C. ... Keltikangas-Järvinen, L. (2019). Adverse childhood environment and self-reported sleep in adulthood: The Young Finns Study. *Health Psychology*, 38, 705–715.
- Tamis-LeMonda, C. S. & Bornstein, M. H. (1996). Variation in children's exploratory, non-symbolic, and symbolic play: An exploratory multidimensional framework. Teoksessa R. Rovee-Collier & L. Lipsitt (toim.), *Advances in infancy research* (vol. 10, s. 37–78). Norwood, NJ: Ablex.
- Tammelin, T., Laine, K. & Turpeinen, S. (2013). *Oppilaiden fyysinen aktiivisuus.* Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, 272. Jyväskylä: Likes.
- Taneli, M. (2012). *Kasvatus on kasvamaan saattamista. Kasvatusfilosofinen tutkimus J. A. Hollon sivistysajattelusta.* Väitöskirja. Turun yliopisto.

- Tangney, J. P., Baumeister, R. F. & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72, 271–322.
- Tanner, J. M. (1962). *Growth at adolescence: With a general consideration of the effects of hereditary and environmental factors upon growth and maturation from birth to maturity* (2. painos). Oxford: Blackwell.
- Tarkiainen, L., Martikainen, P., Laaksonen, M. & Valkonen, T. (2011). Tuloluokkien väliset erot elinajanodotteessa ovat kasvaneet vuosina 1988–2007. *Suomen Lääkärilehti*, 66, 3651–3657.
- Tarvainen, K., Myllyniemi, S. & Gissler, M. (2020). Lapset, nuoret ja perheet tilastoissa. Teoksessa T. Valkendorff & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perheet ja läheisyydet: Nuorten elinolot –vuosikirja 2020* (s. 21–63). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Tarvainen, L. (1966). *Suomen vajaanmieliset ja heidän huollontarpeensa 1962. III. Sosiaalinen osa*. Suomen virallinen tilasto. Sosiaalisia erikoistutkimuksia XXXII:26. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Tau, G. Z. & Peterson, B. S. (2010). Normal development of brain circuits. *Neuropsychopharmacology*, 35(1), 147–168.
- Taylor, A. (2010). Participation in a master class: Experiences of older amateur pianists. *Music Education Research*, 12, 199–217.
- Taylor, A. & Hallam, S. (2008). Understanding what it means for older students to learn basic musical skills on a keyboard instrument. *Music Education Research*, 10, 285–306.
- Taylor, M. J., Donner, E. J. & Pang, E. W. (2012). fMRI and MEG in the study of typical and atypical cognitive development. *Neurophysiologie Clinique/Clinical Neurophysiology*, 42(1–2), 19–25.
- Taylor, M., Mottweiler, C. M., Aguiar, N. R., Naylor, E. R. & Levernier, J. G. (2020). Paracosms: The imaginary worlds of middle childhood. *Child Development*, 91(1), e164–e178.
- Te Velde, A. F., van der Kamp, J. & Savelsberg, G. (2003). Road-crossing behavior in young children. Teoksessa G. Savelsbergh, K. Davids, J. Van der Kamp & S. J. Bennett (toim.), *The development of movement co-ordination in children* (s. 41–55). Lontoo: Routledge.
- Teicher, M. H., Samson, J. A., Anderson, C. M. & Ohashi, K. (2016). The effects of childhood maltreatment on brain structure, function and connectivity. *Nature Reviews Neuroscience*, 17(10), 652–666.
- Telama, R., Yang, X., Viikari, J., Välimäki, I., Wanne, O. & Raitakari, O. (2005). Physical activity from childhood to adulthood: A 21-year tracking study. *American Journal of Preventive Medicine*, 28, 267–273.
- TENK. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Helsinki.
- Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius. Mental and physical traits of a thousand gifted children* (vol. 1). Stanford: Stanford University Press.
- Terman, L. M. (1930). Lewis M. Terman. Teoksessa C. Murchison (toim.), *A history of psychology in autobiography* (vol. 2, s. 297–331). Worcester, MA: Clark University Press.
- Terman, L. M. (1932). Trails to psychology. Teoksessa C. Murchinson (toim.), *A history in autobiography* (vol. II, s. 297–331). Worcester, MA: Clark University Press.
- Terman, L. M. (1947). *Genetic studies of genius* (vol. 2). Stanford: Stanford University Press.
- Terman, L. M. & Oden, M. H. (1959). *Genetic studies of genius. The gifted group at mid-life: Thirty-five years' follow-up of the superior child* (vol. 3). Stanford: Stanford University Press.
- Tervaskannot 90+. Viitattu 15.3.2023 <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/tervaskannot-90-tk-90>
- Tetens, J. N. (1777). *Philosophische Versuche über die menschliche Natur und ihre Entwicklung*. Leipzig: Weidmanns Erben und Reich.
- Teymoori, A., Côté, S. M., Jones, B. L., Nagin, D. S., Boivin, M., Vitaro, F. ... Tremblay, R. E. (2018). Risk factors associated with boys' and girls' developmental trajectories of physical aggression from early childhood through early adolescence. *JAMA Network Open*, 1(8), e186364.
- Tham, E. K., Schneider, N. & Broekman, B. F. (2017). Infant sleep and its relation with cognition and growth: A narrative review. *Nature and Science of Sleep*, 9, 135.
- THL. (2017). Kouluterveyskyselyn 2017 tulokset. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely
- THL. (2021a). Kouluterveyskysely 2006–2021. Tulokset aikasarjoittain. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>
- THL. (2021b). *Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus 2020*. Tilastoraportti 37/2021. Helsinki.
- THL. (2022a). *Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus 2021*. Tilastoraportti 36/2022. Helsinki.
- THL. (2022b). Tilastot ja data. Viitattu 4.7.2022 thl.fi/fi/tilastot-ja-data
- Thomas, M. S. C. & Karmiloff-Smith, A. (2002). Modeling typical and atypical cognitive development: Computational constraints on mechanisms of change. Teoksessa U. Goswami (toim.), *Blackwell handbook of childhood cognitive development*. (s. 575–599). Oxford: Blackwell.
- Thomas, M., Martin, A., Eyler, L., Lee, E. E., Macagno, E., Devoreaux, M. ... Jeste, D. V. (2019). Individual differences in level of wisdom are associated with brain activation during a moral decision-making task. *Brain and Behavior*, 9, e01302.

- Thomas, M., Palmer, B., Lee, E., Liu, E. E., Liu, J., Daly, R. ... Jeste, D. V. (2021). Abbreviated San Diego Wisdom Scale (SD-WISE) and Jeste-Thomas Wisdom Index (ITW). *International Psychogeriatrics. Special issue theme: Wisdom*, 34(7), 617–626.
- Thomasik, M. J. & Salmela-Aro, K. (2012). Knowing when to let go and the entrance to university: Beneficial effects of compensatory secondary control after failure. *Motivation and Emotion*, 36(2), 170–179.
- Thompson, D., Hogan, J. D. & Clark, P. M. (2012). *Developmental psychology in historical perspective*. New York: Wiley Online Library.
- Thompson, R. A. & Nelson, C. A. (2001). Developmental science and the media: Early brain development. *American Psychologist*, 56(1), 5–15.
- Thurstone, L. L. (1938). Primary mental abilities. *Psychometric Monographs*, 1, ix–121.
- Thurstone, L. L. (1947). *Multiple-factor analysis*. Chicago: Chicago University Press.
- Tiedebarometri 2019. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta tieteeseen ja tieteellis-tekniseen kehitykseen*. Raportin ja sivuston laadinta O. Kiljunen. Yhdyskuntatutkimus Oy. Viitattu 6.3.2023 https://www.tieteentiedotus.fi/files/Tiedebarometri_2019.pdf
- Tilastokeskus. (2019). Väestöennuste 2019–2070. Viitattu 17.3.2023 https://www.tilastokeskus.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_2019-09-30_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (2018). Väestörakenne 2018. Viitattu 17.3.2023 <https://stat.fi/tilasto/vaerak>
- Tilastokeskus. (2020). Väestörakenne 2020. Viitattu 17.3.2023 <https://stat.fi/tilasto/vaerak>
- Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen*. (2018). Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Tietosuoja laki. (1050/2018). Viitattu 3.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Tietosuoja valtuutetun toimisto. (2004). *Tieteellisen tutkimuksen rekisteriseloste (Henkilötietolaki (523/99 10 §))*.
- Tiikkainen, P. (2006). *Vanhuusiän yksinäisyys. Seuruututkimus emotionaalista ja sosiaalista yksinäisyyttä määrittävistä tekijöistä*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health, 114.
- Tiikkainen, P. (2013). Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), *Gerontologia* (3., uudistettu painos, s. 284–290). Helsinki: Duodecim.
- Tiikkainen, P. & Heikkinen, R.-L. (2005). Associations between loneliness, depressive symptoms and perceived togetherness in older people. *Ageing & Mental Health*, 9, 526–534.
- Tikkanen, P., Nykänen, I., Lönnroos, E., Sipilä, S., Sulkava, R. & Hartikainen, S. (2012). Physical activity at age of 20–64 years and mobility and muscle strength in old age: A community-based study. *The Journals of Gerontology: Series A*, 67(8), 905–910. doi:10.1093/gerona/gls005

- Timmons, B. W., LeBlanc, A. G., Carson, V., Connor Gorber, S., Dillman, C., Janssen, I. ... Tremblay, M. S. (2012). Systematic review of physical activity and health in the early years (aged 0–4 years). *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 37(4), 773–792.
- Ting-Lan, M., Zarrett, N., Puente, K., Liu, Y., Vandell, D. L., Simpkins, S. D. & Yu, M. V. B. (2022). Longitudinal links between profiles of social emotional behaviors in childhood and functioning in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 42(6), 765–792.
- Tirkkonen, A., Kekäläinen, T., Aukee, P., Kujala, U. M., Laakkonen, E. K., Kokko, K. & Sipilä, S. (2022). Bidirectional associations between cognitive functions and walking performance among middle-aged women. *Menopause*, 29(2), 200–209.
- Toivainen, T., Malanchini, M., Oliver, B. R. & Kovas, Y. (2017). Creative storytelling in childhood is related to exam performance at age 16. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS*, 33(40), 375–384.
- Tolkki-Nikkonen, M. (1974). *Koti on naisen maailma, maailma on miehen koti*. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia 8/1974.
- Tolkki-Nikkonen, M. (1990). *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tomasello, M. (2000). Acquiring syntax is not what you think. Teoksessa D. V. M. Bishop & L. B. Leonard (toim.), *Speech and language impairments in children. Causes, characteristics, intervention and outcome* (s. 1–15). Hove, UK: Psychology Press.
- Tomasello, M. (2011). Language development. Teoksessa U. Goswami (toim.), *Handbook of childhood cognitive development* (2. painos, s. 239–257). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Toomela, A. & Valsiner, J. (toim.). (2010). *Methodological thinking in psychology: 60 years gone astray?* Charlotte, NC: Information Age.
- Tornstam, L. (1989). Gero-transcendence: A meta-theoretical reformulation of the disengagement theory. *Aging Clinical and Experimental Research*, 1, 55–63.
- Tornstam, L. (1994). Gerontranssendenssi – teoreettinen tarkastelu. *Gerontologia*, 8, 75–81.
- Torppa, M., Lyytinen, P., Erskine, J., Eklund, K. & Lyytinen, H. (2010). Language development, literacy skills and predictive connections to reading in Finnish children with and without familial risk for dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 43, 308–321.
- Torppa, M., Niemi, P., Vasalampi, K., Lerkkanen, M.-K., Tolvanen, A. & Poikkeus, A. M. (2020). Leisure reading (but not any kind) and reading comprehension support each other: A longitudinal study across grades 1 and 9. *Child Development*, 91(3), 876–900.
- Torrance, E. P. (1968). A longitudinal examination of the fourth grade slump in creativity. *Gifted Child Quarterly*, 12(4), 195–199.
- Toukomaa, P. (1977). *Om finska invandrarelevers språkutveckling och skolframgång i den svenska grundskolan. Expertgruppen för invandrarforskning. Rapport Nr. 2*. Tukholma: Expertgruppen för invandrarforskning (EIFO), Arbetsmarknadsdep.
- Toulmin, S. (1978). The Mozart of psychology. *New York Review of Books*, 14, 51–57.

- TRAILS. (2022). *Lapsesta aikuiseksi: Elämänsiirtymän aikana muotoutuvat yksilölliset kehityspotentialit elämänsiirtymään 60-vuotiaana. Koottuja tutkimustuloksia*. Jyväskylän yliopisto: Gerontologian tutkimuskeskus.
- Tremblay, R. E. (2000). The development of aggressive behaviour during childhood: What have we learned in the past century. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 129–141.
- Tremblay, R. E. (2008). Understanding development and prevention of chronic physical aggression: Towards experimental epigenetic studies. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1503), 2613–2622.
- Tremblay, R. E., Nagin, D. S., Seguin, J. R., Zoccolillo, M., Zelazo, P. D., Boivin, M. ... Japel, C. (2004). Physical aggression during early childhood: Trajectories and predictors. *Pediatrics*, 114(1), e43–e50.
- Ttofi, M. M., Farrington, D. P., Lösel, F. & Loeber, R. (2011). The predictive efficiency of school bullying versus later offending: A systematic/meta-analytic review of longitudinal studies. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21, 80–89.
- Tubulin Biobank. (2022). Tubulins in brain development. Viitattu 2.5.2023 <https://www.tubulinbiobank.org/tubulins-in-brain-development/>
- Tucker-Drob, E. M. & Salthouse, T. (2008). Adult age trends in the relations among cognitive abilities. *Psychology and Aging*, 23, 453–460.
- Tucker-Drob, E. M., Brandmaier, A. M. & Lindenberger, U. (2019). Coupled cognitive changes in adulthood: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 145(3), 273–301.
- Tudge, J., Shanahan, M. & Valsiner, J. (toim.). (1997). *Comparisons in human development: Understanding time and context*. New York: Cambridge University Press.
- Tully, L. A. & Hunt, C. (2016). Brief parenting interventions for children at risk of externalizing behavior problems: A systematic review. *Journal of Child and Family Studies*, 25(3), 705–719.
- Tunkkari, M. (2022). *Maternal homework involvement: Links to adolescents' task avoidance and academic achievement across the transition to lower secondary school*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. JYU Dissertations, 542.
- Tuokkola, J. & Merras-Salmio, L. (2019). Lapsen vajaanavitsemus. *Suomen Lääkärilehti*, 74, 1263–1267.
- Tuominen-Soini, H. & Salmela-Aro, K. (2014). Schoolwork engagement and burnout among Finnish high school students and young adults: Profiles, progressions, and educational outcomes. *Developmental Psychology*, 50, 649–662.
- Tuomola, E.-M., Keskinen, K., Rantanen, T. & Portegijs, E. (2022). Neighborhood walkability and older people's participation in leisure activities. *European Journal of Public Health*, 32(suppl. 2), ii111.

- Turtonen, O., Saarinen, A., Nummenmaa, L., Tuominen, L., Tikka, M., Armio, R. L. ... Hietala, J. (2021). Adult attachment system links with brain mu opioid receptor availability in vivo. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 6(3), 360–369.
- Turunen, K., Kokko, K., Kekäläinen, T., Alén, M., Hänninen, T., Pynnönen, K. ... Sipilä, S. (2022). Associations of neuroticism with falls in older adults: Do psychological factors mediate the association? *Aging and Mental Health*, 26, 77–85.
- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan nettisivusto. Viitattu 10.3.2023 <https://www.tenk.fi/fi>
- Uhl, K., Halpern, L. F., Tam, C., Fox, J. K. & Ryan, J. L. (2019). Relations of emotion regulation, negative and positive affect to anxiety and depression in middle childhood. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 2988–2999.
- Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. (2023). *Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020*. Kansallisen arviointikeskuksen julkaisut 1:2023. Helsinki.
- Ulferts, H. (2020). *Why parenting matters for children in the 21st century: An evidence-based framework for understanding parenting and its impact on child development*. OECD Education Working Papers, 222. Pariisi: OECD. Viitattu 30.3.2021 https://www.oecd-ilibrary.org/education/why-parenting-matters-for-children-in-the-21st-century_129a1a59-en
- Underwood, M. K., Brown, B. B. & Ehrenreich, S. E. (2018). Social media and peer relations. Teoksessa W. M. Bukowski, B. Laursen & K. H. Rubin (toim.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (s. 533–551). New York: Guilford Press.
- UNICEF. (2010). *Child poverty in perspective: An overview of child-well-being in rich countries*. Innocenti Research Centre, Report Card 7.
- Uotinen, V. (1998). Age identification: A comparison between Finnish and North-American cultures. *International Journal of Aging and Human Development*, 46, 109–124.
- Uotinen, V. & Ruoppila, I. (1999a). Ikäidentifikaation pysyvyys ja muutos iäkkäiden henkilöiden kahdeksan vuoden seuraututkimuksessa. Teoksessa T. Suutama, I. Ruoppila & P. Laukkanen (toim.), *Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn muutokset. Havaintoja Iktivireät-projektin 8-vuotisesta seuraututkimuksesta* (s. 61–76). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 42. Helsinki: Kela.
- Uotinen, V. & Ruoppila, I. (1999b). Ikäidentifikaatio 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988 ja 1996. Teoksessa E. Heikkinen, P. Lampinen & T. Suutama (toim.), *Kohorttiero 65–69-vuotiaiden henkilöiden toimintakyvyssä, terveydessä ja harrastustoiminnoissa. Havaintoja Iktivireät-projektin kohorttiverailututkimuksesta vuosilta 1988 ja 1996* (s. 131–146). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 47. Helsinki: Kela.
- Uotinen, V. & Ruoppila, I. (2006). Ikäidentifikaatio 65–69-vuotiailla jyvaskyläläisillä vuosina 1988, 1996 ja 2004. Teoksessa E. Heikkinen, M. Kauppinen, P.-L. Salo & T. Suutama (toim.), *Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä. terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Iktivireät-projektin kohorttiverailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004* (s. 173–185). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 83. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

- Uotinen, V., Rantanen, T. & Suutama, T. (2005). Perceived age as a predictor of old age mortality: A 13-year prospective study. *Age and Ageing*, 34, 368–372.
- Uotinen, V., Rantanen, T., Suutama, T. & Ruoppila, I. (2006). Change in subjective age among older people over an eight-year follow-up: Getting older and feeling younger? *Experimental Aging Research*, 32, 381–393.
- Urtamo, A. (2022). *Successful aging and associated midlife factors*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Utesch, T., Bardid, F., Büsch, D. & Strauss, B. (2019). The relationship between motor competence and physical fitness from early childhood to early adulthood: A meta-analysis. *Sports Medicine*, 49, 541–551.
- Uusitalo, H. (2009). *Väestöennusteet muokkaavat yhteiskuntapolitiikkaa*. Hyvinvointikatsaus, 2/2009. Helsinki: Tilastokeskus.
- Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.). (2015). *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2019). *Huomaa hyvä: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vaarama, M., Hakkarainen, A. & Laaksonen, S. (1999). *Vanhusbarometri 1998*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Selvitys 1999:3.
- Vahtera, J. & Kivimäki, M. (2004). Sairauspoissaolot. Teoksessa T. Kauppinen, R. Hanhela, P. Heikkilä, S. Lehtinen, K. Lindström, J. Toikkanen & A. Tossavainen (toim.), *Työ ja terveys Suomessa 2003* (s. 178–182). Helsinki: Työterveyslaitos.
- Vahtera, J., Kivimäki, M., Pentti, J., Linna, A., Virtanen, M., Virtanen, P. & Ferrie, J. E. (2004). Organizational downsizing, sickness absence, and mortality: 10-town prospective cohort study. *British Medical Journal*, 328, 555.
- Vaillant, G. E. (1977). *Adaptation to life*. Boston, MA: Little, Brown.
- Vaish, A., Grossmann, T. & Woodward, A. (2008). Not all emotions are created equal: The negativity bias in social-emotional development. *Psychological Bulletin*, 134(3), 383–403. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.3.383>
- Valentijn, S. A. M., van Boxtel, M. P. J., Van Hooren, S. A. H., Bosma, H., Beckers, H. J. M., Ponds, R. W. H. M. & Jolles, J. (2005). Change in sensory functioning predicts change in cognitive functioning: Results from a 6-year follow-up in the Maastricht Aging Study. *Journal of American Geriatrics Society*, 53, 374–380.
- Valiente, C., Swanson, J. & Eisenberg, N. (2012). Linking students' emotions and academic achievement: When and why emotions matter. *Child Development Perspective*, 6(2), 129–135.
- Valkenburg, P. M. & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121–127.

- Valkendorff, T. & Sihvonen, E. (toim.). (2020). *Nuorten perheet ja läheissubteet: Nuorten elin-olot -vuosikirja 2020*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Valle, A., Rinaldi, T., Greco, A., Pianta, R., Castelli, I. & Marchetti, A. (2022). Mentalization and attachment in educational relationships at primary school. *Ricerche di Psicologia-Open Access*, (1). <https://doi.org/10.3280/rip2022oa13226>
- Valsiner, J. (1987). *Culture and the development of children's action*. Chichester: Wiley.
- Valsiner, J. (toim.). (1988a). *Child development within culturally structured environments. Vol. 1. Parental cognition and adult-child interaction*. Norwood, NJ: Ablex.
- Valsiner, J. (toim.). (1988b). *Child development within culturally structured environments. Vol. 2. Social co-construction and environmental guidance of development*. Norwood, NJ: Ablex.
- Valsiner, J. (toim.). (1989a). *Cultural context and child development: Towards a culture-inclusive developmental psychology*. Toronto-Göttingen-Bern: C. J. Hogrefe and H. Huber.
- Valsiner, J. (1989b). *Human development and culture*. Lexington, MA: D. C. Heath.
- Valsiner, J. (toim.). (1995). *Child development within culturally structured environments. Vol. 3. Comparative-cultural and constructivist perspectives*. Norwood, NJ: Ablex.
- Valsiner, J. (1997). *Culture and the development of children's action: A theory of human development* (2. painos). New York: Wiley.
- Valsiner, J. (1998). *The guided mind*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Valsiner, J. (2000). *Culture and human development*. Lontoo: Sage.
- Valsiner, J. (toim.). (2005). *Heinz Werner and developmental science*. New York: Kluwer Scientific/Plenum.
- Valsiner, J. (2007). *Culture in minds and societies*. New Delhi: Sage.
- Valsiner, J. & Connolly, K. (toim.). (2003). *Handbook of developmental psychology*. Lontoo: Sage.
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. (422/2012). Viitattu 15.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>
- van Bergen, E., van der Leij, A. & de Jong, P. F. (2014). The integrational multiple deficit model and the case of dyslexia. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, 346.
- Van den Bergh, B. R., van den Heuvel, M. I., Lahti, M., Braeken, M., de Rooij, S. R., Entringer, S. ... Schwab, M. (2020). Prenatal developmental origins of behavior and mental health: The influence of maternal stress in pregnancy. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 117, 26–64.
- Van der Veer, R. & Valsiner, J. (1991). *Understanding Vygotsky: A quest for synthesis*. Oxford: Blackwell. (2. painos 1998.)
- Van der Veer, R. & Valsiner, J. (toim.). (1994). *The Vygotsky reader*. Oxford: Blackwell.

- van Gerven, P., Paas, F. & van Merriënboer, J. (2003). The efficiency of multimedia learning into old age. *British Journal of Educational Psychology*, 73, 489.
- Varela, F. J. & Rosch, E. (1991). *The embodied mind: Cognitive science and human experience*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Varhaiskasvatuslaki. (540/2018). Viitattu 16.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Vasalampi, K. (2022). *Näin motivoit oppimaan*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vasalampi, K., Kiuru, N. & Salmela-Aro, K. (2018). The role of a supportive interpersonal environment and education-related goal motivation during the transition beyond upper secondary education. *Contemporary Educational Psychology*, 55, 110–119.
- Vasalampi, K., Pakarinen, E., Torppa, M., Viljaranta, J., Lerkkanen, M.-K. & Poikkeus, A. M. (2020). Classroom effect on primary school students' self-concept in literacy and mathematics. *European Journal of Psychology of Education*, 35(3), 625–646.
- Vasalampi, K., Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.-E. (2009). Adolescents' self-concordance, school engagement and burnout predict their educational trajectories. *European Psychologist*, 14, 332–341.
- Veenstra, R. & Steglich, C. (2011). Actor-based model for network and behavior dynamics: A tool to examine selection and influence processes. Teoksessa B. Laursen, T. D. Little & N. A. Card (toim.), *Handbook of developmental research methods* (s. 598–618). New York: Guilford Press.
- Verhage, M. L., Schuengel, C., Madigan, S., Fearon, R. M., Oosterman, M., Cassibba, R. ... van IJzendoorn, M. H. (2016). Narrowing the transmission gap: A synthesis of three decades of research on intergenerational transmission of attachment. *Psychological Bulletin*, 142(4), 337.
- Véronneau, M. H. & Schwartz-Mette, R. (2021). Social media and peer relationships in adolescence: Current state of science and directions for future research. *Merrill-Palmer Quarterly*, 67(4), 485–508.
- Vierikko, E. (2004). *Genetic and environmental effects on aggression*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 242. University of Jyväskylä.
- Vierikko, E. (2009). Geneettisten ja ympäristötekijöiden vaikutus persoonallisuuteen. Teoksessa R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), *Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet* (s. 31–48). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vigdal, J. S. & Brønnick, K. K. (2022). A systematic review of "helicopter parenting" and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in Psychology*, 13. DOI: 10.3389/fpsyg.2022.872981
- Viholainen, H. (2006). *Survussa esiintyvän lukemisaikaveikusriskin yhteys motoriseen ja kielelliseen kehitykseen. Tallaako lapsi kielensä päälle?* Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 282. Jyväskylän yliopisto.

- Viholainen, H., Ahonen, T., Cantell, M., Lyytinen, P. & Lyytinen, H. (2002). Development of early motor skills and language in children at risk for familial dyslexia. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 44, 761–769.
- Viinikainen, J., Kokko, K., Pulkkinen, L. & Pehkonen, J. (2010). Personality and labour market income: Evidence from longitudinal data. *Labour*, 24, 201–220.
- Viitamäki, R. O. (1956). *Personality traits between puberty and adolescence: Their relationships, development and constancy with reference to their relation to school achievement*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, B 104. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
- Viitamäki, R. O. (1959). *Psychometric analysis of the Thematic Apperceptions Test: With reference to personality structure and school success in adolescence*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, B 115, 2. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
- Viljanen, A. (2010). *Genetic and environmental effects on hearing acuity and the association between hearing acuity, mobility and falls in older women*. Studies in Sport, Physical Education and Health, 151. University of Jyväskylä.
- Viljaranta, J. (2017). Odotusarvoteoria – odotusten ja arvostusten vaikutus oppimismotivaatioon. Teoksessa K. Salmela-Aro & J.-E. Nurmi (toim.), *Mikä meitä liikuttaa? Motivatiotiopsykologian perusteet* (s. 43–53). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, P., Vahtera, J. & Virtanen, M. (2002). Pätkätyöläiset kunnissa ja sairaaloissa. Teoksessa J. Vahtera, M. Kivimäki & P. Virtanen (toim.), *Työntekijöiden hyvinvointi kunnissa ja sairaaloissa: Tutkittua tietoa ja haasteita* (s. 53–61). Helsinki: Työterveyslaitos.
- Virtanen, T. E., Vasalampi, K., Kiuru, N., Lerkkänen, M.-K. & Poikkeus, A.-M. (2020). The role of perceived social support as a contributor to the successful transition from primary to lower secondary school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(7), 967–983.
- VN. (2021a). *Kansallinen lapsistrategia*. Komiteamietintö. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-777-5>
- VN. (2021b). *Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko*. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-622-8>
- Vohs, K. D. & Baumeister, R. F. (2004). Understanding self-regulation: An introduction. Teoksessa R. F. Baumeister & K. E. Vohs (toim.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and application* (s. 1–9). New York: Guilford Press.
- Voiku. (2023). Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät -tutkimus. Jyväskylän yliopisto. 20.2.2023. Viitattu 9.3.2023 www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/tutkimus/tutkimusalueet/perhetutkimus/voiku-tutkimus
- von Bonsdorff, M. B., Rantanen, T., Leinonen, R., Kujala U. M., Törmäkangas, T., Mänty, M. & Heikkinen, E. (2009). Physical activity history and end-of-life hospital and long-term care. *Journal of Gerontology: Medical Sciences*, 64A, 778–784.

- von Bonsdorff, M. B., Seitsamo, J., Ilmarinen, J., Nygård, C. H., von Bonsdorff, M. E. & Rantanen, T. (2011). Work ability in midlife as a predictor of mortality and disability in later life: A 28-year prospective follow-up study. *Canadian Medical Association Journal*, 183, E235–E242.
- von Bracken, H. (1939). Die Altersveränderungen der geistigen Leistungsfähigkeit und der seelischen Innenwelt. *Zeitschrift für Altersforschung*, 1, 256–266.
- Vuori, I. & Miettinen, M. (2000). Kuinka tärkeää liikunta on terveydelle ja toimintakyvyille? Teoksessa M. Miettinen (toim.), *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus* (s. 91–121). Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, 124. Jyväskylä: Likes.
- Vuori, J. (1994). Pre-employment antecedents of health resources, job factors and health risk behaviour in men and women. *Work & Stress*, 8, 263–277.
- Vuorio, J., Ranta, M., Koskinen, K., Nevalainen-Sumkin, T., Helminen, J. & Miettunen, A. (2021). *Etäopetuksen tilannekuva koronapandemiassa vuonna 2020*. Raportit ja selvitykset 2021:4. Helsinki: Opetushallitus.
- Vygotski, L. S. (1982). *Ajattelu ja kieli* (suom. K. Helkama & A. Koski-Jännes). Espoo: Weilin & Göös.
- Vygotsky, L. S. (1939). Thought and speech. *Psychiatry*, 2, 29–54.
- Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian & East European Psychology*, 42(1), 7–97.
- Vygotsky, L. S. & Luria, A. R. (1929). The function and fate of egocentric speech. Teoksessa J. M. Cattell (toim.), *Proceedings and papers of the 9th International Congress of Psychology* (s. 464–465). Princeton, NJ: Psychological Review Company.
- Väri, V.-M. (2004). *Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään*. Tampere: Tampere University Press.
- Wahl, H.-W. (2020). Aging successfully: Possible for all? Desirable for all? *Integrative and Psychological Behavior*, 54, 251–268.
- Wahl, H.-W. & Schilling, O. (2018). Hohes Alter (Advanced old age). Teoksessa W. Schneider & U. Lindenberger (toim.), *(Oerter/Montada), Entwicklungspsychologie (Developmental psychology)* (8. painos, s. 319–344). Weinham: Beltz Verlag.
- WAIS käsikirja*. (1971). Helsinki: Psykologien kustannus.
- WAIS-III käsikirja*. (2005). Helsinki: Psykologien kustannus.
- WAIS-IV käsikirja*. (2012). Helsinki: Psykologien kustannus.
- Walberg, H. J. & Stariha, W. E. (1992). Productive human capital: Learning, creativity and eminescence. *Creativity Research Journal*, 5, 323–340.
- Walker, A. (2002). A strategy for active aging. *International Social Security Review*, 55, 121–139.

- Wallin, A.-R. & Nurmi, P. (1988). *Tietosuojaalainsäädäntö. Henkilörekisterilaki ja siihen liittyvät säädökset*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Walsh, K. S., McGovern, D. P., Clark, A. & O'Connell, R. G. (2020). Evaluating the neurophysiological evidence for predictive processing as a model of perception. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1464(1), 242–268.
- Walsh, R. (2015). What is wisdom? Cross-cultural and cross-disciplinary syntheses. *Review of General Psychology*, 119, 278–293.
- Walton, A. & Flouri, E. (2010). Contextual risk, maternal parenting and adolescent externalizing behaviour problems: The role of emotion regulation. *Child: Care, Health and Development*, 36(2), 275–284.
- Wang, M. T., Degol, J. L., Amemiya, J., Parr, A. & Guo, J. (2020). Classroom climate and children's academic and psychological wellbeing: A systematic review and meta-analysis. *Developmental Review*, 57, 100912.
- Wang, Q. (2021). Cultural pathways and outcomes of autobiographical memory development. *Child Development Perspectives*, 15(3), 196–202.
- Ward, R. A. (2001). Linkages between family and societal-level. Intergenerational attitudes. *Research on Aging*, 23, 179–208.
- Watson, D., Clark, L. A. & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS Scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1063–1070.
- Watson, J. B. (1913). Psychology as the behaviorist views it. *Psychological Review*, 20, 158–177.
- Watson, J. B. (1924). *Behaviorism*. Chicago: University of Chicago Press.
- Watson, J. B. (1928). *Psychological care of infant and child*. New York: Norton.
- Watson, J. B. & Rayner, R. A. (1920). Conditional emotional reactions. *Journal of Experimental Psychology*, 3, 1–14.
- Webster, J. (2003). An exploratory analysis of a self-assessed wisdom scale. *Journal of Adult Development*, 10, 13–22.
- Webster, J., Westerhof, G. & Bohlmeijer, E. (2012). Wisdom and mental health across the lifespan. *The Journal of Gerontology. Series B. Psychological Science and Social Science*, 69, 209–18.
- Wechsler, D. (1955). *Manual for the Wechsler Adult Intelligence Scale (WAIS)*. New York: Psychological Corporation.
- Wechsler, D. (1958). *The measurement and appraisal of adult intelligence*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Wedenoja, J. (2022). Näkö. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), *Gerontologia* (5., uud. painos, s. 234–247). Helsinki: Duodecim.

- Weeks, M., Ploubidis, G. B., Cairney, J., Wild, T. C., Naicker, K. & Colman, I. (2016). Developmental pathways linking childhood and adolescent internalizing, externalizing, academic competence, and adolescent depression. *Journal of Adolescence*, 51, 30–40.
- Wehkalampi, K. & Dunkel, L. (2009). Miksi tyttöjen menarkeikä on varhaistunut? *Duodecim*, 125(14). 1490–1491.
- Wehkalampi, K., Silventoinen, K., Kaprio, J., Dick, D. M., Rose, R. J., Pulkkinen, L. & Dunkel, L. (2008). Genetic and environmental influences on pubertal timing assessed by height growth. *American Journal of Human Biology*, 20(4), 417–423. doi: 10.1002/ajhb.20748
- Weimer, A. A., Warnell, K. R., Ettekal, I., Cartwright, K. B., Guajardo, N. R. & Liew, J. (2021). Correlates and antecedents of theory of mind development during middle childhood and adolescence: An integrated model. *Developmental Review*, 59, 100945.
- Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological Review*, 92, 548–573.
- Weiner, B. (2010). The development of attribution-based theory of motivation: A history of ideas. *Educational Psychologist*, 45, 28–36.
- Weiss-Croft, L. J. & Baldeweg, T. (2015). Maturation of language networks in children: A systematic review of 22 years of functional MRI. *NeuroImage*, 123, 269–281.
- Wellman, H. M., Cross, D. & Watson, J. (2001). Meta-analysis of theory-of-mind development: The truth about false belief. *Child Development*, 72(3), 655–684.
- Werker, J. F. & Tees, R. C. (1984). Cross-language speech perception: Evidence for perceptual reorganization during the first year of life. *Infant Behavior and Development*, 7(1), 49–63.
- Werner, H. (1953). *Einführung in die Entwicklungspsychologie*. München: Barth.
- Westerhof, G., Barrett, A. & Steverink, N. (2003). Forever young? A comparison of age identities in the United States and Germany. *Research on Aging*, 25, 366–383.
- Westerhof, G., Miche, M., Brothers, A., Barrett, A. E., Diehl, M., Montepare, J. M. ... Wurm, S. (2014). The influence of subjective aging on health and longevity: A meta-analysis of longitudinal data. *Psychology and Aging*, 29, 793–802.
- Westwater, J. J., Riley, E. A. & Peterson, G. M. (2019). What about the family in youth gender diversity? A literature review. *International Journal of Transgenderism*, 20(4), 351–370.
- Wettstein, M., Wahl, H.-W. & Schlomann, A. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on trajectories of well-being of middle-aged and older adults: A multidimensional and multidirectional perspective. *Journal of Happiness Studies*, 23, 3577–3604.
- Whipp, A. M., Vuoksima, E., Bolhuis, K., de Zeeuw, E. L., Korhonen, T., Mauri, M. ... Boomsma, D. I. (2021). Teacher-rated aggression and co-occurring behaviors and emotional problems among schoolchildren in four population-based European cohorts. *PLoS ONE*, 16(4), e0238667. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238667>
- White, S. (2017). Relational wellbeing: Re-centring the politics of happiness, policy and the self. *Policy & Politics*, 45, 121e36.

- Whiting, J. W. M. & Whiting, B. B. (1975). *Children of six cultures: A psychocultural analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Whittle, S., Allen, N. B., Lubman, D. I. & Yücel, M. (2006). The neurobiological basis of temperament: Towards a better understanding of psychopathology. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 30(4), 511–525.
- WHO. (2014). *Health for the world's adolescents: A second chance in the second decade: Summary*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/112750>
- WHO. (2017). Maternal, newborn, child and adolescent health. World Health Organization. http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/mental_health/en/
- WHO. (2019). Healthy aging. World Health Organization. <https://www.who.int/ageing/healthy-ageing/en/>
- WHO. (2020). *Guidelines on mental health promotive and preventive interventions for adolescents: Helping adolescents to thrive*. World Health Organization. Viitattu 16.3.2023 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240011854>
- Wigfield, A. & Cambria, J. (2010). Students' achievement values, goal orientations, and interest: Definitions, development, and relations to achievement outcomes. *Developmental Review*, 30, 1–35.
- Wilhelmsen, L., Svärsudd, K., Eriksson, H., Rosengren, A., Hansson, P. O., Welin, C. ... Welin, L. (2011). Factors associated with reaching 90 years of age: A study of men born in 1913 in Gothenburg, Sweden. *Journal of Internal Medicine*, 269, 441–451.
- Wilkinson, L., Shifrer, D. & Pearson, J. (2021). Educational outcomes of gender-diverse youth: A national population-based study. *Gender & Society*, 35(5), 806–837.
- Wilkinson, R. (2011). Inequality and the wellbeing of adults and childhood in rich countries. Teoksessa C. Clouder, B. Heys, M. Matthes & P. Sullivan (toim.), *Improving the quality of childhood in Europe 2011* (vol. 2, s. 62–79). East Sussex, UK: ECSWE.
- Willis, S. L. & Schaie, K. W. (1994). Cognitive training in the normal elderly. Teoksessa F. Forette, Y. Christen & F. Boller (toim.), *Plasticité cérébrale et stimulation cognitive* (s. 91–113). Pariisi: Fondation Nationale de Gérontologie.
- Willis, S. L. & Schaie, K. W. (2005). Cognitive trajectories in midlife and cognitive functioning in old age. Teoksessa S. Willis & M. Martin (toim.), *Middle adulthood: A lifespan perspective* (s. 243–275). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Willis, S. L., Schaie, K. W. & Martin, M. (2009). Cognitive plasticity. Teoksessa V. L. Bengtson, D. Gans, N. M. Putney & M. Silverstein (toim.), *Handbook of theories of aging* (s. 295–322). New York: Springer.
- Wilson, E. O. (1975). *Sociobiology: The new synthesis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Winegar, L. T. & Valsiner, J. (toim.). (1992). *Children's development within social context. Vol. 1. Metatheory and theory, Vol. 2. Research and methodology*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Winning in the long run: Towards a psychological sustainability of adolescent dual careers. Jyväskylän yliopisto. 23.9.2022. Viitattu 9.3.2023 https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/en/research/research-areas/motivation-and-learning/projects/winning_in_the_long_run
- Wittchen, H. U., Behrendt, S., Höfler, M., Perkonig, A., Lieb, R., Bühringer, G. & Beesdo, K. (2008). What are the high risk periods for incident substance use and transitions to abuse and dependence? Implications for early intervention and prevention. *International Journal of Methods of Psychiatry Research*, 17(51), suppl. 1, S16–29.
- Wohlwill, J. F. (1973). *The study of behavioral development*. New York: Academic Press.
- Wrzus, C., Hänel, M., Wagner, J. & Neyer, F. (2013). Social network changes and life events across the life span: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 139, 53–80.
- Wylock, J. F., Borghini, A., Slama, H. & Delvenne, V. (2023). Child attachment and ADHD: A systematic review. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 32(1), 5–16.
- Xiao, Z., Murat Baldwin, M., Wong, S. C., Obsuth, I., Meinck, F. & Muray, A. L. (2022). The impact of childhood psychological maltreatment on mental health outcomes in adulthood: A systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence and Abuse*. <https://doi.org/10.1177/15248380221122816>
- Yannick, S., Chalabaev, A., Kotter-Grühn, D. & Jaconelli, A. (2013). "Feeling younger, being stronger": An experimental study of subjective age and functioning among older adults. *The Journals of Gerontology. Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 68, 1–7.
- Yaroshevsky, M. (1989). *Lev Vygotsky*. Moskova: Progress.
- Yetti, E., Syarah, E. S., Pramitasari, M., Syarfina, S. & Susanti, D. (2019). The influence of the dance creativity on executive functions of early childhood. Teoksessa *International Conference on Arts and Design Education (ICADE 2018)* (s. 258–261). Atlantis Press.
- Yussen, S. R. & Levy, V. M. (1975). Developmental changes in predicting one's own span of short-term memory. *Journal of Experimental Child Psychology*, 19, 502–508.
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B. & Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and Psychopathology*, 12(3), 443–466.
- Zettergren, P. (2001). *Peer rejection and future school adjustment: A longitudinal study*. Reports from the project Individual Development and Adaptation Nr. 73. Tukholma: Department of Psychology, Stockholm University.
- Zimmerman, C. (2007). The development of scientific thinking skills in elementary and middle school. *Developmental Review*, 27, 172–223.
- Zimprich, D. & Rast, P. (2009). Verbal learning changes in older adults across 18 months. *Aging Neuropsychology, and Cognition*, 16, 461–484.

- Zimprich, D., Martin, M., Kliegel, M., Dellenbach, M., Rast, P. & Zeintl, M. (2008). Cognitive abilities in old age: Results from the Zurich longitudinal study on cognitive aging. *Swiss Journal of Psychology*, *67*, 177–195.
- Žukauskienė, R. (toim.). (2016). *Emerging adulthood in a European context*. Lontoo: Routledge.
- Zwir, I., Arnedo, J., Del-Val, C., Pulkki-Råback, L., Konte, B., Yang, S. S. ... Cloninger, C. R. (2020). Uncovering the complex genetics of human temperament. *Molecular Psychiatry*, *25*(10), 2275–2294.
- Åberg, E., Koivula, A. & Kukkonen, I. (2020). A feminine burden of perfection? Appearance-related pressures on social networking sites. *Telematics and Informatics*, *46*. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101319>
- Åkerblom, H. K., Uhari, M., Pesonen, E., Dahl, M., Kaprio, E. A., Nuutinen, E. M. ... Kanas, L. (1991). Cardiovascular risk in young Finns. *Annals of Medicine*, *23*, 35–39.
- Äyräväinen, I., Piirainen, A., Lintunen, T. & Rantanen, T. (2019). Vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksia vastavuoroisuudesta ikääntyneiden ihmisen vapaaehtoistyössä. *Gerontologia*, *33*, 3–18.
- Öberg, P. & Ruth, J.-E. (1993). Livsloppsformer och åldrande i Finland. Teoksessa K. Waerness, J.-E. Ruth & L. Tornstam (toim.), *Livslop blant gamle i Norden* (s. 141–198). Norsk Gerontologisk Institutt, rapport 2.
- Öberg, P., Ruth, J.-E. & Tornstam, L. (1987). Ensamhetsupplevelser hos de äldre I: Sociala förhållanden. *Gerontologia*, *1*, 44–55.
- Østby, Y., Walhovd, K. B., Tamnes, C. K., Grydeland, H., Westlye, L. T. & Fjell, A. M. (2012). Mental time travel and default-mode network functional connectivity in the developing brain. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *109*(42), 16800–16804.